

SOCIAL KONSEKVENSANALYS MED INTEGRERAD BARNKONSEKVENSANALYS

FÖR:

DETALJPLAN FÖR VERKSTADEN 7 M.FL., KOPPARLUNDEN SYD, VÄSTERÅS, DP 1878.
DIARIENUMMER BN 2016/01317
DETALJPLAN FÖR VERKSTADEN 12 M.FL., KOPPARLUNDEN MITT, VÄSTERÅS, DP 1879.
DIARIENUMMER BN 2017/00683
DETALJPLAN FÖR VERKSTADEN 20 M.FL., KOPPARLUNDEN NORR, VÄSTERÅS, DP 1882.
DIARIENUMMER BN 2017/00872

Laga Kraft 2021-10-06

UPPDRAG

302263, SKA/BKA för Kopparlunden.

Titel på rapport:

Social konsekvensbeskrivning med integrerad Barnkonsekvensanalys
För:Detaljplan för Verkstaden 7 m.fl., Kopparlunden Syd, Västerås, Dp
1878. Diarienummer BN 2016/01317Detaljplan för Verkstaden 12 m.fl., Kopparlunden Mitt, Västerås, Dp
1879. Diarienummer BN 2017/00683Detaljplan för Verkstaden 20 m.fl., Kopparlunden Norr, Västerås, Dp
1882. Diarienummer BN 2017/00872

Status:

Rapport

Datum:

2020-06-01

Reviderad:

2020-11-23

MEDVERKANDE

Beställare:

Archus Development AB

Kontaktperson:

Salman Salman

Planhandläggare:

Viktor Ståhl och Susanne Malo, Stadsbyggnadsförvaltningen Västerås
stad

Konsult:

Tyréns AB

Uppdragsansvarig:

Johan Wahlgren

Handläggare:

Nicole Byskén

Alazar Ejigu

Kvalitetsgranskare:

Ylva Preutz Papantoni

SAMMANFATTNING

Fastighetsägarna i det gamla metallindustriområdet Kopparlunden planerar att omvandla området till en ny stadsdel med bostäder, butiker och stadsmässiga verksamheter. Området ligger centralt i Västerås, omfattar ca 26 ha och är en viktig del av Västerås industrihistoria och stolthet. Området karakteriseras av kulturhistoriskt värdefulla byggnader som är typiska för sin tids industriarkitektur i relativt enhetlig höjdskala och med hantverksmässigt murade tegelfasader.

Området har delats in i delarna Norr, Mitt, Syd och Öst varav alla utom den sistnämnda nu provas som nya Detaljplaner (DP). DP Öst kommer att provas men i ett senare skede. Direkt norr om planområdet passerar väg E18 och cirka 140 meter öster om planområdet passerar Mälarbanan. Inom planområdet finns idag stora friliggande byggnader med asfalterade angörings- och uppställningsytor emellan. Bebyggelsen består av verkstadsbyggnader som idag rymmer arbetsplatser, kontor och sällanköpshandel. Bostäder finns inte i dagens Kopparlunden.

På uppdrag av fastighetsägarna i Kopparlunden har Tyréns (200520) genomfört en social konsekvensanalys (SKA) med integrerad Barnkonsekvensanalys (BKA). I arbetet har samrådsförslagen från 2019 analyserats, men också dess revideringar. Tyréns har också deltagit aktivt i revideringsprocessen och kommit med förslag och synpunkter till detaljplanegruppernas löpande arbete. Detta är en reviderad version där granskningsversioner av detaljplanerna från september 2020 och ytterligare justeringar i Friytekartering under oktober 2020 inarbetats.

Med hjälp av Tyréns analysverktyg för social hållbarhet har planerna analyserats i förhållande till aspekterna Vardagsliv, Sammanhållning, Identitet, Trygghet och Rekreation. Särskild fokus har legat på barnperspektivet samt på ett antal specifika frågeställningar från Västerås stad.

Analysen visar att den största utmaningen för planerna vad gäller sociala aspekter handlar om att skapa tillräcklig rymlighet för att erhålla goda livsmiljöer och samtidigt erhålla de fördelar som täthet kan medföra i form av levande stadsgator och tillgänglighet. Att uppnå storleksmässiga riktlinjer för förskolegårdar och samtidigt tillräckligt rymliga och kvalitativa bostadsgårdar med tydlig avgränsning mellan privat och offentligt och möjlighet till avskildhet och introvert rekreation har upptagit en betydande del av arbetet med analysen och den iterativa processen med detaljplanegrupperna.

En utmaning när det gäller målsättningen *Levande Kopparlunden* är att den historiska kärnan i DP Mitt inte kommer att innefatta några bostäder vilket innebär att det utifrån detaljplanen inte går att säkerställa någon social kontroll. Ambitionerna är dock att dessa kvarter ska vara aktiverade med olika typer av verksamheter som lockar en kvällsbefolkning och som skulle förbättra denna aspekt.

Kopparlundens specifika förutsättningar omgivet av barriärer och med avsaknad av sammanhängande naturmark skapar också stora utmaningar när det gäller barnperspektiv och stadsdelens integrering i stadsväven. Avsaknad av etablerad naturmark är bland annat en pedagogisk brist för förskoleverksamheten i området, vilket ställer krav på god tillgänglighet till angränsande områden som kan kompensera denna brist. Att åstadkomma säkra skolvägar för barn boende i Kopparlunden ställer också krav på sammankopplingen med angränsande områden då det inom Kopparlunden inte planeras för någon grundskola.

Planprocessen har hittills haft en del brister vad gäller att främja delaktighet från allmänhet och aktörer som har verksamhet i området, vilket bör förbättras i kommande arbete. Det finns goda förutsättningar att engagera befintliga aktörer, kulturella verksamheter, barngrupper och de som flyttar in i området i att aktivera ytor under byggskedet för att stärka samhörigheten mellan människor och verksamheter samt till platsen. Genom olika former av platsaktivering och delaktighet kan brister gällande trafiksäkerhet, trygghet, tillgänglighet och tydlighet (som hör till vanliga utmaningarna vad gäller social hållbarhet i byggskedet) minskas.

INNEHÅLL

SAMMANFATTNING	3
1 INLEDNING	5
1.1 BAKGRUND OCH SYFTE	5
2 FÖRUTSÄTTNINGAR, AVGRÄNSNING OCH METOD	7
2.1 PLANOMRÅDET OCH DESS OMGIVNINGAR IDAG	7
2.1 AVGRÄNSNING SOCIALA ASPEKTER	8
2.2 AVGRÄNSNING I TID	9
2.3 GEOGRAFISK AVGRÄNSNING	9
2.4 METOD	9
3 FORSKNING, LAGAR OCH MÅL	11
3.1 BARNPERSPEKTIVET	11
3.2 GRÖNA MILJÖER, EXPLOATERINGSGRAD OCH FRIYTOR	15
3.3 TILLGÄNGLIGHET FÖR PERSONER MED FUNKTIONSNEDSÄTTNING	17
3.4 BROTTSPREVENTION OCH TRYGGHET	21
3.5 MÅL	23
3.6 GÄLLANDE PLANER	24
4 ALTERNATIV	25
4.1 PLANFÖRSLAGEN	25
4.2 NOLLALTERNATIVET	26
5 SOCIAL KONSEKVENSANALYS	27
5.1 VARDAGSLIV	27
5.2 SAMMANHÅLLNING	39
5.3 IDENTITET	43
5.4 TRYGGHET	46
5.5 REKREATION	52
6 REKOMMENDERAT FORTSATT ARBETE	60
7 SAMLAD BEDOMNING OCH ÅTGÄRDSFÖRSLAG	61
ÅTGÄRDSTABELLER	67
8 BILAGOR	72
INTERVJUER/DIALOG	72
8.1 INTERVJU MED AKTÖRER VERKSAMMA I OMRÅDET	72
8.2 INTERVJU MED PERSONAL PÅ FÖRSKOLAN UTANBY	73
8.3 INTERVJU MED PERSONAL PÅ GYMNASIESKOLOR	73

1 INLEDNING

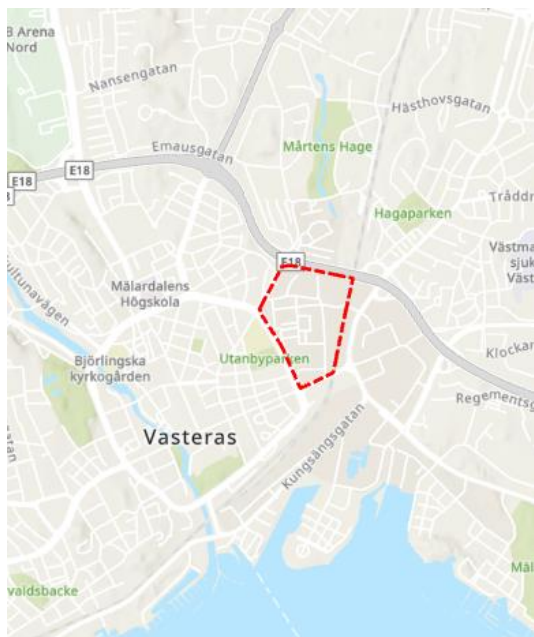
1.1 BAKGRUND OCH SYFTE

Västerås stad växer vilket medför ett behov av fler bostäder. En volymstudie pekar på att det är möjligt att bygga 1000–1500 bostäder i stadsdelen Kopparlunden i centrala Västerås. Området omfattar ca 26 hektar och karakteriseras av kulturhistoriskt värdefulla byggnader som är typiska för sin tids industriarkitektur i relativt enhetlig höjdskala och hantverksmässigt murade tegelfasader. Det är en viktig del av Västerås industrihistoria och stolthet.

Figur 1. Överst: Foto från Kopparlunden historiska kärna – detaljplan mitt. Foto: Tyréns. Underst: Kopparlundens indelning i nya detaljplaner.

Detaljplanearbetet för Kopparlunden innefattar i nuläget delarna Norr, Mitt och Syd. Detaljplanearbete för Kopparlunden Öst kommer i ett senare skede (se figur 1). En social konsekvensanalys (SKA) är ett verktyg som möjliggör och systematiserar diskussionen av sociala frågor och ett sätt att tillämpa social hållbarhet i samhällsplaneringsprojekt. Planeringsprocesser där de sociala frågorna förankrats tidigt minskar risk för oro bland närboende och andra berörda aktörer. Detta minskar i sin tur risk för större omtag under senare skeden. SKA-verktyget har sin utgångspunkt i människor, med särskild hänsyn till människors skilda livssituationer och behov. Målet är inte bara att undvika att den byggda miljön förhindrar negativa sociala konsekvenser utan också att den byggda miljön faktiskt främjar sociala värden och skapar positiva konsekvenser för människor. Syftet med en SKA är att kartlägga vilka sociala kvaliteter ett område har och vilka behov som finns där, för att sedan kunna urskilja vilka åtgärder som behövs för att främja eller förstärka dessa. Olika människor har olika förutsättningar och behov men miljöer ska fungera för alla som ska använda dem, oavsett könsidentitet, ålder, etnicitet,

Figur 2. Kopparlundens geografiska läge i Västerås till vänster och Kopparlundens indelning i nya detaljplaner till höger.

religion, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller socio-ekonomiska förutsättningar. En SKA har även som syfte att säkerställa att mål kopplade till social hållbarhet lyfts och bearbetas inom ramen för projektet. Social hållbarhet definieras som en individs möjlighet till självutveckling och självförverkligande.

Genomförandet av SKA ligger i linje med de nationella folkhälsomålen, de jämställdhetspolitiska delmålen och barnkonventionen. Arbetet främjar även Västerås stads mål gällande jämställdhet, jämlikhet samt tillgänglighet och barnperspektiv.

Norconsult (2015) har tagit fram en SKA för Kopparlunden på förfrågan av Västerås stad. Syftet med SKA:n var att undersöka områdets förutsättningar samt att resonera kring konsekvenserna av utvecklingen. Analysen är anpassad efter planprogrammets översiktliga innehåll och är således generell i sina slutsatser om konsekvenserna av planerna.

Föreliggande SKA har haft ett lite annorlunda upplägg, då konsekvenserna av planförslagen analyserats i en iterativ process tillsammans med

planarkitekter, arkitekter och konsulter som arbetar med revidering av förslagen. Rapporten redovisar därmed en blandning av en konsekvensanalys av planförslag och en process av revidering av planförslagen utifrån sociala konsekvenser. I september reviderades denna SKA utifrån de nya planförslagen och synpunkter från respektive detaljplanegrupp. Ändringar i granskningsversionerna redovisas i punktform i slutet av respektive Påverkans- och konsekvensbedömningskapitel. Rapportens åtgärdestabeller har i och med detta färgkodats utifrån vilka åtgärder som vidtagits.

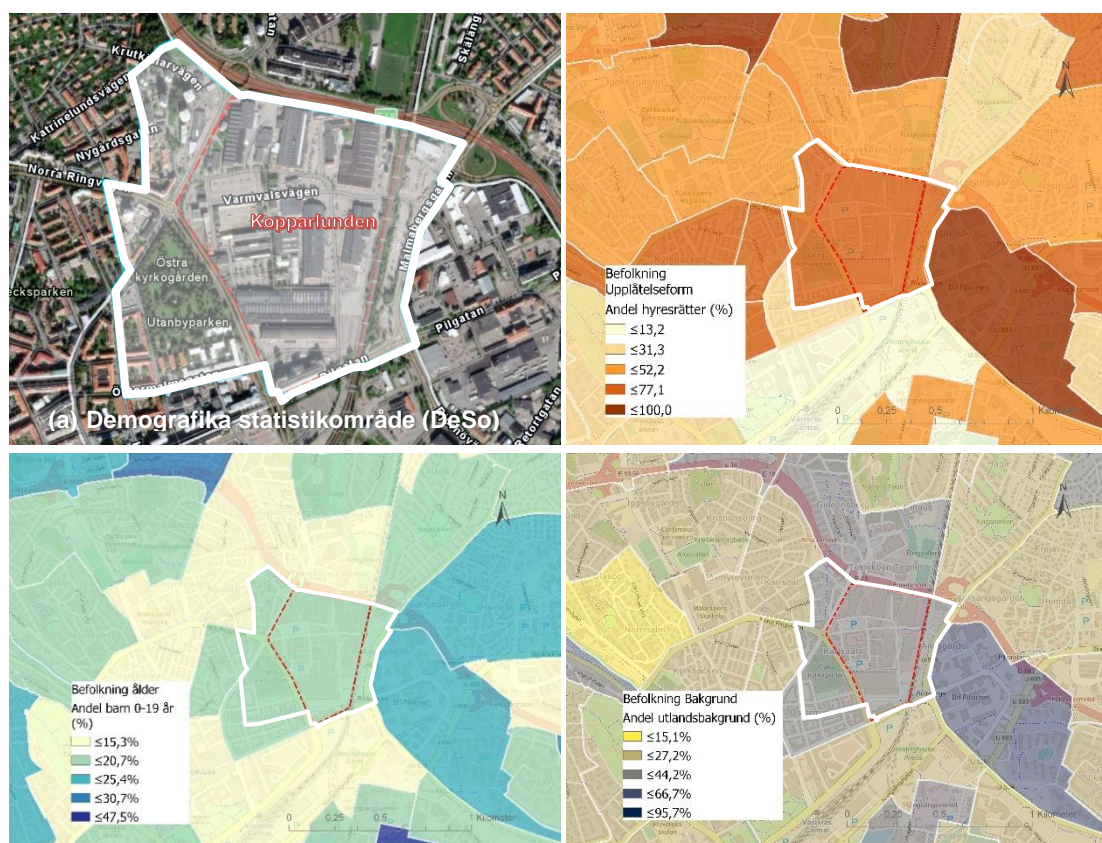
Figur 3. Flygfoto från söder över Kopparlunden och östra delen av centrala Västerås.

2 FÖRUTSÄTTNINGAR, AVGRÄNSNING OCH METOD

2.1 PLANOMRÅDET OCH DESS OMGIVNINGAR IDAG

Planområdet som omfattar ca 26 hektar, karakteriseras av kulturhistoriskt värdefulla byggnader som är typiska för sin tids industriarkitektur i relativt enhetlig höjdskala och hantverksmässig murade tegelfasader. Här finns idag stora friliggande byggnader med asfalterade angörings- och uppställningsytor emellan. Inga större höjdskillnader förekommer inom planområdet. Däremot finns en skarp gräns i det nordvästra hörnet samt mot norr i form av en stödmur mot Kopparbergsvägen och E18, vilken som mest är ca sex meter hög. Bebyggelsen består av verkstadsbyggnader som idag rymmer arbetsplatser, kontor och sällanköpshandel. Bostäder saknas i dagens Kopparlunden. Större delen av områdets yta är hårdjord vilket innebär en mycket liten del grönstruktur.

Planområdet ligger med gångavstånd till Västerås stadskärna (Figur 3). Direkt norr om planområdet passerar väg E18 och öster om planområdet passerar Mäljarbanan.

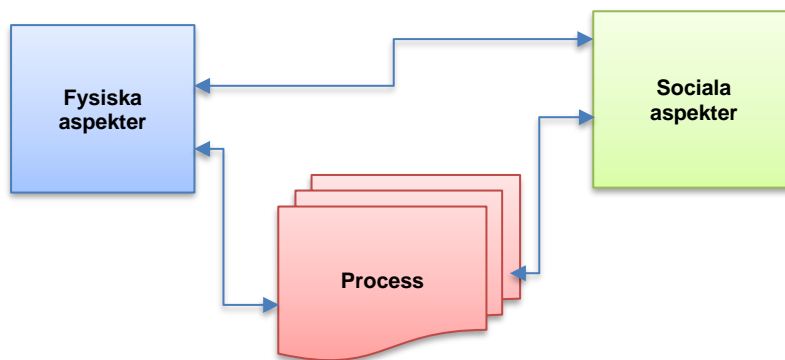
Figur 4. Demografiska- och socioekonomiska kartor, basera på SCB:s data på Demografiska Statistikområden, DeSo (a), 2018

Kopparlunden är omgivet av områden med olika och ibland kontrasterande socioekonomiska förhållanden (se GIS-kartor figur 4). Kopparlundens betydande storlek och dess strategiska läge mellan områden med olika förhållanden innebär att det som stadsdel skulle kunna spela en viktig roll för att förbinda den inre staden med bostadsområdena längre norrut och österut - Karlsdal, Sandgärdet och Ångsgärdet. Dessutom kan området skapa sociala och socioekonomiska värden för människor i de omgivande grannskapen genom att tillföra förskolor, erbjuda verksamheter och arbetstillfällen som matchar behoven i områden omkring, skapa offentliga anläggningar och attraktiva mötesplatser för hela staden och för de som bor och jobbar i områden omkring. Idag skapar istället Kopparlunden med dess stora

industribyggnader och parkeringsplatser en slags barriärzon mellan dessa stadsdelar då miljön kan avskräcka från gångaktiviteter och locka färre människor.

2.1 AVGRÄNSNING SOCIALA ASPEKTER

Att tillämpa Social hållbarhet i stadsutvecklingen kan handla om fysiska aspekter eller förutsättningar för utveckling av sociala kvaliteter som urbanitet, attraktiv offentlig miljö, prisvärda bostäder med godtagbar standard, tillgänglig samhällsservice, grönytor, hållbar stadsbyggnad samt gång- och cykelvänlighet (Dempsey et.al. 2011).¹ Det kan också handla om mjuka aspekter som social sammanhållning och interaktion, identitet och platskänsla, kulturella och sociala värden och preferenser, samt sysselsättning, utbildning och hälsa. Under de senaste decennierna har fokus också ökat på stadsutvecklingsprocesser där medborgare och aktörers möjligheter att påverka stadens utveckling får större uppmärksamhet. Flexibla lösningar för att förenkla framtida förändring av offentliga rum är också något som allt mer ofta diskuteras. Processaspekten kan också omfatta bedömning av sociala effekter i olika skeden av projektet och genom att exempelvis upprätta planer för att minska negativa konsekvenser under byggprocessen och genom förvaltnings- och underhållsplaner (se figur 5).

Figur 5. Samspelet mellan sociala och fysiska aspekter i planeringsprocessen.

Denna SKA avgränsas främst till de fysiska aspekter som skapar förutsättningar för utveckling av sociala värden i Kopparlunden. Särskild fokus är på de frågor som berördes i de yttranden som inkom under samrådet efter framtagna planförslag. Detta formulerades av Stadsbyggnadskontoret i en specifikation inför framtagande av en SKA:

- **Barnperspektivet** med fokus på skolväg för barn som kommer bo i Kopparlunden och gå i Emausskolan eller i andra skolor i staden. Hur anpassas GC-sträckning inom och mellan Kopparlunden och kringliggande områden utifrån barnens bästa? Hur används området idag?
- **Förskolegårdarnas placering och storlek** - på vilket sätt påverkas barnen av förskolegårdens placering samt avvikelse från riktlinjer avseende gårdarnas storlek? Analys av åtgärder som kan påverka konsekvenserna.
- **Hög exploateringsgrad** - vilka sociala konsekvenser har det för området och dess integrering med kringliggande områden?
- **Tillgänglighet** med fokus på planerade byggnader och infrastruktur med aspekter som konsekvenser av upphöjda innergårdar för barn och personer med funktionsvariation, konsekvenser gällande trafiksäkerhet och tillgänglighet till följd av utemiljöer med blandtrafik etc.
- **Trygghet** utifrån barns upplevelse av den fysiska miljön och biltrafiken i nollalternativ jämfört med planalternativ, social kontroll i kvarter utan bostäder, trygghet under byggtiden, barnperspektivet kopplat till angöring genom garage.

¹ Dempsey, N., Bramley, G., Power, S., & Brown, C. (2011). The social dimension of sustainable development: Defining urban social sustainability. *Sustainable development*, 19(5), 289-300.

Det bör dock poängteras att även om den fysiska miljön i Kopparlunden präglas av god gestaltning, är det vilket socialt innehåll som miljön fylls med som avgör i vilken utsträckning stadsdelen blir socialt hållbar. Vilka sociala värden, nätverk och lokal kultur som skapas när stadsdelen står färdig visar på vilken nivå av social hållbarhet som uppnåtts. Vilka sociala värden och mål som eftersträvas, vilka roller olika aktörer spelar för att förverkliga dem, hur de följs upp, hanteras och utvärderas är minst lika viktigt för detta resultat som den fysiska utformningen. Detta är dock faktorer som inte går att styra i någon vidare utsträckning i en detaljplan, varför denna SKA inte berör dem mer än i form av allmänt hållna rekommendationer. Det denna SKA däremot gör är att granska vilka förutsättningar den fysiska miljön skapar för den socialt hållbara miljön att ta plats.

2.2 AVGRÄNSNING I TID

Bedömningen av berörda värden och konsekvenser avser år 2030, då planen bedöms ha genomförts och området är utbyggt.

2.3 GEOGRAFISK AVGRÄNSNING

Denna SKA hanterar det geografiska område som behandlas i Planprogrammet PP 33 samt kopplingen till omkringliggande områden och målpunkter.

2.4 METOD

Tyréns metod för genomförande av SKA är en sammanvägning av Stockholms sociala hållbarhetskommissions strävan, Malmö stads matris för socialt hållbar stadsutveckling och Göteborgs stads manual för SKA. Metoden utgår från fem aspekter vilka ska motsvara de värden som bör eftersträvas för att bidra till socialt hållbar stadsutveckling. De fem aspekterna är Vardagsliv, Sammanhållning, Identitet, Trygghet och Rekreation. Nedan redovisas exempel på viktiga parametrar inom varje social aspekt och skala, se Tabell 1. Matrisen behandlar således aspekterna såväl på planområdesnivå som på stadsdelsnivå, vilket i det här fallet kan tillämpas på Kopparlunden som helhet samt kopplingar till kringliggande områden. Den sociala konsekvensanalysen inkluderar även en integrerad barnkonsekvensanalys (BKA), vilken alltså redovisas integrerat i de olika aspekter som analysen behandlar.

Tabell 1. Tyréns analysmodell för Social konsekvensanalys.

	PLANOMRÅDE	STADSDEL
WARDAGSLIV	Trygga stråk och utemiljöer för barn och personer med funktionsnedsättning, lek skyddad från biltrafik, tillgänglighet till bostadsgårdar,	Tillgång till målpunkter och service i kringliggande områden, säkra och trygga skolvägar
SAMMANHÅLLNING	Mötesplatser, lek, inbjudande stadsdel och målpunkter för besökare	Stråk genom Kopparlunden, områdets exploatering och integrering/sammankoppling till kringliggande områden
IDENTITET	Identitetsskapande element	Varierande bebyggelse
TRYGGHET	Social kontroll i kvarter utan bostäder, trygghet under byggtiden	Orienterbarhet, siktlinjer, belysning
REKREATION	Utformning av gröna miljöer för rekreation och rörelse, förskolegårdars utformning, bostadsgårdars storlek och kvaliteter	Tillgång till gröna miljöer, avstånd och kopplingar till större sammanhållande grönområden, allmän platsmark

2.4.1 INSAMLAD DATA

Följande är de primära datakällorna som användes för analysen:

- **Forskning och Lagar:**
Inkluderar främst relevant forskning och rapporter om hållbara stadsformer, Brottsprevention, säkra skolvägar, exploatering av mark och utformning av bostadsgårdar. Även artiklar om tillgänglighet från barnkonventionen och FN:s konventioner om rättigheter för personer med funktionshinder, samt PBL & BBR.
- **Plandokument och underlag:**
En blandning av planförslag från gestaltungsprogram, planhandlingar, samråd och samrådshandling, och framför allt de förslag på ändringar i bebyggelsestrukturen som kommit fram senare i processen.
- **Intervjuer:** Intervjuer med personal på förskola, verksamheter och föreningar i området.
- **Platsbesök/observation:** Heldags platsbesök för att undersöka människors och barns rörelser under skoltimmar och efter samt kopplingar, barriärer, vistelsemiljö, grönska, arkitektur och närområden.
- **Löpande diskussioner med plankonsulter och arkitekter:**
DP Norr: Arkitektkontoret Fojab
DP Mitt: Tyréns och Archus
DP Syd: Sweco, Archus och Dreem arkitekter
Allmän platsmark: Sweco
Kulturmiljöutredning: Sweco
Genomförandeplan: Sparre Vreede partners AB, Archus
Fastighetsägare: Castellum, Nyfosa, PEAB, Balder, Kungsleden mfl.
Västerås stad
- **GIS-analys:** Analysen inkluderar kartläggning och visualisering av demografiska och socioekonomiska data i ett vidare område runt Kopparlunden. GIS har också använts i beräkningar av ytor och exploateringstal samt avstånd mellan olika målpunkter.

3 FORSKNING, LAGAR OCH MÅL

Nedan beskrivs forskning, lagkrav och mål som används som utgångspunkt i den sociala konsekvensanalysen.

3.1 BARNPERSPEKTIVET

I detta avsnitt presenteras lagar, mål och forskning om barnperspektivet, med särskild fokus på säkra skolvägar samt förskolegårdars utformning.

3.1.1 BARNKONVENTIONEN

Sedan 1 januari 2020 är FN:s konvention om barns rättigheter (1989) inkorporerad som lag i Sverige. Sverige ratificerade Barnkonventionen redan för 30 år sedan, men den har nu som lag fått en högre status. Att barnkonventionen inkorporerats i svensk lag innebär att den har samma rättsliga status som andra nationella lagar. Därmed kan barnkonventionen ensamt ligga till grund för beslut hos myndigheter och domstolar.²

De viktigaste principerna ur barnkonventionen med koppling till i Kopparlunden är:

- 1) Varje människa under 18 år räknas som barn
- 3) Vid alla beslut som rör barn ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa
- 6) Barn har rätt till liv och utveckling
- 12) Barn har rätt att uttrycka sin mening och lyssnas på i alla frågor som rör barnet
- 31) Barn har rätt till lek, vila och fritid.³

3.1.2 TRYGGA OCH SÄKRA SKOLVÄGAR

Barn kan ha svårigheter att sprida uppmärksamheten som begränsas av syn- och hörselutveckling, vilket gör att trafiksystem som är komplexa och oberäknliga kan innebära svårigheter samt ett riskfyllt beteende då de ofta ägnar sig åt en sak i taget.⁴ Det är inte förrän vid 12-14 års ålder som barn utvecklat sin förmåga att tolka trafiksituationer. De börjar dock röra sig ensamma i trafiken som fotgängare och cyklister mycket tidigare, om än inom ett begränsat område.⁵ Barn strax under 12 år är särskilt utsatta då de har behov av att röra sig längre från bostaden men inte helt har utvecklat sin förmåga att uppfatta trafiksituationer.

I Folkhälsoinstitutets rapport från år 2007 hänvisar man till forskning som visar på att barn och ungdomar som tar sig till skolan eller andra regelbundna målpunkter på ett aktivt sätt, exempelvis promenerar eller cyklar, är mer aktiva även under resten av dagen.⁶ Det är viktigt att barns skolvägar är trygga och säkra samt att barriärer av olika slag undviks vid planering eller byggs bort för att minimera hinder för barns aktiva transport till skolan.

Enligt en rapport från Trafikverket har andelen barn som går själva till skolan minskat från 57% till 48% mellan 2009 och 2012.⁷ Många barn, särskilt de yngre, skjutsas till skolan. I grundskolan skjutsas cirka 15 procent sommartid och 20 procent vintertid. För att planera trafiksäkert utifrån barnens perspektiv bör målpunkter som fritidshem, lekplatser, idrottsplatser, simhall/badplats, grönområde, lekkamrater, bibliotek, bio, affärer etc innefattas.

Barns rörelsefrihet till samtliga målpunkter i samhället har minskat de senaste decennierna på grund av olika hinder i samhället såsom ökade avstånd, hög trafikvolym och höga hastigheter på

² Unicef (2020) Vad har barnkonventionen för status i Sverige?

³ Unicef (2020) Barnkonventionen kortversion

⁴ Trafikverket (2010). Attraktiva stadsrum för alla – Shared space. 2010:122. ISBN: 978-91-7467-097-4

⁵ Trafikverket (2015) Barns mognad och trafikbeteende. <https://www.trafikverket.se/resa-och-trafik/Trafiksakerhet/barn-och-unga-i-trafiken/barn-och-narsamhalle/Fakta-om-barn-och-trafik/Barns-mognad-och-trafikbeteende/> [hämtad 2020-03-27]

⁶ Sveriges Kommuner och Landsting (2005). Tillgänglig stad. 2:a upplagan. Stockholm: Sverige Kommuner och Landsting, 2005. s. 12

⁷ Statens folkhälsoinstitut (2007). Den byggda miljöns påverkan på fysisk aktivitet. En kunskapssammanställning för regeringsuppdraget "Byggd miljö och fysisk aktivitet". R 2007:3

⁸ Trafikverket 2012. Barns skolvägar, RAPPORT - Projektnummer: TRV 2010/21715. S. 6

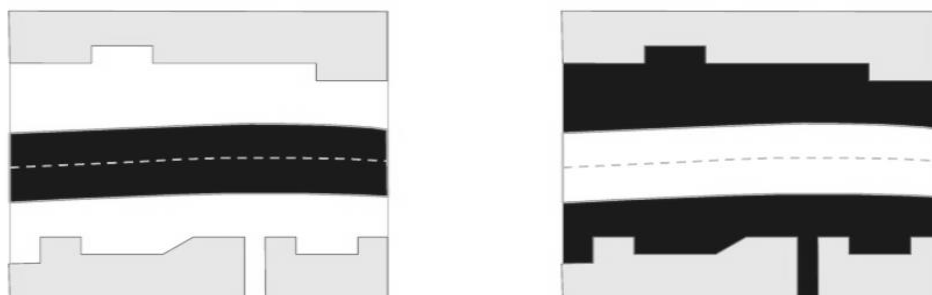
motorfordon samt otrygga skolvägar. Föräldrars oro för genomfartsleder och gator med hög trafik påverkar även barnens rörelsefrihet eftersom de inte är fria att ta sig till platser på egen hand.

Den fysiska utformningen och bostadsområdets karaktär är starkt bidragande orsaker till kollisioner och trafikolyckor som drabbar fotgängare och cyklister. Områden och gatumiljöer som tillåter hög trafikvolym och hög fart, exempelvis breda och raka gator utan träd, orsakar generellt sett fler olyckor som exempelvis drabbar barn.⁸

I fråga om tillgänglighet och rörelsefrihet så är det även viktigt att uppmärksamma tillgången till kollektivtrafik, dess turtäthet och placering av hållplatser. Barn och unga är mer beroende av kollektivtrafiken än vuxna vilket innebär att brister i kollektivtrafiksystemet kan påverka deras rörelsefrihet i stor utsträckning. Ju äldre barn blir desto större blir området som de vistas i vilket ställer högre krav på kollektivtrafiken.

För att öka trafiksäkerheten längs barns skolvägar rekommenderas ofta hastighetssänkningar till 30 km/h. Detta beror på att risken att allvarligt skadas eller dödas vid påkörning som fotgängare ökar markant vid påkörningshastigheter över 30 km/h⁹.

Därför bör skolvägplanering ta hänsyn till parkering, trängsel, trafik, skolans närhet och luftkvalitetsfrågor. Skolvägar bör utformas både som länkar (figur 6a) för transport och som platser eller destinationer i sig själva (figur 6b). Som länkar bör de ge en enkel, snabb, bekväm och oavbruten anslutning mellan hemmet och skolan. Tillgänglighet, orientbarhet och siktlinjer är några aspekter som måste beaktas. Som platser bör skolvägar planeras utifrån trygghet och

Figur 6. Utformning av skolvägar som länk (a) och platser (b)

upplevelsevärden exempelvis med kvaliteter för lärande, frisk luft och tystnad, samt umgänge. Designlösningar bör påverkas av både länk- och plats-behovet, och lösningarna således variera beroende på betydelsen av dessa två på alla platser.¹⁰

Upplevelsen av trygghet är subjektiv, men enligt en undersökning från Stockholms stad (2016)¹¹, är detta några vanliga synpunkter från både barn och vuxna gällande vad som bidrar till en tryggare skolväg:

- Gena och breda trottoarer, separerade gång- och cykelvägar
- Bra belysning i tunnlrar, på gångvägar och i träd
- Levande miljöer med grönska, aktiviteter och mötesplatser
- Uppsnygning av stadsmiljöerna och beskärning av buskage
- Bra underhåll, god renhållning och snöröjning
- Låga biltrafikflöden och hastigheter, bilfria zoner och gågator
- Många övergångsställen med trafiksäker utformning

⁸ Statens folkhälsoinstitut, 2007. Den byggda miljöns påverkan på fysisk aktivitet. En kunskapssammanställning för regeringsuppdraget "Byggd miljö och fysisk aktivitet". R 2007:3

⁹ Trafikverket & SKL, 2013. Trafiksäkra staden – handbok för målinriktat kommunalt trafiksäkerhetsarbete.

¹⁰ Jones, P., Marshall, S., & Boujenko, N. (2008). Creating more people-friendly urban streets through 'link and place' street planning and design. *IATSS research*, 32(1), 14-25.

¹¹ Stockholm Stad (2016) *Plan För Säkra Och Trygga Skolvägar I Stockholms Stad*

3.1.3 FÖRSKOLEGÅRDARS STORLEK OCH KVALITETER

Över 90 procent av de svenska barnen mellan 3–6 år tillbringar största delen av sin vakna tid på förskola, varför dess miljö, inte minst utemiljön, är betydelsefull.¹² Boverket rekommenderar minst 3000 kvm sammanhängande förskolegård per förskola, respektive 40 kvm per barn. Enligt Västerås stads riktlinjer kan dock Boverkets rekommendationer frångås om det föreligger särskilda skäl. Enligt skäl nummer fyra kan avsteg göras i centrumnära bebyggelse då principerna om minimumyta för förskolegård står i konflikt med Översiktsplanens mål om närhet för boende till förskola och skola.

Där barn har tillgång till en stor utemiljö i direkt anslutning till verksamheten, kan den bidra till en större andel av barnens dagliga behov av fysisk aktivitet. Barn och ungas behov är minst 60 minuter medelintensiv till intensiv fysisk aktivitet per dag. Generellt har barns fysiska aktiviteter idag minskat medan de stillasittande har ökat. Den fysiska aktiviteten är viktig för barn, och ökar när leken sker utomhus. Bland annat har fysisk aktivitet stor betydelse för barns kroppsuppfattning, psykosociala och motoriska utveckling samt deras kognitiva förmåga.¹³

I en studie som genomfördes 2019 på Södermalm i Stockholm undersöktes barns rörelseaktivitet på 27 förskolor av olika storlek. Större storlek på förskolegården kopplades till mer tid av medelintensiv och intensiv fysisk aktivitet. I studien inkluderades förskolor med gårdar på 200 kvm, 900 kvm, över 2700 kvm samt utegrupper, se tabell 2 nedan. Ett ännu större samband kunde ses mellan tid spenderad utomhus och fysisk aktivitet. Studien visade på att varje halvtimme utomhus innebar 68 procent mer medelintensiv till intensiv fysisk aktivitet och över dubbelt så många steg i jämförelse med tid spenderad inomhus¹⁴.

Tabell 2. Förskolegårdars storlek och barns fysiska aktivitet under sin tid på förskolan, medelvärden för totalt 337 barn (Källa: Region Stockholm 2019)

Förskolegårdens storlek	Antal minuters medelintensiv till intensiv fysisk aktivitet	Antal steg
Cirka 200 kvm	32 minuter	6485 steg
Cirka 900 kvm	34 minuter	6727 steg
> 2700 kvm	41 minuter	7316 steg
Utomhusgrupp	46 minuter	10 064 steg

White Research Lab¹⁵ har studerat befintliga förskolegårdar i Stockholm och hur antal barn per fritya påverkat bland annat slitaget, se exempel i figur 7. Hur eventuellt slitage åtgärdats kan också påverka barnens utemiljö på olika sätt. I vissa fall har naturliga gräsytor ersatts med konstgjorda eller hårdgjorda material. Exempel på vad man i studien räknat som naturliga material är gräs, grus, sand, trä och bark. Konstgjorda material är exempelvis gummiastfalt, asfalt och konstgräs. Felkällor som kan påverka graden av slitage är bland annat hur mycket gården nyttjas av förskolan, såsom hur stor del av dagen barnen vistas utomhus och hur stor andel av tiden de är på utflykter.

Varierad vegetation och topografi på förskolegården samt dess effekter

I de evidensbaserade metoder för utvärdering av barnanpassade utemiljöer som används i Sverige idag, bland annat "Lekvärdesfaktor", "OPEC" och "Seven Cs", så värderas (näst efter friyta) alltid naturinslag som mycket viktigt för kvaliteten. Vidare finns fysiska, psykiska och även pedagogiska fördelar i naturmiljöer som innehar ett utbud av lösa material, samt stor variation av material och topografi.¹⁶ En studie av förskolor i Stockholms län och Malmö stad visar att barn i utemiljöer med stora kuperade ytor med tålig vegetation som barnen använder i sina lekar hade signifikant högre fysisk aktivitet jämfört med barn i platta, trånga utemiljöer med lite

¹² Stockholms läns landsting (2015) Faktablad 2015:4 Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin

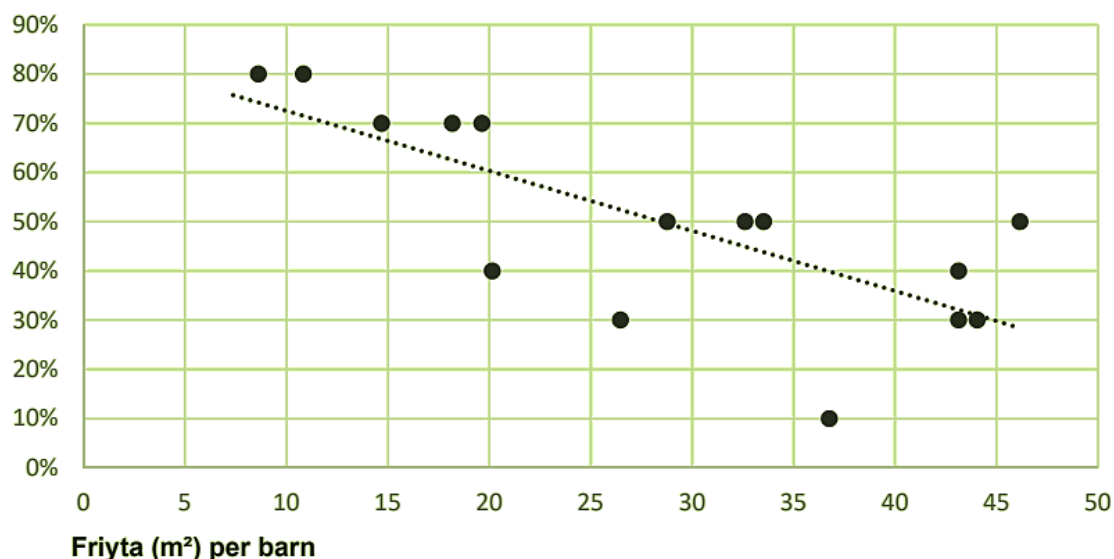
¹³ Boverket (2015) Gör plats för barn och unga

¹⁴ Region Stockholm (2019) Faktablad 2019:3 Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin

¹⁵ White research lab (2018) Förskolegårdens fritya i förhållande till naturliga material. WRL 2017:26

¹⁶ Movium fakta #3 2018 [pdf] https://www.movium.slu.se/system/files/news/13578/files/movium_fakta_3_2018-lekplatsers_kvalitet_-_final_webb.pdf

Grad av slitage på gräset

Figur 7. Figuren visar grad av slitage på gräsytor, i förhållande till friyta per barn på förskolan (Källa: White research lab 2018).

vegetation. Vegetation och grönska i form av exempelvis större träd kan också skydda barnen mot UV-strålning, samtidigt som det kan öka lekens dynamik. På förskolor som uppfyller kriterier för yta, topografi och vegetation kunde man också påvisa att barnen hade färre koncentrationssvårigheter och tenderade att sova längre på nätterna, i jämförelse med andra barn¹⁷. Det har även påvisats att gårdar med variation och mycket inslag av natur kan främja barnens motorik, och leken tenderar att vara mer harmonisk och mindre konfliktfylld än lek på naturfattiga gårdar.¹⁸

Sammanfattning och kriterier förskolegårdar

Se tabell 3 nedan för kriterier för utformning av förskolegårdar som gynnar barns fysiska aktivitet, lek och utveckling.

Tabell 3. Kriterier och egenskaper för utformning av förskolegårdar som gynnar barn

Kriterier/egenskaper	
Förskolegårdar som stimulerar till fysisk aktivitet ¹⁹	Ytan bör överstiga 3000 kvm springutrymme, barnen måste få en chans att "få upp farten."
	Mellan hälften och två tredjedelar av ytan ska vara kuperad (kullar, backar, bergsknallar) och bevuxen med vegetation som barnen kan använda i sin lek (träd, buskar, klätterträd, lekbuskage, lekfullt klippta gångar i högt gräs). <ul style="list-style-type: none"> Ex: Platt mark kan åtgärdas t.ex. med liggande trädstammar, stora jordhögar, planering av buskar/sly. Stora föremål som t.ex. traktordäck kan med fördel belamra miljön. Det som för vuxna kan anses mindre estetiskt tilltalande kan för barn vara fina lekmiljöer.
	Den fria himmelsvyn ska vara mindre än 50%, under förutsättning att det är <i>vegetation</i> som kuperar himmelsvyn, sett från lekinstallationer som barnen använder i sin lek.

¹⁷ Stockholms läns landsting (2015) Faktablad 2015:4 Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin

¹⁸ Statens folkhälsoinstitut, 2007. *Den byggda miljöns påverkan på fysisk aktivitet. En kunskapsuppsammanställning för regeringsuppdraget "Byggd miljö och fysisk aktivitet"*. R 2007:3

¹⁹ Folkhälsoguiden, Region Stockholm (odaterad) Kriterier för förskolegårdar som stimulerar till fysisk aktivitet [pdf] http://dok.sls.se/CES/FHG/Fysisk_aktivitet/Informationsmaterial/kriterier-for-forskolegardar.pdf

	<ul style="list-style-type: none"> Ex: Lekinstallationer placeras så att de ligger i trädskugga mellan kl. 11 och 15 på dagen. Fria ytor för t.ex. bollsport ska helst ligga sydost om byggnaden.
	<p>Ytor för lek ska vara integrerade med natur (träd, buskage, stenar). Utemiljöerna ska vara trafiksäkra och designade utifrån principer om brottsprevention.</p> <ul style="list-style-type: none"> Ex: Staket eller palissader kring hela området för förskolegården.
Utveckling av lekplatskvalitet, exempel²⁰	<p>Löst material: På lekplatsen finns tillgång till löst material t.ex. klossar, sand, pinnar, grenar etc.</p> <p>Möjlighet till omvärldsförståelse: Lekplatsen förändras med olika saker att göra under de olika årstiderna: åka pulka, hoppa i höstlöv, odling, äta bär, eldplats, vindskydd, vattenlek etc. Ju fler av de fyra elementen jord, eld, luft och vatten desto bättre.</p> <p>Ekosystemtjänster: fågelholkar, insektshotell, öppen dagvattenhantering, odling, död ved etc.</p> <p>Naturliga material: Lekplatsen innehåller naturliga, giftfria material, begränsat med hårdgjorda material och minimalt med gummiastfalt och konstgräs.</p> <p>Rymlighet: Lekplatsen ger utrymme för rörlighet i många olika riktningar och rörelsefylld lek (springa, klättra, gunga, gå balansgång, åka rutschkana, rulla etc.)</p> <p>Variation: En variation av lekmöjligheter finns på och mellan olika lektytor och ger utmaningar för olika åldrar: platsbyggda unika lekredskap, bygglekplats, digitalisering etc.</p> <p>Tillgänglighet: Även på förskolegårdar behöver tillgänglighetsanpassning för barn och personer med olika funktionsnedsättning göras, t.ex. så att personer med rörelsehinder kan ta sig runt mellan lektytor. Vissa redskap och lektytor bör även anpassas utifrån detta perspektiv²¹.</p> <p>Delaktighet: Möjlighet att delta i utformningen av sin miljö. Genom dialog och möjlighet till flexibla och oprogrammerade ytor som kan ändras över tid. Exempelvis lekbar vegetation och löst material t.ex. kojor.</p>

3.2 GRÖNA MILJÖER, EXPLOATERINGSGRAD OCH FRIYTOR

3.2.1 EXPLOATERINGSGRAD

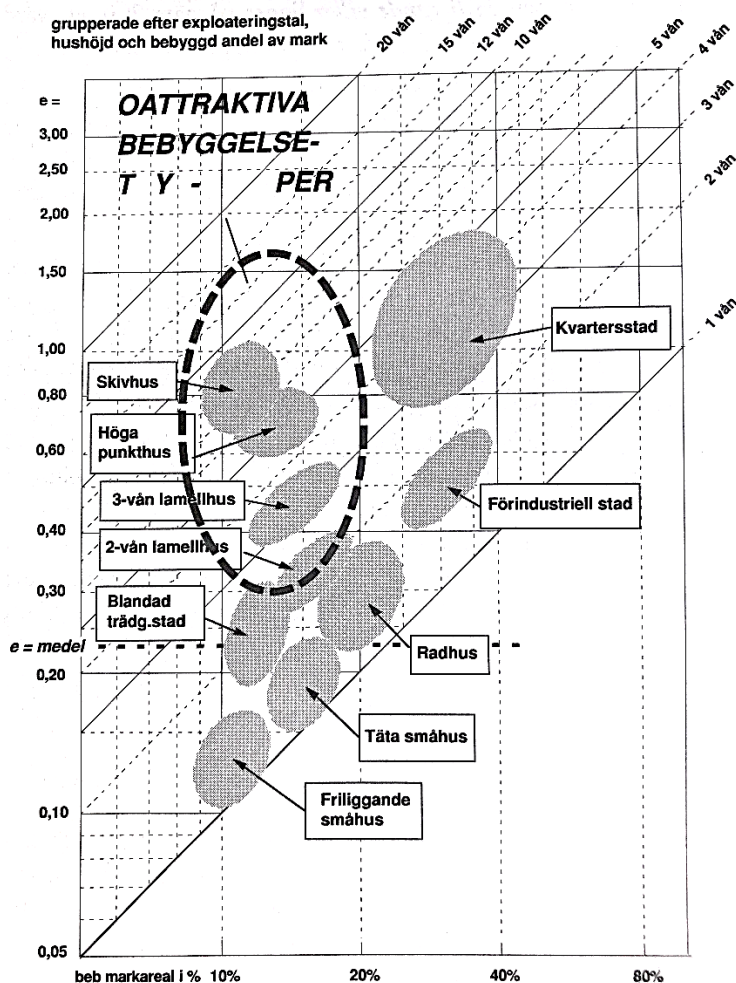
Exploateringsgrad som också kallas *exploateringstal* är ett bebyggelseäthetsmått, som mäts som bruttoarea (BTA) inom ett avgränsat område dividerat med markytan inom samma område. Ett lågt exploateringstal är inte nödvändigtvis bra eller ett högt nödvändigtvis dåligt. Det beror också på vid vilken del av staden området ligger – dvs. i ett centralt distrikt, i utkanten av staden eller däremellan.

Stadsforskarna Rådberg och Friberg föreslår en klassificering av svenska stadstyper (exklusive renodlade industri och arbetsområden, institutionsområden samt citykvarter) utifrån nettoexploateringstal samt andel bebyggd mark (se figur 8).²² Denna klassificering har varit användbar för att utvärdera rumsliga kvaliteter vid nytveckling i jämförelse med befintliga stadstypologier.

²⁰ Movium fakta #3 2018 [pdf] https://www.movium.slu.se/system/files/news/13578/files/movium_fakta_3_2018-lekplatsers_kvalitet_-_final_webb.pdf

²¹ Se exempel på anpassningar av lekredskap för personer med funktionsnedsättning i checklistan: https://stud.epsilon.slu.se/7801/17/malmberg_s_150415_bilaga.pdf

²² Som presenterad i Rådberg, Johan 2000, Attraktiva Kvarterstyper, en undersökning av bebyggelse, befolkning och attraktivitet i Stockholm Söderort, forskningsrapport, KTH

Figur 8. Diagram över svenska stadstyper med avseende på täthet, hushöjd och markutnyttjande. Bebyggd markareal i x-axeln och exploateringsstal i y-axeln. Källa: Rådberg 2000.

Diagrammet som återges i figur 8 har två axlar: längs Y-axeln ligger olika värden på *kvartersexploateringsstal* (från $e=0,05$ till $e=3,0$). Längs X-axeln ligger värdena för hur stor andel av *marken som är bebyggd*. Andelen varierar från 5% till 40-50%. I diagrammet skärs de båda axlarna av ett knippe parallella linjer i 45-gradig vinkel; linjerna mäter den genomsnittliga hushöjden i antalet våningar. Varje undersökningskvarter i forskningen placeras som en punkt, bestämd genom kvartersexploateringsstal, hushöjd och bebyggd markandel. Bebyggelse typerna kan avläsas i diagrammet som avgränsade bubblor.

Enligt forskningen är inte exploateringsstalet den faktor som ensam eller i första hand bestämmer om kvarterstypen är attraktiv. Grupperingsmönstret tycks vara viktigare än exploateringsstalet. Forskarna ser till exempel att bebyggelse typer med lågt exploateringsstal är mest attraktiva. Men det finns attraktiva bebyggelse typer högt upp i diagrammet (exempelvis kvartersstad, som är den dominerande kvarterstypen i Stockholms innerstad) där vi återfinns kvaliteter med kombinerat relativt högre exploateringsstal och högre markanvändning. De minst attraktiva bebyggelse typerna är bland annat friliggande höghus, som återfinns i det övre vänstra hörnet i diagrammet. Forskningen visar att *bebyggelse typen* är den faktor som har störst förklaringsvärde när det gäller attraktiviteten i olika områden – enligt forskarna, betydligt större än närhetsfaktorer.

Under de senaste decennierna har flera forskare och stadsplanerare försökt att beskriva hur en hållbar stadsform bör vara. Resultaten från forskningen sammanfattas väl i FN:s rapport "A New Strategy of Sustainable Neighborhood Planning" och Spacescapes "Mäta Stad – En guide till

forskningsdriven stadsbyggnad". Nedan några gränsvärden kring exploateringsgrad och markanvändning enligt rapporterna:

- Max 40% bebyggd mark av den totala markytan
- Minst områdesexploateringsstal 0,75
- Minst kvartersexploateringsstal 2,0
- 40-60% lokalyta/ verksamheter av total BTA
- 30-50% bostäder av total BTA
- Max 10% av monofunktionella kvarter av marken i alla stadsdelar

3.2.2 FRIYTOR

Tillgänglighet till friytor och bostadsgårdar i ett område påverkar möjligheten till möten, stadsliv, en levande stad, trygghet, integration och hälsa. Friytor innebär all mark utomhus som inte upptas av gator, vägar eller annan infrastruktur, till exempel parker, torg, naturområden, trädgårdar och innergårdar. Enligt forskning²³ bör ett hållbart stads kvarter sträva efter:

- Offentliga platser - 15% av den totala markytan
- Offentliga grönytor - 10% av den totala markytan
- Offentliga parkytor - 5% av den totala markytan
- Minst 10 kvm offentliga platser per 100 kvm BTA

Avstånd:

- Max 200m gångavstånd till offentligt grönområde >0,2 ha
- Max 800m gångavstånd till torg >0,1 ha
- Max 500m gångavstånd till parkyta >1 ha. 50m bred

3.2.3 TILLGÅNG TILL BOSTADSGÅRD

20 kvm bostadsgård per 100 BTA är enligt Spacescape och forskaren Eva Minoura ett rimligt mått (Spacescape Mäta stad 2016 Sid 59). Det diskuteras dock huruvida detta behöver jämkas vid täta stadsbyggnadsprojekt för att erhålla de fördelar som tät struktur medför i form av underlag för kollektivtrafik och service mm. (Minoura 2019).

Enligt FN:s rapport och Spacescapes guide bör en hållbar stadsform innebära:

- Minst 40% ej offentliga utemiljöer av den totala kvartersytan
- Minst 50% ej offentliga privata utemiljöer solbelyst klockan 12 vårdagjämning
- Minst 20 kvm privat utemiljö per 100m² BTA
- Minst 100 kvm lekplats per 10000 kvm BTA

3.3 TILLGÄNGLIGHET FÖR PERSONER MED FUNKTIONSNEDSÄTTNING

I detta avsnitt presenteras forskning, lagar och mål avseende tillgänglighet.

3.3.1 RÄTTIGHETER FÖR PERSONER MED FUNKTIONSNEDSÄTTNING

Sedan 2009 gäller FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning i Sverige. Följande artiklar är särskilt relevanta när det gäller planprocessen i Kopparlunden:

- **Artikel 9. Tillgänglighet**
För att göra det möjligt för personer med funktionsnedsättning att leva oberoende och att fullt ut delta på alla livets områden, ska konventionsstaterna vidta ändamålsenliga åtgärder för att säkerställa att personer med funktionsnedsättning får tillgång på lika villkor som andra till den fysiska miljön, till transporter samt till andra anläggningar och tjänster som är tillgängliga för eller erbjuds allmänheten. Dessa åtgärder, som ska innefatta identifiering och undanröjande av hinder och barriärer mot tillgänglighet, ska bl. a. gälla byggnader, vägar, transportmedel och andra inom- och utomhusanläggningar som bostäder.

²³ Som presenterades i FN:s rapport "A New Strategy of Sustainable Neighborhood Planning" och i "Mäta Stad – En guide till forskningsdriven stadsbyggnad" av Spacescape, 2016.

- *Artikel 19. Rätt att leva självständigt och delta i samhället*
Samhällsservice och anläggningar avsedda för allmänheten är tillgängliga på lika villkor för personer med funktionsnedsättning och svarar mot deras behov.²⁴

Riksdagen antog ett nytt nationellt mål för funktionshinderspolitiken 2017 där kopplingen till mänskliga rättigheter tydliggörs. Det nya målet är: "att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhället för personer med funktionsnedsättning". Tre av de fyra inriktningarna för politiken är:

- Principen om universell utformning, det vill säga att allt nytt som utformas, byggs och tillverkas är tillgängligt för så många som möjligt från början, utan specialanpassning i efterhand.
- Hantera befintliga brister i tillgängligheten.
- Att förebygga och motverka diskriminering²⁵.

Sedan 2014 är bristande tillgänglighet en diskrimineringsgrund i Diskrimineringslagen: som definieras som:

att en person med funktionsnedsättning missgynnas genom att sådana åtgärder för tillgänglighet inte har vidtagits för att den personen ska komma i en jämförbar situation med personer utan denna funktionsnedsättning som är skäligen utifrån krav på tillgänglighet i lag och annan författning (SFS 2008:567 4 §).

Detta med hänsyn till bland annat ekonomiska och praktiska förutsättningar och andra omständigheter av betydelse²⁶.

3.3.2 TILLGÄNGLIGHET TILL BOSTADSGÅRDAR OCH BYGGNADER

I PBL, BBR och ALM finns tillgänglighetskrav avseende tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning vid nybyggnation avseende byggnader respektive allmänna platser. Därtill finns krav i HIN (BFS 2011:13) om enkelt avhjälpna hinder till och i lokaler dit allmänheten har tillträde/allmänna platser, vilket är krav som gäller retroaktivt på redan befintliga miljöer. Miljön ska enligt lagstiftningen göras tillgänglig och användbar för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. Användbar innebär att personen ska kunna använda miljön utan behov av hjälp.

Kraven formuleras exempelvis enligt nedan:

BBR 3:122 Tillgängliga och användbara gångvägar, angörings- och parkeringsplatser m.m.

Minst en tillgänglig och användbar gångväg ska finnas mellan tillgängliga entréer till byggnader och – bostadskomplement, – parkeringsplatser, – angöringsplatser för bilar, – friytor, och – allmänna gångvägar i anslutning till tomten. Tillgängliga och användbara gångvägar ska där det är möjligt utformas utan nivåskillnader. Där nivåskillnader inte kan undvikas ska de utjämnas med ramper²⁷.

²⁴ Regeringskansliet, socialdepartementet (2014) Konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning S2014.023
<https://www.regeringen.se/4ae1cb/globalassets/regeringen/dokument/socialdepartementet/funktionshinder/konvention-om-rattigheter-for-personer-med-funktionsnedsattning.pdf>

²⁵ Socialstyrelsen (2019) Kunskapsguiden – Konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.
<https://www.kunskapsguiden.se/funktionshinder/Teman/manskliga-rattigheter/Sidor/Konventionen-om-rattigheter-for-personer-med-funktionsnedsattning.aspx>

²⁶ Diskrimineringslag (2008:567)

²⁷ BFS (2011:6) Boverkets byggregler - föreskrifter och allmänna råd

Exempel på nedsatt rörelseförmåga	Exempel på nedsatt orienteringsförmåga
Nedsatt funktion i armar, händer, bål och ben liksom dålig balans. Personer med nedsatt rörelseförmåga kan behöva använda t.ex. manuell eller eldriven rullstol, rollator, käpp eller kryckor.	Nedsatt syn/blindhet, nedsatt hörsel/dövhet eller nedsatt kognitiv förmåga (utvecklingsstörning, hjärnskada)

De tekniska kraven och råden enligt lagen kan ses som en miniminivå för tillgänglighetsanpassning. Att uppfylla dessa krav betyder inte automatiskt att en miljö är användbar eller att en person med funktionsnedsättning hamnar i en jämförbar situation som personer utan denna funktionsnedsättning, vilket då övergår i en fråga om diskriminering.

Ofta krävs ett helhetstänk som går ett steg längre än lagens krav och råd för att tillskapa en fysisk miljö som främjar ett vardagsliv för personer med funktionsnedsättning lika väl som för personer utan funktionsnedsättning. Det kan t.ex. anses diskriminerande för personer med funktionsnedsättning att endast ha tillgång till en entré eller väg som kräver långa omvägar beroende på varifrån de kommer, när genare vägar är tillgängliga för personer utan motsvarande funktionsnedsättning.

3.3.3 GÅNGFARTSOMRÅDEN UR BARNNS PERSPEKTIV OCH BEHOV FÖR PERSONER MED FUNKTIONSNEDSÄTTNING

Avsnittet fokuserar särskilt på trafikmiljöer i form av Shared Spaceområden. Se även avsnitt 3.1 om barnperspektivet och avsnitt 3.1.2 för forskning om barn och trafikmiljöer.

En generell utmaning med gångfartsområden med delad yta är att det ofta krävs en viss mängd fotgängare för att kunna hävda sig mot fordonen. Om det är för få fotgängare tenderar fordonen köra i högre hastigheter vilket kan skapa missnöje och otrygghet²⁸. Ytor med blandad trafik mellan fotgängare och cyklister är vanligt förekommande i våra städer. Även på dessa ytor kan avsaknad av separering skapa otrygghet, där fotgängarna ofta kan uppleva blandningen med cyklister som besvärande och farlig medan cyklister anser att fotgängarna är i vägen och hindrar deras framkomlighet²⁹. Enligt Boverkets föreskrifter ALM2 bör en gångyta vara väl åtskild från cykelbana och körbana³⁰.

Olika grupper har olika behov i trafikmiljön, några vägledande kriterier per grupp sammanfattas i tabell 4 nedan.

Tabell 4. Olika gruppers behov i trafikmiljön.

Grupper	Kriterier
Barn	Viktigt att trafikmiljön inte är för komplex, det ska vara lätt att förstå vilket beteende som ytan är avsedd för och var man ska röra sig. För barn är en komplicerad trafikmiljö ett hinder.
	Låg fordonshastighet är en viktig princip för att öka barns säkerhet och trygghet i trafiken.
	Yngre barns möjlighet att nyttja trafiksystemet är beroende av föräldrars uppfattning om de risker barnen utsätts för. En brist i detta sammanhang är att det finns mycket lite kunskap om barns möjlighet/förmåga att använda Shared Spaceytor och hur föräldrar uppfattar denna företeelse ³¹ .

²⁸ Trafikkontoret Stockholms stad (2019) Gata Stockholm. <https://tillstand.stockholm/globalassets/tillstand-och-regler/tillstand-regler-och-tillsyn/lokal-och-fastigheter/handbocker-och-riktlinjer-vid-byggnation-i-stockholm/gata-stockholm.pdf>

²⁹ Vägverket (2009) Separering av gående och cyklister från varandra - utvärdering av goda lösningar. Publikation 2009:155

³⁰ Boverkets författningssamling (2011) BFS 2011:5 ALM2 - Boverkets föreskrifter och allmänna råd om tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga på allmänna platser och inom områden för andra anläggningar än byggnader

³¹ I en utvärdering 2018 av öppnande av gågata till gångfartsområde i Lycksele upplevde flera att bilar inte höll gånghastighet och att föräldrar upplevde gatan otrygg för barn att vistas vid, även i föräldrarnas sällskap: <http://www.lycksele.se/globalassets/dokument/6-kommun-och-politik/ovrigt-material/utvarderingsdokument-oppnande-av-gagatan.pdf>

Personer med synnedsättning	Orienterbarhet – det måste vara möjligt för blinda och synsvaga att orientera sig över ytan och få information om var den börjar och slutar. Ledstråk ska inte finnas på yta för cyklande eller annan fordonstrafik.
	Fordonsförare kan inte alltid uppfatta att den gående har en synnedsättning och tydliga passagepunkter kan därför underlätta eftersom ögonkontakt inte är möjlig.
	Att denna grupp ska kunna orientera sig på allmän plats är ett lagkrav.
Personer med rörelsenedsättning	Personer med rörelsenedsättning behöver ofta längre tid på sig att förflytta sig. En del har även svårt att röra på huvudet eller förflytta sig i olika riktningar och har därför svårt att interagera med trafikmiljön.
	Väl definierade och separerade ytor för fotgängare och korta passager över blandade ytor krävs, då många äldre är rädda att bli påkörd av bilar, mopeder eller cyklar eller att falla.
	Jämn och halkfri yta – bland annat för personer med ryggsador skapar ojämn beläggning obehag, både för personer som har svårt att lyfta fötterna och de som använder rullstol eller rollator. Bredden på de släta gångytorna bör vara minst 2,0 meter. Detta beskrivs även i Boverkets föreskrifter ALM2 7§ ³² .
Personer med hörselnedsättning	Kan ha svårt att överblicka omgivningen och en del personer kan ha svårt med balansen. Därför underlättar om Shared Spaceytorna är lätta att orientera sig visuellt över och om gångytorna är släta precis som för andra grupper.
	Visuell information om ytan och var fordon förväntas röra sig samt god belysning ökar orienterbarheten
Personer med kognitiv funktionsnedsättning	En tydlig och lättolkad utformning för att möjliggöra orientering över ytan. Svårtolkade miljöer kan innebära att personer med kognitiv funktionsnedsättning inte klarar av att förflytta sig på egen hand.
	Gångnätet bör vara logiskt och tydligt uppbyggt och passager ska vara tydliga och så korta som möjligt.
	Symboler underlättar orienteringen i utemiljön.
	Även för denna grupp är god belysning och jämnt underlag bra.
	Var ett fordon förväntas befinna sig och vilka riktningar de färdas måste vara tydligt då oväntade trafikrörelser kan vara svåra att tolka.

3.3.4 TILLGÄNGLIGHET TILL KRINGLIGGANDE OMRÅDEN

För att förstå tillgängligheten till kringliggande områden är det relevant att studera förekomsten av barriärer och möjligheter att minimera dessa, samt vilka övriga sociala konsekvenser som kan uppstå till följd av barriärer. Barriärer är hinder som försvårar för en människa att ta sig mellan två platser. Barriäreffekter uppstår vanligtvis i mötet mellan de tre elementen: infrastruktur, byggd miljö och människor. Infrastruktur, exempelvis en väg eller järnväg, kan innebära få eller minskade möjligheter att korsa dessa, på grund av trafikökning eller förändringar i trafikanläggningarnas utformning.

Den byggda miljön bidrar till barriäreffekter, exempelvis genom att närvaro eller tillkommande bebyggelse/målpunkter på andra sidan av infrastruktur innebär ett ökat behov av att korsa denna. Barn och äldre påverkas i högre utsträckning av barriäreffekter eftersom de är mindre rörliga³³. Upplevelser av vilken slags infrastruktur eller byggd miljö som är en barriär är individuella. För barn utgör ofta följande inslag i miljön en barriär:

- Hårt trafikerade vägar
- Järnvägsspår

En barnkonsekvensanalys i Norrtälje hamn (2018) visar på att flera av de intervjuade barnen och pedagogerna inte vet vad ett gångfartsområde är. Flera barn vet inte var de ska gå på en sådan och tycker att det är läskigt:

https://www.norrtalje.se/globalassets/stad-och-trafik/norrtalje-hamn/barnkonsekvensanalys_for_norrtalje_hamn.pdf

³² Boverkets författningssamling (2011) BFS 2011:5 ALM2 - Boverkets föreskrifter och allmänna råd om tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga på allmänna platser och inom områden för andra anläggningar än byggnader

³³ Van Eldijk, J. (2020). The wrongs side of the tracks: quantifying barrier effects of transport infrastructure on local accessibility. Department of Architecture and Civil Engineering, Chalmers University of Technology, Gothenburg, Sweden.

- Uppförsbackar
- Dåligt upplysta eller övergivna områden
- Områden som upplevs obehagliga.

Barriäreffekter kan delas in i tre olika hierarkier. Primära barriäreffekter innebär ingen förändring av resebetende men kan resultera i längre restid och avstånd till affärer, skola, arbete och andra målpunkter. Det kan också minska det tillgängliga avståndet till målpunkter, upptagningsområdet kring målpunkter eller minska transporteffektiviteten. Sekundära barriäreffekter är de som resulterar i ett förändrat resebetende. Tertiära barriäreffekter är en konsekvens av ett förändrat resebetende exempelvis:

- Minskade sociala kontakter med grannar
- Minskade sociala kontakter mellan stadsdelar
- Minskad samhällsintegration
- Försämrad hälsa
- Begränsningar för stadsutveckling
- Hinder för omställning till mer hållbara färdmedel³⁴.

3.4 BROTTSPREVENTION OCH TRYGGHET

Brottsprevention brukar delas in i social prevention och situationell dito. Den senare handlar om att förhindra eller försvåra att brott begås genom att förändra den potentiella situationen som kan uppstå eller platsen där den kan uppstå³⁵. Det är främst situationell prevention som är aktuell vid stadsbyggnad, även om de två delarna ofta går i varandra. I ett stadsbyggnadsprojekt kan sociala funktioner som exempelvis mötesplatser och fritidsgårdar planeras, men det mesta av den sociala preventionen sker utanför detaljplaneskedet.

Rutinaktivitetsteorin utgår från tre parametrar som behöver finnas för att ett brott ska uppstå. Det behöver finnas en motiverad gärningsperson, ett lämpligt offer och en avsaknad av kapabla väktare.³⁶ Saknas någon av dessa minskar risken för att ett brott ska begås. Inom den situationella preventionen har man främst möjlighet att påverka det lämpliga offret (vilket kan vara en person, men också egendom) och avsaknaden av kapabla väktare. Offret kan bli mindre lämpligt om det skyddas väl, exempelvis genom bra skalskydd eller stöldmärkning, eller som mänskligt offer exempelvis genom begränsat alkoholintag. Den kanske viktigaste faktorn inom situationell prevention handlar om social kontroll, dvs tillgång till kapabla väktare. Det kan handla om formell social kontroll i form av just väktare, polis eller övervakningskamera. Men det kan också handla om informell kontroll vilken utövas av mänsklig närvaro, antingen på platsen eller från byggnader som har utsikt mot platsen. Detta kallade stadsutvecklingsdebattören Jane Jacobs för ögon på gatan.³⁷

För att tillämpa principer om situationell prevention inom stadsbyggnad finns metoden Crime prevention through environmental design (CPTED). Den bygger ursprungligen på sex principer, för mer info besök Brottsförebyggande rådets web.³⁸

Arkitekten Eva Minoura har i sin doktorsavhandling *Uncommon ground*³⁹ undersökt vilka faktorer som skapar en funktionell bostadsgård. Centralt för att skapa en trygg bostadsgård som skapar nytta för dess brukare är att gården utgör ett väl avgränsat territorium. Detta stämmer väl överens med teorier inom situationell brottsprevention där tydliga gränser mellan privat och offentlig mark anses viktigt^{40,41}. Minoura menar att om vi skapar svårlästa (otydliga) territorier får det sociala konsekvenser, antingen i form av konflikter eller att användningen av ytan uteblir⁴².

³⁴ van Eldijk, J. (2020). The wrongs side of the tracks: quantifying barrier effects of transport infrastructure on local accessibility. Department of Architecture and Civil Engineering, Chalmers University of Technology, Gothenburg, Sweden.

³⁵ <https://www.bra.se/forebygga-brott/forebyggande-metoder/situationell-prevention.html>

³⁶ Cohen, L. E., & Felson, M. (1979). Social change and crime rate trends: A routine activity approach. *American Sociological Review*, 44(4), 588–605.

³⁷ Jacobs, Jane (1961) *The life and death of great American cities*. Modern library inc. New York.

³⁸ <https://www.bra.se/forebygga-brott/forebyggande-metoder/situationell-prevention.html>

³⁹ Minoura, Eva (2016) *Uncommon ground*. School of architecture and the built environment, KTH Stockholm.

⁴⁰ Jacobs, Jane (1961) *The life and death of great American cities*. Modern library inc. New York.

⁴¹ Newman, Oscar (2010) *Defensible space theory*. Department of Sociology, Anthropology, and Social Publications. University of Dalton.

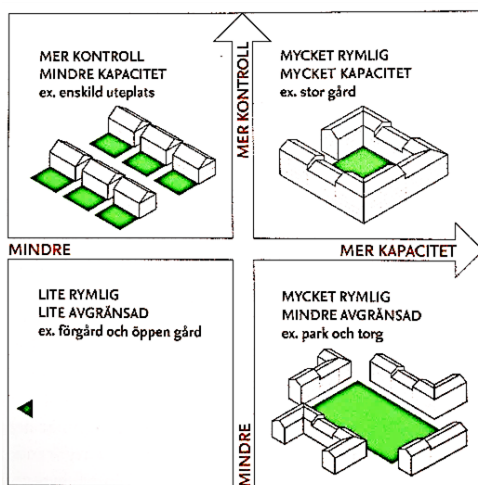
⁴² Minoura, Eva (2019) *Bostadsgården – Territoriell arkitektur*. Studentlitteratur AB Lund. Sid 29, sid 36

Stadsbyggnadsforskaren Alexander Ståhle har myntat begreppet ambiterritorier för att beskriva ytor där det är oklart om de är avsedda för boende eller för allmänheten. Minoura menar också att det bör finnas en tydlig vision för bostadsgården i ett projekt om det ska finnas potential för att skapa en privat tillgång för boende. Den kan inte både ge allmänheten tillträde och samtidigt vara en privat plats för boende menar hon (ibid).

Hon menar vidare att halvöppna kvartersstrukturer där allmänheten ges möjlighet att ströva genom bostadsgårdar skapar en otydlig territorialitet där de boende inte får rådighet över sin utemiljö. Detta svarar inte mot de boendes behov och kan ha en negativ inverkan på gårdarnas användningsfrekvens. Denna typ av strukturer kan komma att behöva justeras i efterhand med staket, grindar och liknande för att åstadkomma god territorialitet.

Minoura betraktar trenden av öppen kvartersstruktur som en möjlig krock mellan fastighetsägande och allemansrätt. Det kan naturligtvis också handla om ett flexibelt nyttjande av en knapp friyta. Med stöd i samhällsvetenskapliga och socialpsykologiska teorier visar hon dock att det finns en gräns för hur många relationer människors hjärna är optimerade för. Det intressanta är att det antal stabila relationer människor kan hantera (cirka 150) sammanfaller med den storlek på bostadsgård (antalet lägenheter med tillgång till den) som anses mest attraktiv. Minoura ställer sig då retoriskt frågande till vad som händer när vi bygger kvarter med 8 våningar eller mer där det snarare är 400 personer som ska dela på samma gård. Här blir det intressant att titta på begreppet deindividuation som innefattar mekanismer som minskar människors ansvarskänsla. I en större grupp ökar anonymiteten och enskildas individers handlingar blir svårare att peka ut.

Tydlighet, tillhörighet och trygghet hänger enligt Minoura ihop och att den främsta faktorn för att åstadkomma höga nivåer av dessa är hur slutet kvarteret är. En tydlig indikator på detta var frekvensen personliga tillägg i form av planteringar, leksaker, egna möbler, grillar etcetera som var högre vid de mer slutna gårdar som studerats. De mer exponerade gårdarna upplevdes inte lika trygga som de slutna.

Figur 9. Modell över hur variablerna kapacitet och kontroll samspelar i privata utemiljöer. Källa: Minoura 2019.

Minoura skiljer mellan introverta och extroverta aktiviteter i utemiljön. De introverta är de som sker där utemiljön betraktas som ett slags förlängt vardagsrum, det vill säga för mat och samvaro, medan mer ytkrävande och fysiska aktiviteter som aktiv rekreation och lek räknas till de extroverta. Extroverta aktiviteter kan ske i allmänna parker, medan de introverta uteblir om inte bostadsgården har rätt förutsättningar. En öppen gård med generös storlek kan fungera bra för viss rekreation men mindre bra för lugnare aktiviteter. I nybyggda kvarter där storlek och rymlighet är begränsad är det extra viktigt att skapa en sluten struktur, då privathet och stillhet i princip är den enda rumsliga tillgången små gårdar kan leverera.

Möjligheten till introverta aktiviteter påverkas inte nämnvärt av att flera boende nyttjar gården samtidigt. Det kan tvärtom vara så att när flera boende använder gården samtidigt känner man sig mindre blottad och uttittad. Detta kallas för skydd av anonymitet. På alltför små gårdar visar Minouras studier att flera boende upplevde sig alltför exponerade, på grund av mängden fönster med utblick mot gården vilket skapade en känsla av att vara övervakad utan att själv kunna se om någon betraktar en.

Det finns ett mått för hur stor en gård behöver vara för att skapa zoner där boende inte känner sig direkt övervakade, och detta har Minoura satt till 300 kvm. Gårdar mindre än 500 kvm har emellertid begränsad användning av samma skäl, men även brist på sol.

Den rådighet som tydligare gränser skapar kan medföra att delar av gården kan lämnas åt de boende att färdigställa, vilket ökar gemenskap, delaktighet, grannsämja och trygghet ytterligare. Detta kan fungera som en inbjudan till deltagande för de som flyttar in i ett nybyggt flerbostadshus.

3.5 MÅL

Nedan redovisas mål för Kopparlunden av relevans ur ett socialt hållbarhetsperspektiv.

Västerås stads övergripande mål för Kopparlunden är att stadsdelen bland annat ska utvecklas till en öppen och attraktiv stadsdel med unik identitet och goda förutsättningar för ett rikt stadsliv. Detta ska bidra till en hållbar utveckling av Västerås – där strategier i Västerås stads ÖP 2026 ska vara vägledande (se tabell 5).

Tabell 5 Strategier ur Västerås stads ÖP, med koppling till mål för Kopparlunden

Strategier ur ÖP av relevans för social hållbarhet i Kopparlunden	Innebörd, exempel
Hälsa, välbefinnande och jämlika förutsättningar	<ul style="list-style-type: none"> • goda boendemiljöer bl.a. parker och grönområden • god tillgänglighet för alla • tillgång till utemiljöer som inbjuder barnen till lek, äventyr och spontanidrott • levande, överblickbara och befolkade stadsmiljöer som ger goda förutsättningar för trygghet • öppna och tillgängliga offentliga rum • möjligheter att påverka sin egen miljö, sitt bostadsområde
Balanserad komplettering	<ul style="list-style-type: none"> • att tillgången till parker och naturområden, ytor för lek, idrott och odling liksom gång- och cykelvägar säkerställs • stadsdelar kopplas samman när oönskade barriärer byggs bort
Enkelt att gå och cykla	<ul style="list-style-type: none"> • planeringen utgår från den gående och cyklande människan, såväl när det gäller vägnätets utbredning som dess utformning

Fyra av sex mål för Kopparlunden, enligt Planprogram PP 33, bedöms vara särskilt relevanta ur ett socialt hållbarhetsperspektiv och de specifika frågeställningar som denna SKA fokuserar på.

- **LEVANDE KOPPARLUNDEN** – med blandat innehåll av bostäder, service, arbetsplatser och lokaler för möten och aktiviteter samt ett rikt utbud av mötesplatser och ett levande stadsrum
- **ÖPPNA KOPPARLUNDEN** – som har många kopplingar till den omgivande staden och som är lätt och attraktivt att röra sig inom och igenom alla tider på dygnet
- **TILLGÄNGLIGA KOPPARLUNDEN** – där byggnader och utemiljöer är tillgängliga för alla och där gående och cyklisterna är prioriterade.
- **HÅLLBARA KOPPARLUNDEN** – där planeringen tar hänsyn till vardagslivets villkor för barn och vuxna, kvinnor och män, gamla och unga och där det är enkelt för alla att ha hållbara levnadsvanor.

Dessa mål och strategier är väl integrerade i Tyréns analysmodell och hanteras enligt denna i konsekvensanalysen.

3.6 GÄLLANDE PLANER

3.6.1 ÖVERSIKTSPLAN

Översiktsplanen för Västerås, *Översiktsplan 2026 med utblick mot 2050*, revidering antagen av kommunfullmäktige 2017-12-07 (Västerås, 2017a).

3.6.2 DETALJPLAN

Inom programområdet finns följande detaljplaner:

- Dp 313, laga kraft 1962, anger industri, gäller i västra och östra delen av området.
- Dp 1367, laga kraft 1999, gäller i mellersta delen av området. Planen anger ej störande industri, handel, kontor.
- Dp 144, laga kraft 1951, anger industri och gata söder om planområdet.
- Dp 1102 J, laga kraft 1993, avser gatumark i korsningen Norra Ringvägen/Kopparbergsvägen.
- DP 1434 K, laga kraft 2001, avser gatumark längs Kopparbergsvägens norra del
- Dp 1665, laga kraft 2008, anger ej störande industri, handel och kontor.

Detaljplanearbete pågår för Kopparlunden Norr, Kopparlunden Syd och Kopparlunden Mitt. Kopparlunden Öst är inte påbörjad ännu.

3.6.3 ANDRA RELEVANTA PLANER OCH PROGRAM

- Planprogram 33 (pp33) (2016)
- Stadsbyggnadsförvaltningens riktlinjer för storlek och kvaliteter på skol- och förskolegårdar (2019-01-24)
- Västerås stads översiktsplan 2026 har utblick 2050 och reviderades 2017
- Integrationsprogram för Västerås stad (2008)
- Grönstrukturplan för Västerås tätort och serviceorter

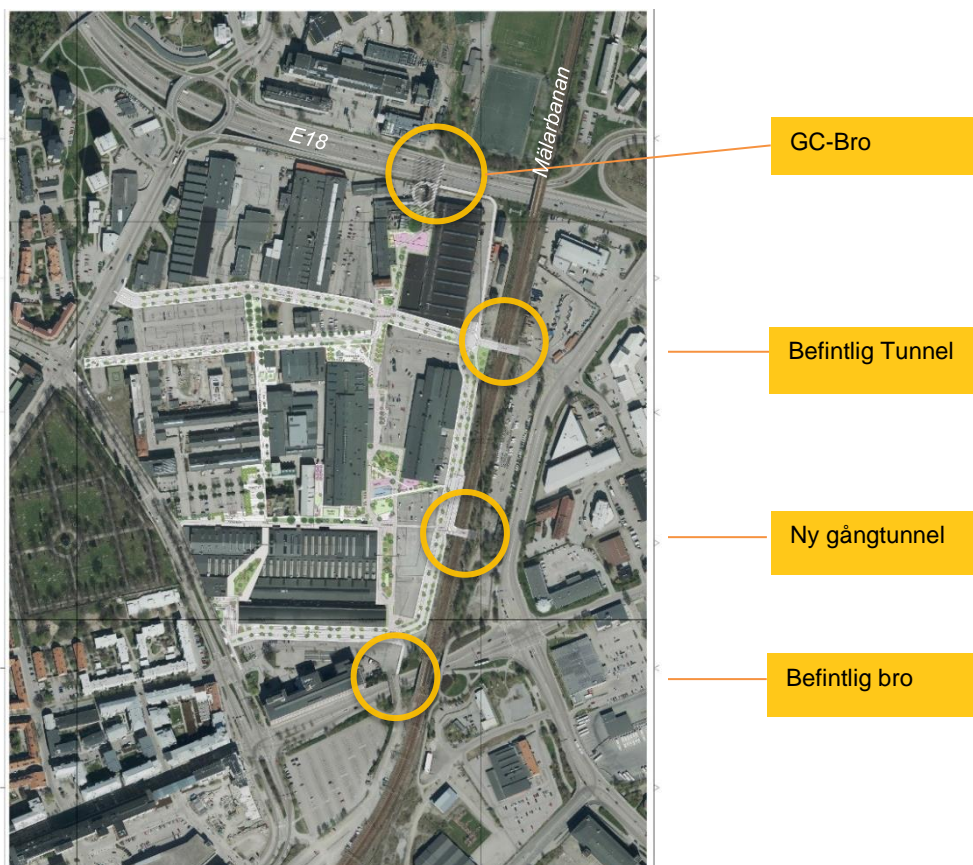
4 ALTERNATIV

4.1 PLANFÖRSLAGEN

Planförslagets syfte är att fullfölja intentionerna i Planprogrammet för Kopparlunden, Pp 33.

Detaljplanerna möjliggör ca 2 000 nya bostäder, tre förskolor samt en stor mängd kontor, handel och verksamheter i nya och befintliga byggnader. Därutöver skapas ett antal nya kvartersgator, parker och innergårdar. Stadsmiljön ska i sin helhet hålla en hög gestaltningsmässig nivå, vilket säkerställs genom ett separat gestaltningsprogram. Befintlig kulturhistoriskt värdefull bebyggelse sparas, skyddas och lyfts fram. Västerås stad har beslutat att det inte ska uppföras någon grundskola i Kopparlunden.

Den nya bebyggelsen, bestående av huvudsakligen bostäder och lokaler för centrumändamål samt tre förskolor, ska tydligt skilja sig från den befintliga bebyggelsen. Nytt och gammalt ska dock komplettera och förstärka varandra. Det högsta höghuset får som mest vara 24 våningar. Huvudentréer ska veta ut mot allmän plats eller gemensamhetsanläggning för att få goda rumssamband och god tillgänglighet.

Figur 10. Karta med markerade platser för den nordliga kopplingen i form av Gc-bro över E18, befintlig östlig tunnel under Mälärbanan i norra delen av området, ny gångtunnel under Mälärbanan i södra delen av området samt befintliga södra kopplingen över Pilgatan.

Planområdet är idag mer eller mindre plant och i norr möter det E18 med en hög stödmur på som mest sex meter. I planförslaget föreslås att DP Norr ges en lätt lutning, vilket regleras med plushöjd, för att skapa bättre samband norrut och även få plats med så många bilar som möjligt under mark utan större schaktningar. Då kan nivåskillnaden mellan gator och innergårdar minskas, särskilt i den norra delen av planområdet. Nivåskillnader tas upp genom ramper, trappor och hissar. Över E18 i norr planeras en ny GC-bro. Över Pilgatan i Syd kommer eventuellt en ny gc-bro ersätta den befintliga. I den nordöstra delen av DP Syd kommer en gc-tunnel byggas under Mälarbanan.

4.2 NOLLALTERNATIVET

Nollalternativet beskriver områdets sannolika utveckling om planerna inte genomförs. Nollalternativet ska inte förväxlas med nuläget, även om dessa kan ha stora likheter. I det här fallet antas nollalternativet innebära att området även fortsättningsvis innehåller en blandning av arbetsplatser, gymnasieskolor, kontor, restauranger, och sällanköpshandel. Den industriella karaktären präglar fortfarande området starkt, med stora asfalterade ytor och sparsamt med grönska. Området är även omgärdat av trafikerade gator, vilket är en utmaning i strävan att länka samman området med stadskärnan.

Nollalternativet för Kopparlunden antas därmed innebära att markanvändningen kommer att vara oförändrad jämfört med nuläget. Området kommer sannolikt nyttjas likt nuläget och inga nya bostäder eller dagligvaruhandel kommer att tillkomma inom området, vilket sammantaget innebär ett område fortsatt präglat av bilburen dagbefolkning och en ytters begränsad kvällsbefolkning. Markanvändningen regleras enligt gällande detaljplaner.

5 SOCIAL KONSEKVENSPANALYS

I detta kapitel redovisas analysen av hur samrådsförslaget och revideringarna av det påverkar den sociala miljön i Kopparlunden. Strukturen för analysen följer Tyréns analysverktyg i form av en matris för aspekterna Vardagsliv, Sammanhållning, Identitet, Trygghet och Rekreation. För respektive aspekt redovisas nuläget, planförslagen samt påverkan och konsekvensbedömning med särskild hänvisning till Västerås stads specifikation för genomförande av analysen.

5.1 VARDAGSLIV

Inom aspekten Vardagsliv behandlas områdets anpassning till olika målgrupper, tillgänglighet utifrån ett individperspektiv (barnvagnar, rullstolar etc) samt till målpunkter och utbudet av service. Detta innefattar avstånd till skolor och förutsättningar för säkra skolvägar, samt gc-banors sträckning inom Kopparlunden och kopplat till övriga stadsdelar.

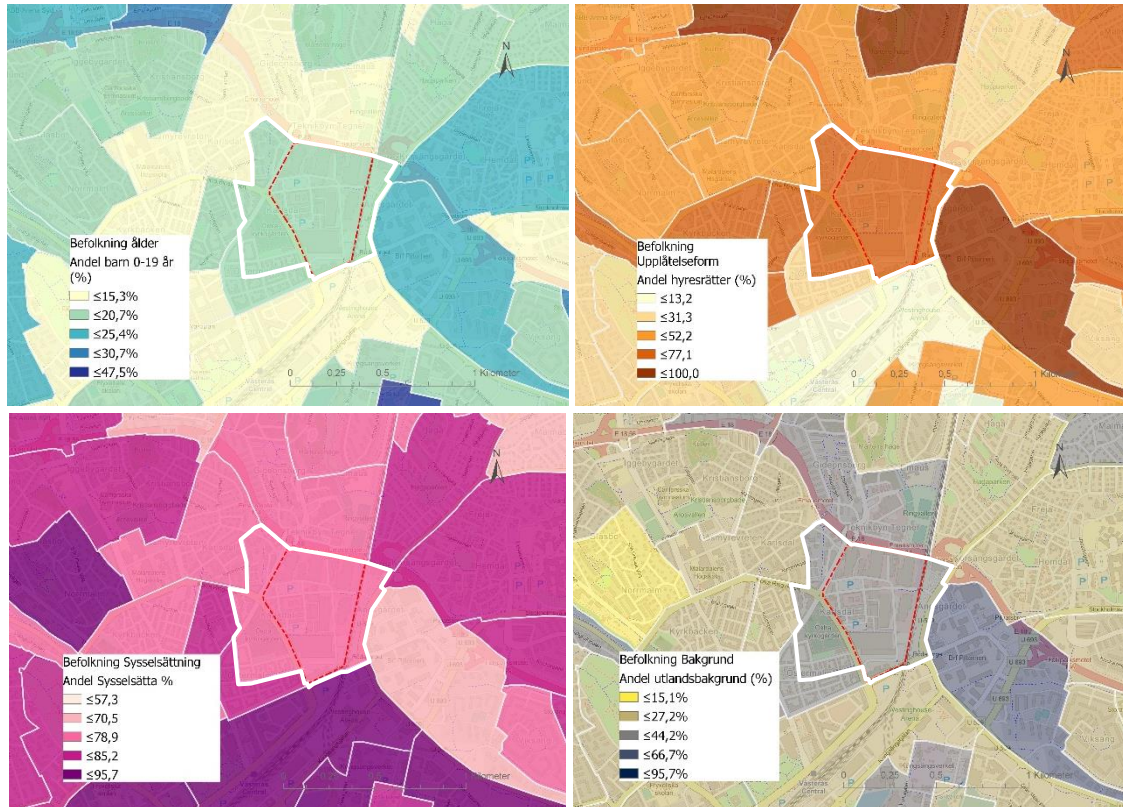
Sociala värden/ geografisk nivå	Planområdet och dess kvarter	Planområdets omgivning	Staden
Vardagsliv	Tillgänglighet och närhet av olika funktioner, samhällsservice, och grönområde till olika samhällsgrupper. Tillgång till kollektivtrafik, gång och cykelväg Kommer kvarteren byggas och anpassas för olika målgrupper? Är planområdet tillgängligt för barnvagnar, äldre och personer med funktionsnedsättning? Har entréer och funktioner i byggnader tillgänglighetsanpassats? Hur kan cykel- och barnvagnsparkering lösas? Är gång och cykel prioriterat framför biltrafik? Möjliggörs etablering av verksamheter på kort och lång sikt? Finns lekmöjligheter nära bostaden? Hur kan attraktiva vardagsmiljöer stödjas redan under byggtid?	Kopplingar av olika transportslag till områden omkring, och kompletterande roll av funktionerna Finns funktioner för kollektivtrafik, verksamheter, service, grönområden och andra viktiga funktioner tillgängliga i närheten av planområdet? Kompletterar planen med funktioner som saknas i omkringliggande områden?	Hur bidrar planen till en rättvis fördelning av resurser i staden? Finns det kopplingar till regionala cykelstråk?

5.1.1 NULÄGE

I dagsläget innehåller Kopparlunden en blandning av småindustrier, kontor, handel, gymnasieutbildning och kultur. Den industriella prägelns har levt vidare trots att den tunga industrin har flyttat ut. Vissa delar av dygnet kan avsaknaden av bostäder och ett bredare vardagsliv i stadsdelen ge upplevelsen av att det är ödsligt och otryggt. Detta gäller särskilt de stora markparkeringarna och de dåligt utnyttjade asfaltskytorna. Tillgång till grönyta i området är mycket begränsad och det saknas en sammanhängande park för lek, spel och vistelse. Närmsta park ligger cirka 500 meter sydväst om planområdet på andra sidan Östra Ringvägen, intill kyrkogården. Trots närheten till centrum kan Kopparlunden upplevas som avskilt i och med de barriärer som omger området, i synnerhet E18 och järnvägen.

Området domineras i dagsläget av biltrafik, och tillgängligheten är mycket begränsad på grund av bristande gång- och cykelinfrastruktur, stora avstånd utan bänkar eller andra pausmöjligheter, bristande beläggning med mera.

Tyréns har genomfört en GIS-analys med öppen data för att analysera förutsättningarna i Kopparlunden kopplat till kringliggande områden. Statistiken baseras på SCB:s data aggregerat på DeSo-nivå (Demografiska Statistikområden). Den statistik som redovisas på denna nivå innefattar ett större geografiskt område än planområdet, varför bostadsområden i öster kommer med i analysen (figur 11).

Figur 11. Demografiska och socioekonomiska kartor, basera på SCB:s data, 2018

Resultatet av GIS-analysen sammanfattas kortfattat nedan.

Andel barn 0-19 år

- *Relativt låg andel barn (19,8%) jämfört med 23,6% i hela Västerås. Att tillföra fler barnfamiljer i Kopparlunden kan vara bra komplement i detta avseende.*
- *Fler barn bor i områden österut. Förskolor i det nya Kopparlunden skulle kunna locka mer rörelse av barn från dessa områden.*

Sysselsättning

- *Relativt låg sysselsättning i området (72%) vilket är lägre än genomsnittet i landet. Det här kan ses som en anledning att utveckla området. Utvecklingen kan hjälpa att befolka området med invånare och besökare vilket ger incitament för mer kommersiell verksamhet och sysselsättningsmöjligheter.*

Upplåtelseform

- *Relativt hög andel hyresrätter i kringliggande områden. Fler bostadsrätter i Kopparlunden kan vara bra komplement till helheten.*

Befolkning med utländsk bakgrund (som definieras som personer som är utrikes födda, eller inrikes födda med två utrikes födda föräldrar.)

- *Relativt högre andel befolkning med utländsk bakgrund (40,7%) i kringliggande områden jämfört med hela Västerås (30%).*

Barnperspektivet

För mindre barn finns få relevanta målpunkter i Kopparlunden. En tydlig målpunkt är kulturhuset Culturen som innehåller olika former av kulturell verksamhet som teatrar, biograf med mera.

5.1.2 PLANFÖRSLAGEN

Planförslagen möjliggör en utveckling av Kopparlunden från industrimiljö till tät blandstad med bostäder, kontor, butiker, verksamheter och lokaler för aktiviteter. Stadsdelen blir därigenom en mer integrerad del av stadskärnan med goda förutsättningar för ett rikt och varierat folkliv. Förtätningen bidrar också till en mer sammanhängande bebyggelsestruktur med färre mellanrum i form av parkeringsplatser och asfaltsytor.

Tillgänglighet

Planförslaget förbättrar tillgängligheten till området jämfört med dagens situation. Genom att befintlig marknivå i DP Norr höjs med en lätt lutning minskas den stora höjdskillnaden upp mot Emausmotet och en koppling mot nordväst kan tillskapas med hjälp av trappor och ramper. De stängsel och hinder som idag gör det svårt att röra sig inom området försvinner och en ny finmaskig gatustruktur tillskapas. Upphöjda övergångsställen/passager över gatorna och kopplingar till kringliggande stadsdelar i alla väderstreck gör det lättare att röra sig både inom och igenom området.

Trots nivåskillnader ska bostadsgårdar samt angränsande gator och parker utformas så att det är lätt att ta sig mellan dessa. Om möjligt ska sammankopplingen utformas som tillgänglighetsanpassad ramp. Där ramp inte är möjlig på grund av att höjdskillnaden är för stor kan kopplingen utföras som trappa i kombination med hiss. Tillgängligheten säkerställs då via trapphusens hissar. Bostadsgårdar ska bindas samman med allmän plats eller gemensamhetsanläggning via trappor eller ramp, vilket gäller för hela planområdet. På nästa sida visas kartering över nivåer och kopplingar mellan dessa, inomhus och utomhus.

Den stora byggnadsvolymen befintlig bebyggelse kan dock innebära vissa svårigheter att uppnå fullgod tillgänglighet inomhus. I samband med bygglovsprövning för ändrad användning, finns det dock möjligheter att stärka tillgängligheten inom de befintliga byggnaderna.

I Planbeskrivning för DP Norr nämns att i befintliga Linverket ska det finnas en flexibilitet när det gäller typ av verksamhet, då behovet kan förändras över tid, vilket är en viktig synpunkt.

Samtliga planer i Kopparlunden, men främst DP Norr och DP Syd kompletterar området med bostäder som idag saknas. Uppgift om vilken typ av bostäder avseende storlek, prisläge eller upplåtelseform saknas vid genomförande av denna analys. Det går därför inte att bedöma i vilken utsträckning de planerade bostäderna i Kopparlunden kompletterar Västerås stads bostadsutbud utifrån social hållbarhet.

Trafik

Inom planområdet finns det god tillgång till kollektivtrafik och det beräknas vara max 300 meter till busshållplats var man än befinner sig inom området (MKB samrådshandling 2019). Enligt staden finns en beredskap för ökat underlag till de bussar som trafikerar området. Det bedöms inte finnas någon stor risk att kollektivtrafiken skulle ha för liten kapacitet i och med den flexibilitet som finns med buss som kollektivtrafikmedel.

I planbeskrivning för DP Mitt är det tydligt att gång och cykel har hög prioritet. En stor del av stråken föreslås vara gångfartsområde.

Barnperspektivet

För barn är det viktigt att området är uppbyggt på ett tydligt sätt som underlättar orientering. Det är därför viktigt att skapa en omgivning med spännande bebyggelse som ej blir monoton. Det ska vara lätt att läsa av området och att förstå var man ska gå för att komma dit man vill. Stråk, som till exempel gång- och cykelvägar bör följa en kontinuitet och likformas för att öka orienterbarheten. Stråk som plötsligt bryts av ger sämre orienterbarhet, liksom stråk där det är tvära riktningförändringar och där man inte ser vad som händer längre fram. En miljö som är självinstruerande och tydligt orienterbar blir tryggare och mer tillgänglig. För barn och unga går orienterbarheten hand i hand med tillgänglighet och trygghet. Tydliga kännetecken som barnen

kan avläsa i sin miljö minskar känslan av otrygghet och bidrar till att barnen vågar, och kan, röra sig mer självständigt, vilket ökar tillgängligheten till olika platser och aktiviteter. Detta leder fortsättningsvis till att barnen upplever att de har kontroll och ökar på så sätt deras självkänsla. Inom planområdet planeras för tydliga stråk och spännande bebyggelse som skapar förutsättningar för god orienterbarhet. Den nya bebyggelsen ska på ett tydligt sätt skilja sig från den befintliga så att en spännande och väl fungerande helhet skapas, där det befintliga och nya kompletterar och förstärker varandra.

De platser där barnen är som mest utsatta är vid plankorsningar, kring parkerade bilar, övergångsställen och nära busshållplatser. Många av de dödsolyckor som sker är så kallade utrusningsolyckor och sker då barnen korsar en väg. Till följd av detta är det viktigt att det finns säkra passager i samtliga väderstreck för att öka tillgängligheten för barn att kunna röra sig fritt mellan hem, skola, vänner och fritidsaktiviteter.

Enligt planbeskrivningen finns god tillgänglighet till kollektivtrafik inom planområdet för Kopparlunden Mitt vilket gynnar barn och unga som är mer beroende av den än vuxna. Enligt planbeskrivningen ska gående och cyklister prioriteras i Kopparlunden. Det ska vara möjligt att köra bil, men genomfartstrafik ska undvikas, vilket kan innebära bättre förutsättningar för en säker miljö för barn att vistas i.

Äldre barn ställer andra krav på sin omgivning i jämförelse med yngre barn. Det är viktigt att också tillgodose deras behov och skapa mötesplatser. Cirka 800 meter nordväst om planområdet finns Centralens fritidsgård som är en mötesplats för ungdomar. Detta ställer krav på säker passage över Östra ringvägen som är en barriär mellan planområdet och fritidsgården.

5.1.3 PÅVERKAN OCH KONSEKVENSBEDÖMNING

Planförslaget förbättrar tillgängligheten till området jämfört med nuläget. Tyréns har under konsekvensanalysen kontinuerligt fört fram konsekvenser för tillgänglighet för olika utformning till respektive detaljplanegrupp. Ett konsekvent och pålitligt gång- och cykelvägnät är viktigt. I planförslaget ansluter gång- och cykelvägnätet till befintliga knutpunkter till angränsande områden, vilket medför en positiv konsekvens för vardagslivet. Att gång- och cykeltrafik är prioriterat i området ger också en positiv konsekvens för människors hälsa med dels bättre luftkvalitet samt större möjlighet till vardagsmotion.

Frågor från Västerås Stads specifikation

- 1 Vad får föreslagna upphöjda innegårdar med ramper och trappor för konsekvenser utifrån barnens bästa samt personer med funktionshinder?
- 2 Vad får utemiljöer med blandad trafik för konsekvenser för tillgängligheten och trafiksäkerheten? Vilka utemiljöer är det särskilt kritiska ur detta avseende?
- 3 Vad får planerad infrastruktur inom Kopparlunden men även det som det omger området för konsekvenser för tillgängligheten
- 4 Vad får planerade byggnader för konsekvenser för tillgängligheten avseende utformning, entréer och placering?
- 5 Hur fungerar val att ramputformning och broutformning för gc-bron över E18 utifrån barnens bästa?
- 6 Vilka vägar kommer barnen ta till Emausskolan om inte gc-bron blir av? Vad får det för konsekvenser barnens bästa?
- 7 Hur fungerar val av gc-sträckning på norra sidan om E18 (längs Ringvallen) utifrån barnens bästa?
- 8 Vilka förutsättningar finns det för barn att ta sig till andra skolor utanför Kopparlunden?
- 9 Vilken påverkan placering av förskolegårdarna får för barnen
- 10 Konsekvenser av avvikelser avseende storlek utifrån riktlinjer för förskolegårdar.
- 11 Konsekvenser av samutnyttjande av förskolegårdar.

Frågornas nummer finns angivna vid respektive rubrik där de behandlas.

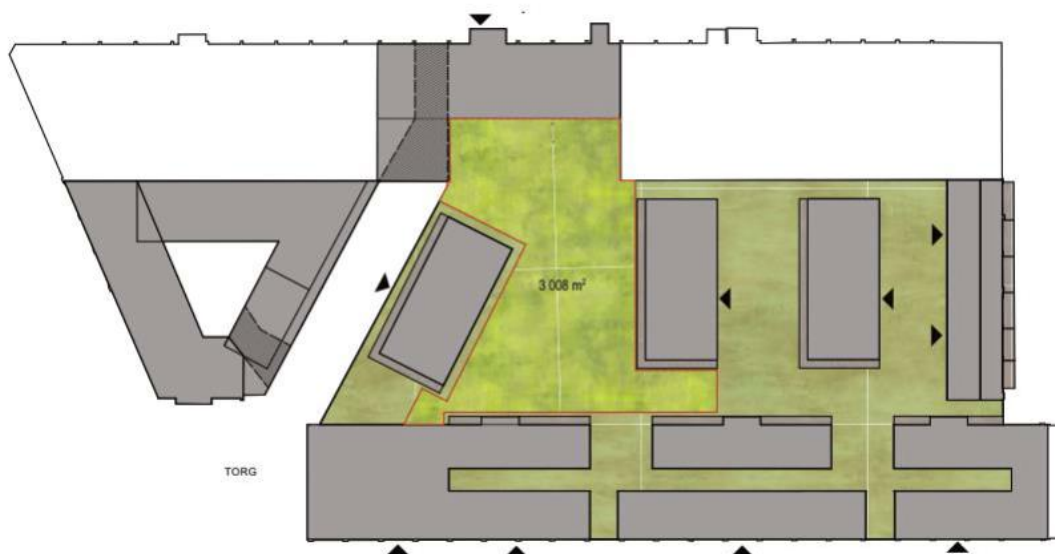
Tillgänglighet i och med nivåskillnader (1)

I flera kvarter inom Kopparlunden föreslås upphöjda bostadsgårdar. Den övergripande bedömningen är att om upphöjda gårdar kan undvikas, bör de undvikas med grund i ett tillgänglighetsperspektiv. Det finns andra sätt att skapa en skillnad mellan privat och offentlig zon, exempelvis genom låga buskage, bänkrader med en öppning in mot gården eller en höjdskillnad i form av en "sittbänks-kant" med ramp som ingång mot gården. Att ha entréer till gården med endast trappa, utan ramp intill, bedöms inte som lämpligt ur ett tillgänglighetsperspektiv. Det kan vara diskriminerande om personer med funktionsnedsättning behöver ta en omväg till en annan entré längre bort.

I kvarteret H4 (se figur 12 nedan) är gården (inkl. förskolegård) upphöjd betydligt högre än i andra kvarter i Kopparlunden vilket gör att gården och bostäderna som angörs från gården behöver nås via trappa, hiss eller ramp. Om hiss används som enda tillgängliga alternativ finns vissa utmaningar vad gäller tillgänglighetsfrågor och trygghetsfrågor. Frågor som behöver beslutas är: Vem ska ha tillgång till hissen? Kommer exempelvis portkod eller bricka behöva användas för att nyttja hissen samtidigt som trappan kommer vara allmänt tillgänglig? I så fall skapas restriktioner i tillgång till gården som kommer att gälla personer med funktionsnedsättning, men inte personer utan funktionsnedsättning som kan använda trappa. I så fall uppkommer skillnader som bedöms påverka personer med funktionsnedsättning negativt och som kan anses diskriminerande, då personer med funktionsnedsättning inte kommer ha samma access till gården som andra.

Tyvärr riskerar andra negativa sociala konsekvenser uppstå om det finns hiss som är allmänt tillgänglig och öppen dygnet runt. Den riskerar då att utsättas för skadegörelse och kan upplevas som otrygg, vilket även det slår mot personer med funktionsnedsättning som inte lämnas något annat alternativ.

Att skapa en ramp i väster upp till bostadsgården tar yta i anspråk vilket är svårt att motivera på en redan begränsad bostadsgård/förskolegård.

Figur 12. Bostadsgård/förskolegård i kvarteret H4, DP Syd.

Tyréns kom under processens gång fram till att allmänhetens tillgänglighet till gården var onödig då det finns attraktiva offentliga stråk alldeles i anslutning till gården, och föreslog en lösning där åtkomst till gården endast sker genom bostäderna och förskolans trapphus/hissar vilket har arbetats in i granskningsversionen (200923).

Det finns gott om attraktiva stråk och ytor för allmänheten i anslutning till gården, och det var svårt att se att gårdens tilltänkta stråk skulle få några flöden att tala om då det konkurrerar med Sintervägen och Metallverksgatan-Parkstråket. Detta kunde också bekräftas senare då en flödesanalys genomförts. Genom att sluta gården maximeras gårdens kvalitativa yta och stråket i anslutning till entrétorget kan tillföras ytterligare kvaliteter i form av sittplatser/planteringar längs med den vägg som skapas istället för trappor/ramp.

I det fall gården ändå beslutas vara tillgänglig för allmänheten bör angöringen ske via tillgänglig ramp i väster. En ramp i öster bedöms inte vara nödvändig då besökare förmodas besöka gården och inte använda denna väg som transport.

I granskningsförslaget för DP Norr (200923) har nivåskillnaderna minskat till motsvarande sitthöjd, med ramper vid samtliga anslutningar till gården, vilket inte bedöms medföra negativa konsekvenser ur ett tillgänglighetsperspektiv.

Trafiksäkerhet i och med gångfartsområde (2)

Bland Kopparlundens trafikmiljöer förekommer gångfartsområden som är ozonerade – där fotgängare, cyklister och fordon ska dela på samma utrymme. Gångfartsområden utan separat zon för fotgängare kan skapa otrygghet för grupperna barn, personer med synnedsättning, samt personer med kognitiv funktionsnedsättning. Enligt ALM2 ska det finnas separata zoner för olika trafikslag, och detta är för att skapa en trygg miljö för alla.

I vissa delar av Kopparlunden förespråkas smågatsten för att upprätthålla en låg hastighet för bilar och cyklister vilket skapar negativa konsekvenser för personer med rörelsehinder då ytan blir otillgänglig. Ojämnt underlag kan framkalla smärta eller obehag för rullstolsburna personer eller vara svåra att ta sig fram på, även för rollatoranvändare. Om smågatsten ska anläggas måste den kompletteras med en zon av slät beläggning vilket tycks saknas på vissa platser i förslagen, bland annat DP Mitt. Utmaningen med att lägga till en slät zon på gångfartsområden med gatsten, är att denna släta zon förmodligen även kommer att nyttjas av personer med barnvagnar, rullväskor samt även de cyklister som smågatstenen egentligen var tänkt att sänka hastigheten för, just för att den är bekvämare att röra sig över än smågatsten. En möjlig

konsekvens är därför konflikter på zonen med jämn beläggning, högre hastigheter och otrygghet för barn och andra grupper som rör sig längs gångfartsområdet.

Det krävs flertalet avväganden och noggrann planering för att minimera att konflikter i gångfartsområden uppstår, vilka kan skapa otrygghet för framförallt fotgängare och däribland barn och personer med funktionsnedsättning. I avsnitt 7.5 ges några förslag på åtgärder utifrån aktuella planförslag, för ökad hänsyn till behovet för barn och personer med funktionsnedsättning.

Planerad infrastruktur – Tillgänglighet (3)

Med tanke på att Kopparlunden omgärdas av trafikleder av olika slag och dignitet är hanteringen av de barriärer de utgör av stor vikt för hur tillgänglig infrastrukturen mellan Kopparlunden och angränsande stadsdelar blir. I vissa av dessa sammankopplingar kommer det krävas särskild kompetens inom tillgänglighet vid projektering.

Tillgänglighet i planerade byggnader (4)

De planerade byggnaderna har inga brister vad gäller tillgänglighet identifierats, så långt det är möjligt att se i detta skede.

Flera aspekter avseende tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning behöver tas hänsyn till i fortsatt detaljprojektering, de är för tidigt att bedöma i detta skede. Det gäller bland annat åtgärder som kontrastmarkeringar, tillräckliga mått avseende hissar, ramper och gångytor; möjlighet till ledytor och placering av ledstråk, behov av pollare eller orienteringskartor för personer med synnedsättning, trappor och bänkars utformning med t.ex. räcken med mera.

Gångbro över E18 och gc-sträckning norr om vägen (5+6)

Utifall en gångbro inte byggs över E18 får alla boende inklusive barn på väg till närmaste skola och förskolebarn på väg till grönområden en betydligt längre och mindre trygg och trivsamt väg att gå eller cykla. Sträckan kommer då vara längre än 1200 meter istället för 650 meter från centrala DP Norr. Dessutom måste barn gå eller cykla närmare biltrafikgator och behöva korsa fler sådana gator längs vägen till skolan (dvs. Emausskolan), lekplatser och destinationer norr om Kopparlunden (figur 13b).

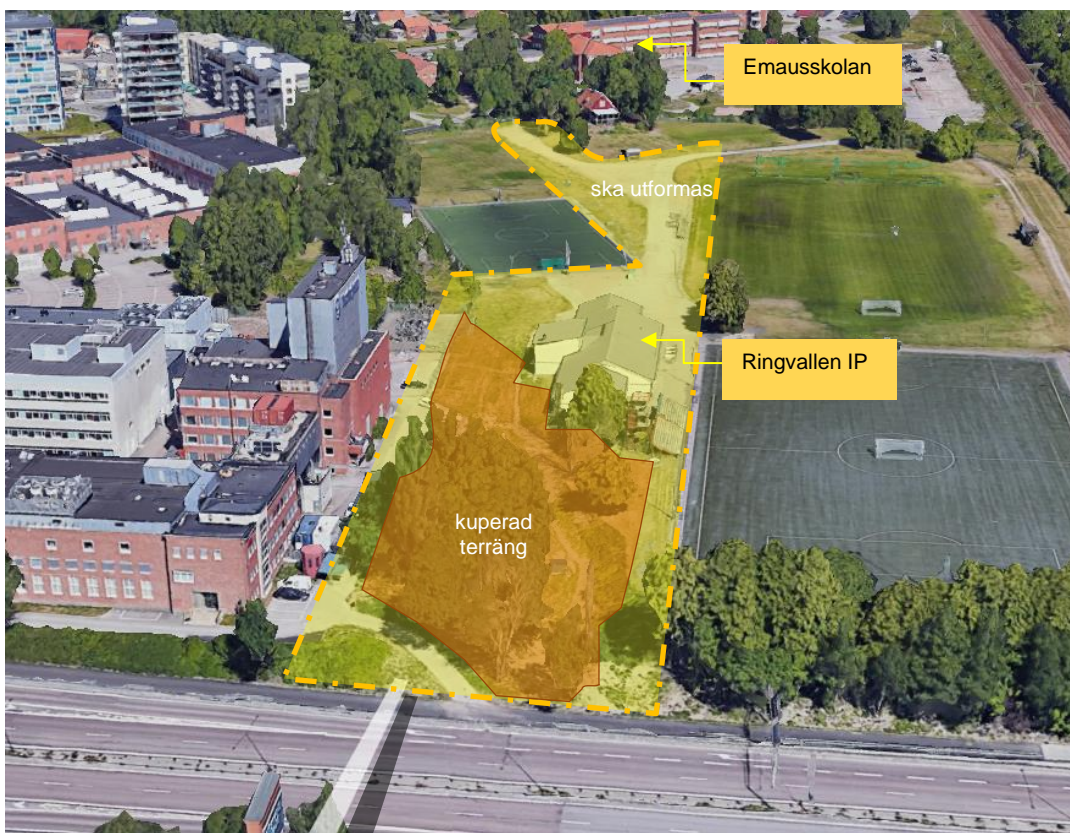

Figur 13. (a) Grundskolor i områden omkring Kopparlunden. (b) avstånd till närmaste skolan med respektive utan den planerade gångbron över E18.

Figur 14. Rondellen vid Emmausmotet skulle utgöra en del av barnens skolväg utifall gångbron över E18 inte skulle byggas. Foto taget från söder på Kopparbergsvägen. Foto: Tyréns.

Ett förslag till ramputförning för Gc-bron innebär stödmurar åt väst och öst. Detta bedöms inte som ett fördelaktigt alternativ utifrån trygghet. Fojab kom med ett alternativt förslag där stödmurar inte behövdes. Deras förslag krävde dock en 40 meter längre bro på Kopparlundensidan. Denna fråga är dock ännu inte färdigutredd.

Figur 15. Terrängen Norr om E18.

Gc-sträckning norr om E18 ur ett barnperspektiv (7)

Tyréns ser bra förutsättningar för den fortsatta sträckningen av gc-banan norr om E18 och ser ett värde i att diskutera hur sträckan utformas för att fungera optimalt utifrån trygghet, trafiksäkerhet och attraktivitet. För närvarande finns det ingen gång- och cykelväg som förbinder den norra änden av den nya bron med Emausskolan och lekplatser och rekreationsområden norrut. Det är troligt att människors rörelse i detta område är begränsad på grund av den kuperade terrängen nära E18, närvaron av stora idrottsanläggningar och frånvaron av bostäder längs Ringvallen IP. Utredning för GC-sträckan på denna sida av bron behöver anta dessa utmaningar när det gäller trygghet, synlighet och lättillgänglighet för barn (figur 15).

Säkra skolvägar och avstånd till andra skolor (8)

Väster om Kopparlunden finns idag tre grundskolor inom 1,5 km avstånd. Öster om området finns en skola (figur 13a). Den enda skolan som ligger inom 1 km avstånd är Emausskolan, och detta under förutsättning att GC-bron byggs. Kopparlunden har idag dåliga förbindelser med angränsande områden på grund av barriär i form av motorväg, järnväg och trafikleder. Att begränsa dessa barriäreffekter och förbättra fysiska länkar mellan Kopparlunden genom broar, tunnel, och säkra övergångsställen bör vara en viktig del för att skapa säkrare skolvägar i området. Skolvägar till och från Kopparlunden bör utformas med god bredd och separering mellan gång och cykel, samt platsbildningar för möten och rekreation.

Förskolegårdarnas placering och storlek (9+10+11)

I Kopparlunden ingår förskolor med tillhörande förskolegårdar i DP Syd (1 st) och i DP Norr (2 st). I samrådsförslagen presenterades förskolegårdar med ytor omkring cirka 20 kvm fria per barn, vilket är ungefär hälften av Boverkets rekommendationer. Förskolegårdarna i DP Norr följer inte Boverkets rekommendationer angående 3000 kvm sammanhängande gård. Aktuell forskning tyder på att det är den totala, sammanhängande ytan på minst 3000 kvm som är avgörande för barns hälsa, fysiska aktivitet lek och utveckling, snarare än antal kvadratmeter per barn, även om detta också naturligtvis är mycket viktigt. Förskolegårdar som är betydligt mindre än 3000 kvm sammanhängande gård, och som dessutom saknar ett grönområde/skogsområde precis intill bedöms därmed ha negativa konsekvenser för barns hälsa och utveckling, då det är på förskolan som stor del av barnets utveckling sker.

En gårdsyta med mindre kapacitet, 20 kvm per barn, än de rekommenderade 40 kvm/barn riskerar att utsättas för slitage i större utsträckning. Detta särskilt i och med att det inom Kopparlunden saknas större naturliga parker, grönområden och skogspartier som kan fungera avlastande för förskolegårdarna. De parker/grönytor som finns runtomkring Kopparlunden exempelvis Mårtenshage och Vasaparken ligger en bit bort vilket gör att de förmodligen inte kan besökas lika ofta som om de legat precis intill den egna förskolan. Särskilt för de yngre barngrupperna kan avståndet vara en utmaning. Detta gör att förskolegårdarna i Kopparlunden är extra betydelsefulla för att tillgodose barnens behov av utemiljöer.

Baserat på intervju⁴³ med Utanby förskola (intill Kopparlunden) saknas det tillgång till skogsmark och utmanande lekparkar i närområdet där barn kan öva motorik, balans, klättring med mera. Johannelundsparken i slutet av Nygårdsgatan hör till de bättre parkerna, och här samlas redan idag flertalet förskolor och barnfamiljer. Då det saknas tillgång till större parker och skogs- och grönytor ställer detta ännu större krav på förskolegårdens storlek och kvaliteter som kupering och växtlighet. Viktiga kvaliteter som är gynnsamma för barnens hälsa, utveckling och lek behöver kompensera bristen på naturområden i närhet av förskolorna.

Tyréns föreslår att i större utsträckning planera för samnyttjad bostads- och förskolegård. Detta för att kunna tillskapa en större sammanhängande förskolegård, utan att minska bostadsgårdsytan. En eventuell konsekvens är att barns faktiska utrymme för lek riskerar att minska då andra målgrupper också ska få sina behov tillgodosedda på förskolegårdens yta. Det ställer stora krav på gårdsmiljöns utformning. Ansvar för drift och underhåll behöver vara tydligt. Det vore en stor negativ konsekvens ur ett barnperspektiv om förskolegårdarna behöver utformas (från början, eller längre fram i tiden) med en stor andel hårdgjorda eller konstgjorda ytor för att motverka slitage.

I skrivande stund (20200520) har planförslagen reviderats enligt följande:

⁴³ Telefonintervju Utanby förskola, 2020-03-25.

Förskolegård i DP Syd: Uppnår 3000 kvadratmeter och 26 kvm per barn.
Förskolegårdar i DP Norr: Västra: 2600 kvm; Östra; 1500 kvm

I DP Norr planförslag 200923 uppgår den västra förskolegården till 2754 kvm sammanhängande yta och 266 kvm på takterrass. Den östra uppgår till 1500 kvm och tillgängligheten till parkstråket i öster har förbättrats med entré från byggnad och gård. Den östra förskolan har också minskat från fyra till tre avdelningar.

Revideringar i granskningsversioner september 2020

- ❖ *Ungdomsperspektiv i stråkutformning omhändertas i nya planen genom tydligare stråk mot målpunkter i stadskärnan, ny passage över Östra Ringvägen i Utanbygatans förlängning*
- ❖ *Tillgängligheten till gården i H2/H4 säkerställs genom hiss i trapphusen – utvändiga trappor utgår ur planförslaget. Trapphus och hissar förutsätts vara försedda med porttelefon och tag. Gården betraktas inte som allmänt tillgänglig. Utrymmeskrävande ramper utgår.*
- ❖ *I nya planen utgår stråket genom kvarteret H2/H4 för att frigöra yta till förskolegård samt öka territoriell friyta. Takterasser på gårdshusen bidrar också till territoriell friyta.*
- ❖ *Minskade nivåskillnader till motsvarande sitthöjd i DP Norr vilket förbättrar tillgängligheten.*

5.1.4 FÖRSLAG TILL ÅTGÄRDER

Nedan presenteras Tyréns förslag till åtgärder gällande aspekten Vardagsliv baserat på analysen. Åtgärder är numrerade och kopplade till aspekten med ett V=Vardagsliv. För varje förslag finns också angivet vem som är ansvarig för åtgärden. Samtliga åtgärdstabeller finns fristående som bilaga för lättare kunna revideras i det fortsatta arbetet. Vid revidering av tabellen 200930 har åtgärder färgkodats för att visa på status avseende omhändertagande. För ofärgade åtgärder är status oklar alternativt att åtgärden är aktuell i senare skede. Färgkodningen har följande upplägg:

Grönmarkerad	Omhändertaget
Orange	Delvis omhändertaget
Rött	Ej omhändertaget
Ofärgad	Status oklar/senare skede

Tabell 6. Tyréns förslag på åtgärder/synpunkter avseende vardagsliv. Rödmarkerad text indikerar förslag som ej hör sammats/ej är aktuella på grund av ändrad utformning.

Ämne	Mål/behov	Nr	Åtgärd	Var/vem	Status/kommentar
Tillgänglighet - gångfartsområden	Barns trygghet och personer med kognitiv funktionsnedsättning och synnedsättning i gångfartsområden	V1	Trafikstruktur med körbana för bilar istället för gångfartsområde. Säkerställ en trygg och skyddad zon för fotgängare som är tydlig att läsa av och som kan följas med teknikkäpp (naturligt ledstråk eller ledyta).	Staden	
	Tillgänglighet för personer i rullstol och med rollator i gångfartsområden	V2	Zonen för fotgängare ska ha jämn beläggning och bör vara 2 meter bred. För att undvika att cyklister ska "föredra" den dedikerade gångzonen bör bil/cykel-zon också ha	Staden	

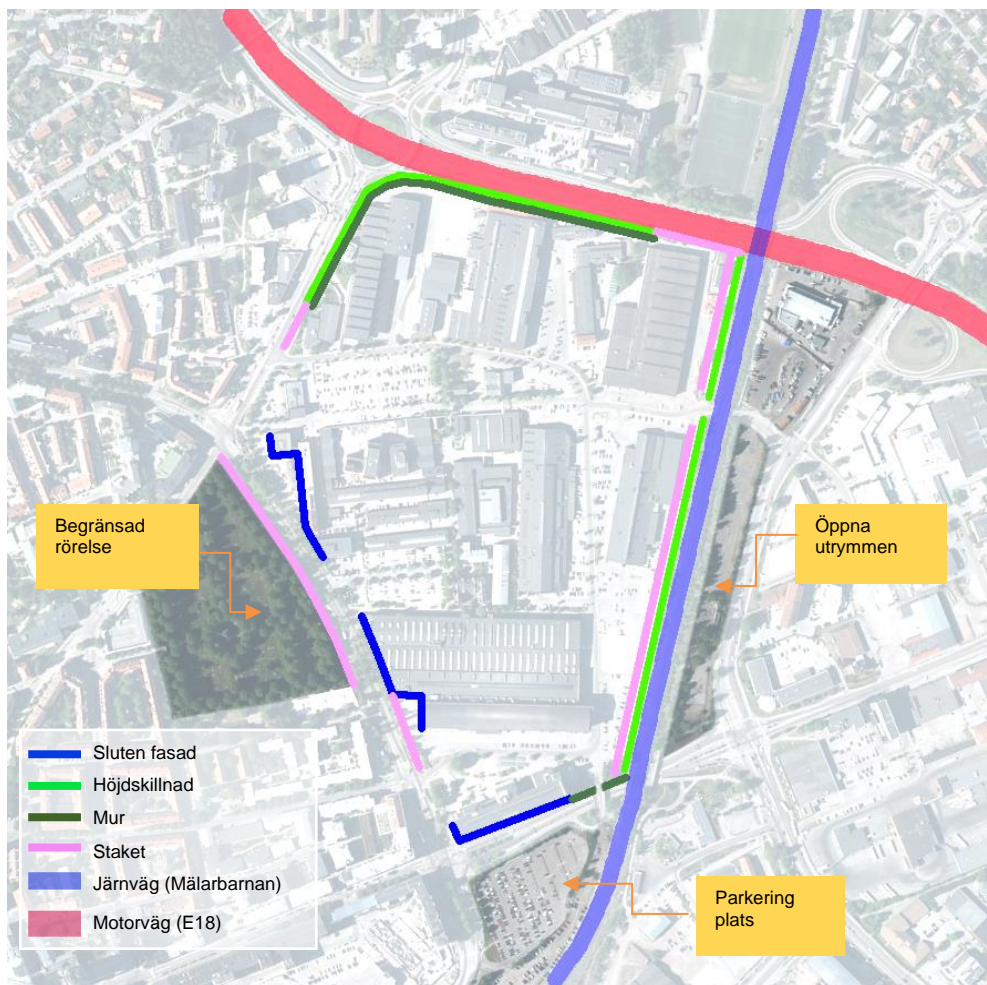
			jämnare beläggning, avskild i färg, material eller linje och med symbol/skyltning.		
Tillgänglighet - bostadsgårdar	Lika möjligheter för personer med funktionsnedsättning att få tillträde till gårdar som för personer utan funktionsnedsättning	V3	Där det är möjligt, komplettera trappa med ramp intill.	DP Syd (D4) och DP Norr	Omhändertaget i planbeskrivning för DP Norr 200923
		V4	Skapa lika förutsättningar för alla (oavsett funktionsnedsättning) att nå gården i Verkstaden 7. Tyréns föreslår sluten gård som endast nås för boende via trapphus/hiss.	DP Syd Verkstaden 7	Omhändertaget i planbeskrivning för DP Syd 200923
Tillgänglighet - allmänt	Tillgängliga Kopparlunden	V5	Tillgänglighetsanpassning i utformning och detaljprojektering av bostäder, gårdar och allmänna platser.		Fortsatt arbete. Viktigt att säkerställa att kompetens gällande tillgänglighet på detaljnivå finns i bygglovs-hanteringen.
Förskolegårdars utformning	Minst 3000 kvm sammanhängande yta per förskola	V6	Förskolegården som delats upp av stråket slås samman till en sammanhängande gård	DP Norr	Idé från Tyréns som behandlats. Åtgärden omhändertas i planförslag 200923 och uppnår nästan riktlinjen över sammanhängande förskolegård.
	Minst 3000 kvm sammanhängande yta per förskola	V7	Den byggnad där taket avsågs användas som gård höjs upp på pelare som möjliggör en större sammanhängande gård	DP Norr	Idé från Tyréns som behandlats. Idén avfärdad i DP Norr Planförslag 200923.
	Minst 3000 kvm sammanhängande yta per förskola	V8	Utöka förskolegårdens- och bostadsgårdens storlek och forma gårdar som kan samnyttjas	DP Norr och DP Syd	Idé från Tyréns som ska utredas vidare av Fojab och Tyréns. Den västra förskolegården i DP Norr är omarbetad i Planbeskrivning 200923 och uppnår 3000 kvm. Den östra gården uppgår till 1500 kvm. Antal avdelningar har istället minskat. I DP Syd uppnår förskolegård en 3000 kvm (Planbeskrivning DP Syd 200923).
	Behov av cirka 50–60% varierad topografi och vegetation	V9	Inkludera kullar och andra åtgärder för varierad terräng i likhet med naturliga skogsmiljöer	DP Syd och DP Norr	Förslag till fortsatt skede. Omhändertaget i Gestaltungsprogram för DP Norr 200904
	Pedagogisk lek och lära av naturen	V10	Möjliggör för flertalet pedagogiska inslag för att kompensera för avsaknad av närhet till skogsområde, t.ex. odling och vattenlek.	DP Syd och DP Norr	Förslag till fortsatt skede. Omhändertaget i Gestaltungsprogram

					m för DP Norr 200904
	Barnens delaktighet i utformning av gården	V11	Möjliggör flexibilitet och möjlighet för barnen att sätta sin prägel på förskolegårdens utformning.	DP Syd och DP Norr	Förslag till fortsatt skede. Omhändertaget i Gestaltungsprogram för DP Norr 200904
Externa grönl/lekytor för barn	Barnens behov av kompletterande grönytor till förskolegården, minimera slitage på förskolegårdar	V12	Säkra koppling mot Ringvallen/Mårtenshage genom gc-bro.	Staden	Planeras
Rekreation/identitet/mötesplats	Hälsa, välbefinnande och jämlika förutsättningar	V13	Utforma lekytor och möjlighet till spontan lek inom Kopparlunden genom utformning av Kulturtorget/ Kulturparken	Staden	Tyréns ser positivt på utveckling av större yta för park och lek på kulturtorget/ kulturparken. Omhändertaget i Gestaltungsprogrammet för DP Mitt 200904
Friyta/exploateringsgrad	Hälsa, välbefinnande och jämlika förutsättningar	V14	Se över möjlighet att minska den höga exploateringen i Kopparlunden samt minska antalet förskoleplatser.	DP Norr och DP syd	Signaler från fastighetsägare i DP Norr att detta inte är ekonomiskt hållbart. Diskussion i DP syd inledd. Antalet bostäder i DP norr har minskat med 10 % enligt Planförslag 200923. De har dock ersatts med Äldrevård, vilket förmodas innebära samma exploatering som tidigare. Antalet bostäder i DP Syd har minskat med ca 50 (Planbeskrivning DP Syd 200923 och uppgift från Fojab).
grön-/lekytor för barn	Barns behov av naturliga skogs-/grönområden nära förskolan	V15	Detta bedöms inte som möjligt att åtgärda. Se åtgärd 3 (vegetation och topografi) och åtgärd 4 (pedagogisk lek) som kan utgöra möjliga kompensations-åtgärder.		
Rekreation/livsmiljö	Boendes behov av introvert rekreation/ensklidhet/privat bostadsgård/trygghet/brottsförebyggande.	V16	Skapa mer slutna bostadsgårdar genom att minska möjlighet för allmänheten att passera genom bostadsgårdar/kvarter	DP Syd (främst kvarter J1) samt DP Norr (främst västra kvarteret)	Tyréns har framfört resonemang till respektive DP. Omhändertaget i Planprogram DP Norr 200923. Och till viss del i kvarter D5 genom tillskapande av Takterrasser (Planbeskrivning DP Syd 200923).

5.2 SAMMANHÅLLNING

Aspekten sammanhållning behandlar områdets förutsättningar att fungera för flera olika målgrupper. Det innebär att olika typer av boendeformer, mötesplatser och genomströmning av människor analyseras.

Sociala värden/ geografisk nivå	Planområdet och dess kvarter	Planområdets omgivning	Staden
Sammanhållning	<p>Vilka målpunkter finns inom planområdet? Hur möjliggörs möten och nätverk samt en genomströmning av människor? Finns det varierade boendeformer? Finns gemensamhetslokaler där boende kan mötas? Möjliggörs platser för möten som inkluderar både boende och andra som passerar eller reser dit?</p>	<p>Hur kopplar planområdet samman med närliggande områden och målpunkter? Finns betydande barriärer mellan planområdet och omkringliggande områden? Var finns de flesta mötesplatser i närområdet idag (och i framtiden)? Finns målpunkter i omkringliggande områden som boende i planområdet förväntas besöka? På vilket sätt bidrar planen till målpunkter för invånare i andra områden?</p>	<p>På vilket sätt bidrar planområdet till mer fysisk (och socialt) integrerad stad? Vilka andra viktiga målpunkter finns i staden?</p>

Figur 16. Barriäreffekter på grund av motorväg, järnväg, höjdskillnader, vägar, staket, stora parkeringsplatser och öppna oanvända utrymmen runt området.

5.2.1 NULÄGE

Kopparlunden fungerar idag som ett verksamhetsområde med små verkstäder, kontor, restauranger, gymnasium och sällanköpshandel som tilltalar många olika målgrupper. Förutom kommersiella mötesplatser finns kulturbyggnaden Culturen i den södra delen. Området omgärdas i dagsläget av barriärer i form av E18 i norr, Mälarbanan i öster, Pilgatan i söder och Östra ringvägen i väster. Trots dessa barriärer är det nära till flertalet målpunkter i city och centralstationen (figur 16). Nuvarande kopplingar mellan Kopparlunden och omgivande stadsdelar är främst anpassade för biltrafik. Cykel och gångbanor finns fram till området men har stora bister inom det.

Barnperspektivet

För barn och unga finns enbart Culturen som mötesplats i dagsläget. De kulturhistoriska värdena kan antas ha ett pedagogiskt värde, men förmodas inte nyttjas på grund av bristande tillgänglighet.

5.2.2 PLANFÖRSLAGET

I Kopparlundens södra del kopplas området enligt Planbeskrivning DP Syd (20190916) samman väl med befintligt gc-nät längs Östra ringvägen samt gc-bro över Pilgatan (se figur 10).

De södra delarnas infrastruktur domineras av mjuktrafikrum vilket innebär att motorfordon ska anpassa hastighet efter gångfart (Planbeskrivning DP syd 20190916). Längs Metallverksgatan där biltrafik prioriteras separeras gående och cyklister på varsin sida om vägen med möbleringszon emellan. Samma gata i nord-sydlig riktning innebär en gen cykelsträckning längs tågspåret utan störande korsande trafik.

Planområdet kommer inte innebära någon förändring för kollektivtrafiken, då den är välutvecklad i anslutning till området med flertalet buslinjer (Planbeskrivning DP syd 20190916).

Bron över E18 är en förutsättning för att kunna genomföra detaljplanerna i Kopparlunden. Detta eftersom Kopparlundens skolbehov kommer att lösas genom att utöka Emausskolan, som ligger norr om E18 (Planbeskrivning för såväl DP Norr som DP mitt, (DP mitt 20190916, PB Kopparlunden mitt 200925.)

Planförslaget möjliggör en utveckling av Kopparlunden från industrimiljö till tät blandstad. Den ensidiga karaktären bryts till förmån för mer varierad stadsbebyggelse med plats för bostäder, kontor, butiker, verksamheter och lokaler för aktiviteter. Stadsdelen blir därigenom en mer integrerad del av stadskärnan med goda förutsättningar för ett rikt och varierat folkliv. Förtätningen bidrar också till en mer sammanhängande bebyggelsestruktur med färre mellanrum i form av parkeringsplatser och asfaltsytor.

Exakt vilka åtgärder som ska göras utanför planområdet och när i tid de i så fall ska genomföras är ännu ej planerat.

Mångfald och integration

Enligt planförslagen ska Kopparlunden erbjuda ett varierat utbud av bostäder och ett brett utbud av lokaler för olika verksamheter. Det innebär att det ska finnas bostäder med olika storlek och upplåtelseform samt bostäder för äldre och för personer med olika behov och livsstilar och att förutsättningar ska finnas att skapa nya boendeformer för nya levnadssätt. Förslagen stämmer således överens med stadens övergripande integrationsprogram.

I DP Mitt finns enligt PEAB en ambition att det ska finnas en blandning av upplåtelseformer. Det planeras i skrivande stund för studentlägenheter och bostadsrätter. Någon uppgift om fördelning bostadsrätter-hyresrätter eller fördelning mellan stora och små lägenheter finns inte ännu.

I DP Norr planeras det för en blandning av bostadsrätter, äganderätter, hyresrätter/studentbostäder samt äldreboende (Jörgen Rahm, Red Management som representerar fastighetsägarna i DP Norr).

Förutom upplåtelseform och storlek på bostäderna är priset också avgörande för vilka som har möjlighet att bosätta sig i ett område. Trots goda ambitioner i planeringssskedet får nybyggda bostäder generellt högre hyror och priser än äldre fastigheter. Nybyggda bostadsområden tenderar att få en relativt homogen befolkning, vilket strider mot ovannämnda mål om mångfald och integration. För att uppnå målet krävs ett aktivt samarbete mellan Västerås stad, fastighetsägare och exploatörer, så att åtminstone en del av bostäderna hamnar i en lägre prisklass. Möjligheten att bygga bostäder för olika grupper, exempelvis studentbostäder eller gruppboende bör också ses över. I granskningsversionen för DP Norr (200923) har 10% av de planerade bostäderna i samrådsförslaget omvandlats till "Äldrevård". Denna benämning preciserar inte i vilken utsträckning det handlar om äldreboende respektive någon form av vårdinrättning för äldre. Konsekvensen avseende invånarantal beräknas dock bli en minskning från samrådsversionens 1900 invånare till 1853. Såväl allmänt tillgängliga ytor som bostadsgårdar kommer enligt detaljplanegruppen troligtvis inte nyttjas av äldreboendet på samma tider eller i samma utsträckning som övriga invånare.

Barnperspektivet

Utifrån barnperspektivet utgör förskolor och parkytor samt verksamheter i Culturen möjliga mötesplatser. I det reviderade gestaltningsprogrammet för allmän platsmark (september 2020) har kulturtorget och markparkering minskats till förmån för en ny park – Kultruparken - om 3000 kvm. Att cykel och gångtrafik prioriteras framför biltrafik i de nya planerna gynnar barns möjlighet att ta sig fram och orientera sig inom och i förhållande till stadsdelen.

5.2.3 PÅVERKAN OCH KONSEKVENSBEDÖMNING

Planförslaget ger en positiv konsekvens för angränsande områden eftersom Kopparlunden kommer att kopplas samman med stadsstrukturen och skapa nya mötesplatser och målpunkter/bättre tillgänglighet till befintliga målpunkter. Med fler målpunkter inom området och bostäder skapas mer liv och rörelse under större delar av dygnet.

I området planeras grönområden som kan ses som naturliga platser för de boende i området att söka sig till utanför sitt eget boende. Detta bedöms vara extra viktigt för äldre som inte lämnar hemmet under dagen för att arbeta, samt för barn som går i förskola i området.

Området kommer erbjuda många potentiella och kvalitativa mötesplatser, men sammantaget är ytan begränsad utifrån den höga exploatering som föreslås. Särskilt då Kopparlunden förmodas vara en attraktiv målpunkt för Västeråsare i gemen tack vare den välbevarade kulturmiljön. Detta har förbättrats något i granskningssskedet i och med ökning av ytan för Kultruparken. Samtidigt har torgytan för Femmans torg i nordöstra delen av DP Mitt minskat på grund av den lastzon som behövs för angöring till Verkstaden 6 och 14 (PB Kopparlunden mitt 200925.)

Inom planområdet finns det god tillgång till kollektivtrafik och det beräknas vara max 300 meter till busshållplats var man än befinner sig inom området (MKB samrådshandling 2019). Enligt staden finns en beredskap för ökat underlag till de bussar som trafikerar området. Det bedöms inte finnas någon stor risk att kollektivtrafiken skulle ha för liten kapacitet i och med den flexibilitet som finns med buss som kollektivtrafikmedel.

Revideringar i granskningsversioner september 2020

- ❖ 10 % av de planerade bostäderna i samrådsförslaget för DP Norr har omvandlats till "Äldrevård". Denna benämning preciserar inte i vilken utsträckning det handlar om äldreboende respektive någon form av vårdinrättning för äldre. Konsekvensen avseende invånarantal beräknas dock bli en minskning från samrådsversionens 1900 invånare till 1853. Såväl allmänt tillgängliga ytor som bostadsgårdar kommer enligt detaljplanegruppen troligtvis inte nyttjas av äldreboendet på samma tider eller i samma utsträckning som övriga invånare.

- ❖ Kulturtorget och markparkering har minskat och gett utrymme för den 3000 kvm stora Kulturparken.
- ❖ Torgytan för Femmans torg i nordöstra delen av DP Mitt har minskat på grund av den lastzon som behövs för angöring till Verkstaden 6 och 14

5.2.4 FÖRSLAG TILL ÅTGÄRDER

Tyréns bedömer det som centralt för Kopparlundens integration i staden att särskild hänsyn tas till att överbrygga de fysiska och mentala barriärer som omger Kopparlunden. Det handlar om att nya passager i form av broar och tunnlar ska vara trafiksäkra med tydlig trafikseparering, upplevas trygga (bredd och siktlinjer) samt erbjuda säkerhet och rörelsefrihet för barn och unga. Östra ringvägen har störst förutsättningar att anpassas till ett säkert och trivsamt trafikrum. Särskilt om kyrkogården kan öppnas upp och tillhandahålla ett lugnt gångstråk mellan staden och Kopparlunden.

Den största utmaningen när det gäller detta är GC-bron över E18 i norr. Det är mycket viktigt att i möjligaste mån skapa en känsla av en naturlig förlängning av Kopparlunden över E18. Därmed är det nödvändigt att skapa en bred bro, helst med bulleråtgärder och gröna strukturer, med tydlig trafikseparering mellan gång och cykel samt goda siktförhållanden. Vid brofästet är det viktigt att förbindelsen in i Kopparlunden är säker, upplevs trygg och välkomnande. Vid behov av stödmurar föreslår Tyréns att dessa får en lutning som ökar sikten och den sociala kontrollen över ytan vid murens fot.

För att stadsdelen ska bli integrerad i den övriga staden är det viktigt att åtgärder i anslutning till området planeras in mycket tidigt i byggskedet.

Nedan presenteras Tyréns förslag till åtgärder gällande aspekten Sammanhållning baserat på analysen. Åtgärderna är numrerade och kopplade till aspekten med ett S=Sammanhållning. För varje förslag finns också angivet vem som är ansvarig för åtgärden. Samtliga åtgärdstabeller finns fristående som bilaga för lättare kunna revideras i det fortsatta arbetet.

Vid revidering av tabellen 200930 har åtgärderna färgkodats för att visa på status avseende omhändertagande. För ofärgade åtgärder är status oklar alternativt att åtgärden är aktuell i senare skede. Färgkodningen har följande upplägg:

Grönmarkerad	Omhändertaget
Orange	Delvis omhändertaget
Rött	Ej omhändertaget
Ofärgad	Status oklar/senare skede

Tabell 7. Tyréns förslag på åtgärder/synpunkter avseende sammanhållning.

Ämne	Mål/behov	Nr	Åtgärd	Var/vem	Status/kommentar
Samman-koppling	Integrerad stadsdel	S1	Viktigt att GC-bro över Pilgatan och vidare sträckning utanför Kopparlunden blir attraktiv, tydlig och inbjudande för gång- och cykeltrafik till och från staden och tåg-stationen.	Staden	
Trygghet och säkerhet	Trygg och säker gång- och cykeltrafik	S2	GC-tunnel under Mälarbanan behöver utformas med omsorg beträffande	Staden	

			trafiksäkerhet och trygghet – bredd, ljus, trafikseparering och social kontroll.		
Samman-koppling	Integrerad stadsdel	S3	Trygg och säker GC-passage över Östra ringvägen och vidare in i staden. Ett attraktivt stråk genom kyrkogården bör öppnas upp och tillgängliggöras. Dialog med kyrkan.	Staden	Tyréns anser att det är av stor vikt att kyrkogården tillgängliggörs för lugn rekreation och stråk som förbinder Kopparlunden med staden då såväl rekreation som sammankoppling är utmaningar för god utveckling av Kopparlunden.
Samman-koppling, trygghet, barnperspektiv	Integrerad stadsdel, säker skolväg	S4	GC-bro över E18	Staden/Trafikverket	Det är av stor vikt att GC-bro över E18 och vidare sträckning mot Emmausskolan och Mårtens hage blir attraktivt, tydligt och inbjudande för gång- och cykeltrafik.
Social hållbarhet, Social integration	Integrerad stadsdel	S5	Fylla området med social hållbarhet, arbetstillfällen, säkerställa blandning av funktioner och målpunkter - Konkretisering av stadens mål.	Staden	Bör utredas vidare.

5.3 IDENTITET

Denna aspekt hanterar vad som utmärker området såväl ur ett inifrånperspektiv som ur ett utifrånperspektiv.

Sociala värden/ geografisk nivå	Planområdet och dess kvarter	Planområdets omgivning	Staden
Identitet	Vad särskiljer bebyggelsen i planområdet gällande arkitektur och struktur? Finns det något/några särskilda landmärken inom planområdet eller i nära anslutning? Finns möjlighet för boende att sätta sin prägel på kvarteren/planområdet genom t.ex. dialog och medskapande? Hur kan identitet skapas i planområdet redan under byggtid?	Vilka positiva identitetsskapande värden i området/närområdet är av vikt att bevara och/eller stärka i planområdet? Vilken identitet har planområdet i förhållande till omkringliggande områden? Stärker planen områdets identitet eller bryter den mot den? Vilka konsekvenser kan det medföra? Hur upplever boende i närområdet sin stadsdel?	Hur beskrivs stadsdelen av människor i staden, myndigheter och media? Hur kan planområdet bidra till en stärkt och en attraktiv bild inom kommunen?

5.3.1 NULÄGE

I dagsläget innehåller Kopparlunden en blandning av småindustrier, kontor, handel och kultur. Den industriella prägel med vackra kulturmiljöskyddade tegelbyggnader har levt vidare trots att den tunga industrin har flyttat ut. Det finns få exempel i Sverige på så välbevarade storskalig industribebyggelse från industrialismens genombrottsår på slutet av 1800-talet och början av 1900-talet. Kopparlunden har med andra ord en säregen identitet. Det finns också en kollektiv stolthet över den forna starka metallindustrin i staden. Vissa delar av dygnet kan avsaknaden av bostäder och ett bredare vardagsliv, samt de stora öppna parkeringsytorna i stadsdelen ge upphov till kriminogena miljöer och upplevelsen av att det är ödsligt och otryggt. Dagens trafikstruktur främjar en bilberoende livsstil vilket också kan prägla områdets identitet.

5.3.2 PLANFÖRSLAGET

Planförslaget möjliggör en utveckling av Kopparlunden från industrimiljö till tät blandstad. Den gamla bebyggelse kompletteras med ny modern vilket ämnar skapa en mer varierad stadsbebyggelse med plats för bostäder, förskolor, kontor, butiker, verksamheter och lokaler för aktiviteter. Stadsdelen blir därigenom en mer integrerad del av stadskärnan med goda förutsättningar för ett rikt och varierat folkliv. Förtätningen bidrar också till en mer sammanhängande bebyggelsestruktur med färre mellanrum i form av parkeringsplatser och asfaltsytor.

Kulturmiljön klassas som riksintresse och större delen av de gamla byggnaderna kommer bevaras vilket ger området en mycket säregen historisk identitet. De som flyttar till platsen behöver dock känna möjligheten att sätta sin egen prägel och utforska platsens identitet när det gamla kompletteras med bostäder och skapar den nya identiteten. Detta skulle kunna planeras in i genomförandeplanen i form av medskapandeprocesser med nya boende i området.

Delaktighet

Tidigt i planprocessen genomfördes en designdialog (2013) då aktörer och individer bjöds in för att diskutera utvecklingen av området. Det som framkom i samband med det har sedan legat till grund för de förslag som arkitekter tagit fram. Det är dock inte tydligt på vilket sätt det omhändertagits. Det fanns flertalet kritiska röster mot höghus under dialogen. Med tanke på förslagets många höghus skulle detta behöva motiveras och återkopplas till de som deltog i dialogen för att upprätthålla legitimitet för projektet.

I samrådsredogörelserna för alla tre DP har ett antal föreningar och organisationer, kommunala bolag, kommunala nämnder och förvaltningar, myndigheter, politiska partier och privatpersoner lämnat sina synpunkter. Det är dock oklart i samrådsdokumenten hur verksamheternas deltagande ser ut. Bland annat har Västerås Handel lämnat sina synpunkter och eventuellt fungerat som representant för restaurangerna och de privata verksamheterna i Kopparlunden. Några av synpunkterna från privatpersoner verkar komma från personer som äger en verksamhet i Kopparlunden. Här är några av de mest uttalade önskingar/rekommendationer från privatpersoner om Kopparlundens utveckling, enligt samrådsdokumenten:

- Inga höghus
- Prisivärda bostäder
- Parkeringsplatser
- Bevara kulturvärden
- Cykel- och gångvägar

Baserat på de intervjuer som genomförts i arbetet med denna SKA är det tydligt att de flesta aktörer som intervjuats inte känt till planerna eller haft möjlighet att uttrycka sina åsikter. Samtliga är dock spontant positiva till planerna även om de inte är insatta i dem. Några uttrycker viss oro över risken att parkeringsplatser i anslutning till deras verksamhet kommer minska, eller att bygget kommer minska tillgängligheten till deras verksamhet.

5.3.3 PÅVERKAN OCH KONSEKVENSBEDÖMNING

Kopparlunden kommer bli mer mångfunktionellt och ha goda förutsättningar att utveckla en ny spännande identitet. Det är dock viktigt att det ges utrymme för de som ska bo i området att

vara med och påverka utformning och sätta sin prägel på området. Förutom den starka historiska identiteten behöver det skapas en kompletterande modern dito kopplad till den nya byggnationen och utemiljön. Det innebär en omställning från bilcentrerad identitet till en mer gång- och cykelvänlig sådan.

Av de aktörer som har verksamhet i området i dag som intervjuats i arbetet med denna SKA har ytterst få känt till planerna eller deras möjligheter att yttra sina åsikter om förändringen. De flesta av dem ser dock positivt på utvecklingen.

5.3.4 FÖRSLAG TILL ÅTGÄRDER

För att nya boende i området ska ha en möjlighet att sätta sin egen prägel på området i någon utsträckning skulle det vara fördelaktigt om man under byggtiden kunde arbeta med att engagera individer i utformandet av gårdar och parker eller utvalda delar av dessa. Detta skulle också kunna skapa en form av experiment-utvärderings-process för att testa olika möblering och komposition av gårdar och offentliga ytor. Det skulle skapa mervärden som sociala kontaktytor, stärkt grannskap vilket ökar trygghet och hemkänsla under byggtiden som annars kan innebära påfrestningar på boendet.

Tyréns anser att synpunkterna från de befintliga verksamheterna i området bör ha en särskild ställning när det gäller delaktighet, åtminstone från de verksamheter som har för avsikt att ha kvar sin verksamhet i området.

Kulturparken – modern tolkning av kulturhistoria

Tyréns ser positivt på förslaget att utöka storleken på Kulturtorget. Detta kan bli den park som området saknar. För att stärka barnperspektivet och stärka barnens förhållande till områdets identitet har Tyréns föreslagit att parken utformas med ett kulturhistoriskt tema. Detta är en naturlig plats för möten mellan Kopparlundenbor och andra Västeråsare. I tidiga dialoger har förslag inspirerats av Tom Tits i Södertälje förekommit, vilket kan plockas upp i utformningen av denna park i kombination med pedagogiska lekredskap kopplat till områdets historia av metallindustri.

Nedan presenteras Tyréns förslag till åtgärder gällande aspekten Identitet baserat på analysen. Åtgärderna är numrerade och kopplade till aspekten med ett i=Identitet. För varje förslag finns också angivet vem som är ansvarig för åtgärden. Samtliga åtgärdstabeller finns fristående som bilaga för lättare kunna revideras i det fortsatta arbetet.

Vid revidering av tabellen 200930 har åtgärderna färgkodats för att visa på status avseende omhändertagande. För ofärgade åtgärder är status oklar alternativt att åtgärden är aktuell i senare skede. Färgkodningen har följande upplägg:

Grönmarkerad	Omhändertaget
Orange	Delvis omhändertaget
Rött	Ej omhändertaget
Ofärgad	Status oklar/senare skede

Tabell 8. Tyréns förslag på åtgärder/synpunkter avseende Identitet.

Ämne	Mål/behov	Nr	Åtgärd	Var/vem	Status/kommentar
Identitet/ delaktighet/ trygghet	Hälsa, välbefinnande och jämlika förutsättningar	i1	Medskapande- process med nyinflyttade	Fastighetsägare /staden	Tyréns ser stort värde i dessa typer av processer för att skapa identitet och trygghet under byggskedet.
Identitet	Hälsa, välbefinnande och jämlika förutsättningar	i2	Gör kulturparken till en pedagogisk temapark för att belysa	Staden	Viktigt att få med verksamheterna i området (kanske främst de i Culturen) på

			kulturhistorien i området		utformning och innehåll.
Kommunikation	Hälsa, välbefinnande och jämlika förutsättningar	i3	Kommunikationsinsats för att etablera den nya bilden av Kopparlunden som en gång- och cykelvänlig stadsdel	Staden	

5.4 TRYGGHET

Denna aspekt behandlar hur den fysiska miljön påverkar trafiksäkerhet och trygghet för olika målgrupper.

Sociala värden/ geografisk nivå	Planområdet och dess kvarter	Planområdets omgivning	Staden
Trygghet	<p>Är fönster placerade så att de skapa "ögon" mot gatan?</p> <p>Finns det tydliga gränser mellan privata och offentliga rum?</p> <p>Riskerar det att skapas otrygga platser inom planområdet?</p> <p>På vilket sätt finns det förutsättningar för trygghet och aktivitet på dagtid och kvällar/nätter?</p> <p>Är de offentliga miljöerna trygga, trafiksäkra och tillgängliga för alla (oavsett ålder, bakgrund, kön, etnicitet, sexuell läggning)?</p> <p>Är stråk inom planområdet upplysta?</p>	<p>Bidrar planen till fler människor i rörelse i och mellan områden?</p> <p>Kan barn röra sig till målpunkter i närliggande områden utan säkerhetsrisker förknippade med trafik?</p> <p>Är stråk till viktiga målpunkter trygga (t.ex. kollektivtrafik och mataffärer)?</p>	<p>Bidrar planområdet till en tryggare stad för alla (oavsett ålder, bakgrund, kön, etnicitet, sexuell läggning)?</p>

5.4.1 NULÄGE

Kopparlunden präglas idag av verksamheter som främst är aktiva under dagtid, varför området är obefolkat kvällstid vilket medför högre risk för brottslighet och otrygghet. Området präglas också av biltrafik och bristande förutsättningar för gående och cyklister förutom i de äldre kvarteren inom detaljplan mitt vilka på grund av sin småskalighet upplevs promenadvänliga. Området bedöms således i dagsläget vara undermåligt ur trafiksäkerhetssynpunkt för gående och cyklister. Vissa delar av dygnet kan avsaknaden av bostäder och ett bredare vardagsliv, samt de stora öppna parkeringsytorna i stadsdelen ge upphov till kriminogena miljöer och upplevelsen av att det är ödsligt och otryggt.

5.4.2 PLANFÖRSLAGET

Planförslagen innebär tillskapande av cirka 2000 bostäder och cirka 500 tillkommande arbetsplatser. Ambitionen är att skapa en stadsdel som tillhandahåller en blandning av bostäder, kontor och andra arbetsplatser, service och kultur. Det ska vara ett välbefolkat gaturum med mänsklig närvaro under större delen av dygnets timmar.

I planbeskrivning för DP Syd (20190916) förklaras att förslaget inte skapar några baksidor och att det skapas god informell social kontroll genom bostadsfönster som bidrar till effekten "ögon på gatan". Denna detaljplan medger också en god mix mellan bostäder och verksamheter.

I planbeskrivning för DP Norr (190523) beskrivs att det är viktigt att fasader är aktiva. Det beskrivs också att uteplatser ska vara upphöjda för att skapa tydlig gräns mellan privat och publikt. Entrétythet och levande bottenvåningar med publikt innehåll eftersträvas och även där publikt innehåll inte är möjligt nämns vikten av ögon på gatan som uppnås genom bostäder i markplan, glaspartier och liknande.

Planerna skapar förutsättningar för ett mer varierat vardagsliv med en kvällsbefolkning som tidigare saknades. Detta i kombination med att stora öppna parkeringsytor försvinner gör miljöerna mindre kriminogena då social kontroll i form av en informellt övervakande kvällsbefolkning med uppsyn mot gator och torg från bostadsfönster etableras.

Att skapa aktiva bottenvåningar och fönster mot öppna ytor bidrar också till ökad trygghet. Tillsammans med ett tydligt nätverk av gator och platser som minimerar antalet "baksidor" skapas goda förutsättningar för trygga och levande stadsmiljöer.

I DP Mitt tillskapas dock ett fåtal bostäder, i detaljplanens norra respektive västra delar, vilket innebär liten kvällsbefolkning i områdets mellersta delar som enbart kommer innehålla verksamheter. Av de bostäder som planerades i samrådsförslaget i norra och västra delarna har en stor del dessutom ändrats till kontor och centrumverksamhet i granskningsversionen (200925). Detta på grund av utmaningar gällande siktlinjer åkallade av riksintresse kulturmiljö, buller samt brist på yta för att tillhandahålla tillräcklig förskolegård för den förskola som utgör krav vid tillskapande av bostäder.

I planbeskrivningen förklaras dock att ambitionen är att området i den historiska kärnan – specifikt det så kallade kulturstråket (Kopparlundsgatan) ska präglas av ett rikt folkliv under större delen av dygnets timmar.

5.4.3 PÅVERKAN OCH KONSEKVENSBEDÖMNING

Den stora fördelen med planalternativet ur trygghetssynpunkt är tillskapandet av en kvällsbefolkning genom de nya bostäder som uppförs. Detta blir också extra viktigt just eftersom området ska utgöra boendemiljö istället för som tidigare enbart vara till för verksamheter. DP Mitt (särskilt den historiska kärnan) kommer dock innehålla väldigt få bostäder vilket kan innebära fortsatt potentiella kriminogena miljöer med bristande trygghet.

I det nordvästra hörnet av Kopparlunden – mot Emmausmotet – kommer den gamla stödmuren mot Kopparbergsvägen finnas kvar vilket innebär en fortsatt oövervakad yta mellan muren och Linverket. Muren är dessutom på detta ställe placerad längre in än Kopparbergsvägens körbana vilket gör att körbanan bildar som ett tak över denna yta. För att eliminera oönskad aktivitet på denna plats bör stödmuren flyttas ut och helst förses med en lutning så att det bildas en brant slänt ner mot platsen. Då tillskapas möjlighet till social kontroll från gående på Kopparbergsvägen.

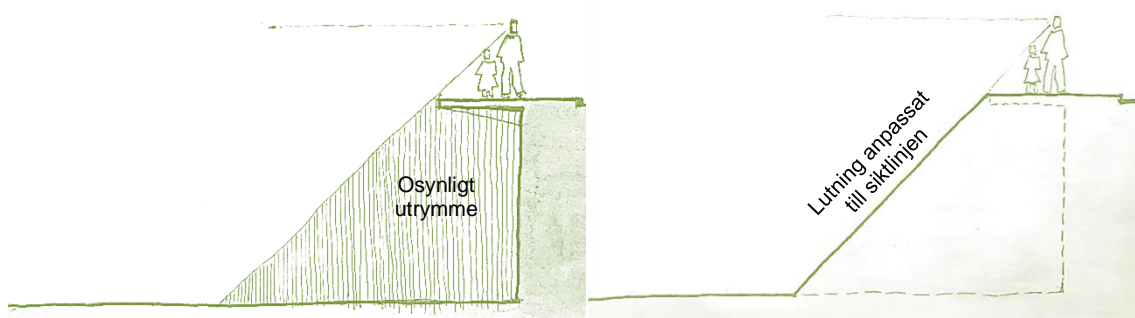
Figur 17. Nordvästra hörnet av Kopparlunden. Linverket till vänster i bild och stödmuren med Kopparbergsvägen som sticker ut och bildar en yta med bristande social kontroll.

Platsen har alltså inga naturliga flöden av människor eller trafik (detta sker istället på Kopparbergsvägen ovanför), så det handlar inte om att skapa en trygg miljö främst, utan en miljö som fungerar brottsförebyggande, då platsen kan vara attraktiv för kriminell verksamhet.

Detta ska enligt granskningsversion 200923 omhändertas – möjligheten att gömma sig ska byggas bort.

Vid rampen till GC-bron över E18 finns i skrivande stund två alternativa utformningar. Den ena innebär att rampen kringgärdas av stödmurar på upp emot 6 meter, vilket inte är en attraktiv utformning vare sig ur praktisk, estetisk eller trygghetsmässig synpunkt. Med den andra utformningen behövs inte stödmurarna, men då behövs istället en extra bro mellan brofäste och ramp, vilket innebär att GC-bron i praktiken blir 40 meter längre. Detta kan innebära vissa negativa konsekvenser då längden på bron och därigenom en sträcka utan möjliga flyktvägar förlängs.

För att gå vidare med alternativ ett skulle stödmurarnas negativa inverkan gällande trygghet kunna minskas genom att de utformas med lutning på samma sätt som beskrivits ovan för muren vid det nordvästra hörnet av Kopparlunden. Detta skulle kunna öka den sociala kontrollen mellan murens övre del och den nedre (figur 18).

Figur 18. Illustration av hur social kontroll kan stärkas genom terrassering eller släntning.

Specifika frågor utifrån Västerås Stads specifikation

1. Hur barnens trygghet blir med trafiken
2. Hur planförslagen skapar förutsättningar för blandad och levande stadsdel, vilket kan påverka tryggheten. I exempelvis i den inre historiska kärnan i Dp Mitt planeras det inte för några bostäder i samrådsförslaget. Vad får det för konsekvenser för tryggheten?
3. Hur byggnationen och genomförande av Kopparlunden påverkar tryggheten med störningar etc.
4. Hur angöring till förskolor och bostadskvarter via garage under marken påverkar tryggheten för barn.

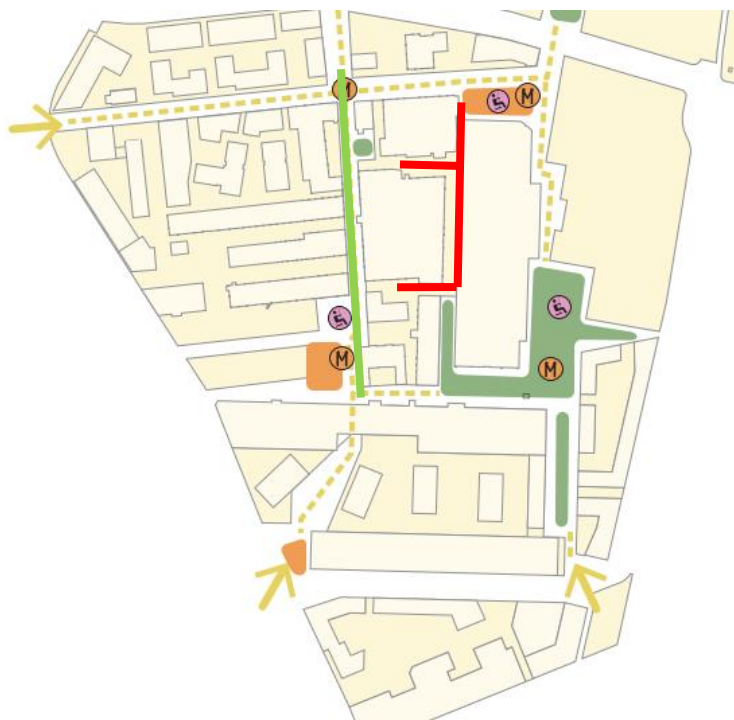
Frågornas nummer finns angivna vid respektive rubrik där de behandlas.

Trygghet/trafiksäkerhet barnperspektiv (1)

Den kanske viktigaste frågan avseende trygghet för barn i Kopparlundens trafikmiljöer handlar om gångfartsområdenas utformning, vilket behandlas under avsnittet Vardagsliv, se avsnitt 5.1.3.

Förutsättningar för levande stadsdel (2)

DP Mitt kommer innehålla väldigt få bostäder vilket kan innebära fortsatt potentiella kriminogena miljöer med bristande trygghet.

Figur 19. Karta från gestaltungsprogram Allmän plats 2019-01-11. Det tilltänkta nord-sydliga Kulturstråket genom centrala Kopparlunden markerat i ljusgrönt. Parallella gator och gränder som exempelvis Glödgargränd med låg social kontroll markerade i Rött.

I planbeskrivningen förklaras att ambitionen är att området i den historiska kärnan – specifikt det så kallade kulturstråket (Kopparlundsgatan) ska präglas av ett rikt folkliv under större delen av dygnets timmar, vilket är möjligt om det finns lämpliga aktörer som är intresserade av det. Det är dock inget som går att styra i en plan. Visar det sig att verksamheterna på det tilltänkta kulturstråket av någon anledning inte bär sig ekonomiskt eller av andra anledningar lägger ner sin verksamhet är kvarteren återigen öde under kvällstid. Förutom Kopparlundsgatan finns det mindre gränder som exempelvis Glödgargränd där det inte finns ambitioner att skapa levande stråk (se figur 19). Denna gata bedöms ha mycket begränsad social kontroll under kvälls och nattetid, varför det finns förutsättningar för kriminalitet här.

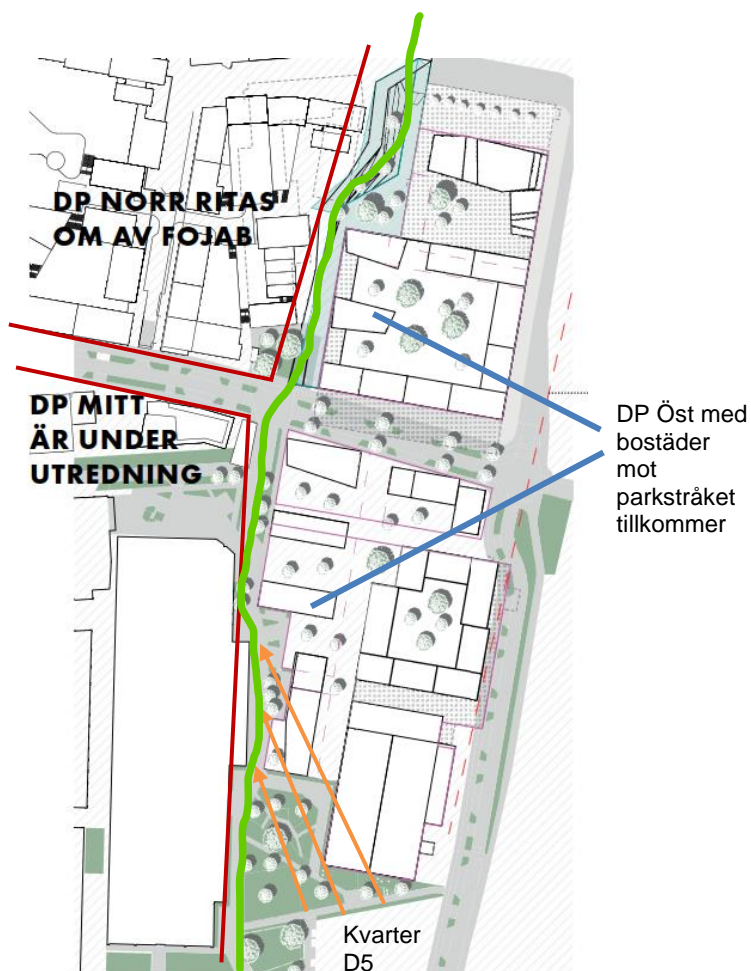
Som alternativt stråk för att ta sig tryggt mellan norr och söder under kvällstid skulle dock parkstråket öster om DP Mitt kunna fungera. Där erhålls social kontroll i form av ögon på gatan exempelvis från bostäder i kvarteren D4 och D5. När DP Öst på sikt byggs finns ytterligare chanser att stärka den sociala kontrollen i och med att fler bostäder tillkommer längs med stråket (Se figur 20).

Trygghet och störningar under byggtid (3)

Arbetet med framtagande av genomförandeplan för byggnationen av Kopparlunden har pågått parallellt med denna konsekvensanalys varför uppgifter om detta kommit in sent i arbetet samt vid skrivande stund (20200520) fortfarande befinner sig i på förslagsstadiet.

I det utkast som presenterats är tanken att etableringen ska ske från öst till väst, och från mitten- utåt parallellt. Kopplingen över E18 i norr, i form av gc-bron planeras således ske i etapp 1. Att de centrala delarna där inte så mycket anläggningsarbete kommer behövas kommer ligga tidigt i processen är med tanken att de som först flyttar in i området ska ha en lugn plats utan störning från byggarbeten.

Att dela in etapperna på detta sätt bedöms vara bra ur ett socialt hållbarhetsperspektiv. Det innebär att de första som flyttar in i DP norr har en färdigbyggd passage över E18 vilket borgar för en säker skolväg till Emmausskolan utan störning från byggtrafik, då denna kommer angöra området från östra ringvägen/Kopparbergsvägen i väst. Skulle elever däremot välja

Figur 20. Mycket tidig skiss över möjlig struktur för DP Öst som kommer planläggas på sikt. Parkstråket med DP Syd respektive Öst på den högra sidan och DP mitt respektive Norr på den vänstra. Från det höga huset i kvarter D5 (DP Syd) kommer större delen av parkstråkets mellersta delar vara synliga. I norra delen av DP mitt och södra delen av DP Norr ersätts denna sociala kontroll över parkstråket av flertalet andra bostäder.

Herrgårdsskolan eller Jensen grundskola väster om Kopparlunden är det oklart hur säker skolväg kan åstadkommas. Om flertalet nyinflyttade har barn i skolåldern och dessa exempelvis väljer att placera sina barn i Herrgårdsskolan eller Jensen grundskola väster om Kopparlunden finns överhängande risk för att föräldrar väljer att lämna sina barn med bil då de anser det otryggt för barnen att gå längs Metallverksgatan med förväntad stor andel byggtrafik. Möjligen kan de första som flyttar in rekommenderas att placera sina barn i Emmausskolan.

Trygghet vid angöring via garage (4)

Att angöra sin bostad via garage kan innebära ett otryggt moment om garaget inte är utformat utifrån principer om situationell brottsprevention. Det handlar till stor del om att skapa miljöer som är överblickbara, ljusa och strukturerade. En fördel kan också vara om garaget är indelat i mindre enheter kopplade till respektive bostadshus. Detta skapar mindre anonymitet vilket främjar social kontroll på samma sätt som på slutna bostadsgårdar. För barnperspektivet gäller samma faktorer, och barn antas dessutom främst röra sig i garaget i sällskap av vuxen. För angöring till förskola gäller samma sak.

5.4.4 FÖRSLAG TILL ÅTGÄRDER

För att säkerställa de bästa förutsättningarna för social kontroll i de centrala delarna av DP Mitt hade planen behövt medge bostäder i någon form på ett eller flera ställen i detta område. Detta är dock inte möjligt på grund av flera olika skäl, främst ekonomiska som kommer av kostnader för sanering av industrimark som krävs för ombildande till bostäder.

Det är inom ramen för detaljplan svårt att säkerställa goda förutsättningar för minimerad uppkomst av brott och otrygghet till följd av bristande social kontroll utan bostäder som ur detta perspektiv innebär "ögon mot gatan" kvälls- och nattetid. Det finns dock en mängd olika åtgärder som kan vidtas för att skapa samma effekt i ett kvarter. Det kräver dock en kontinuerlig planering och organisering av resurser i form av exempelvis riktad fastighetsförvaltning för att skapa levande bottenvåningar över tid eller arrangerande av kulturella aktiviteter kvällstid, eller en kombination av dessa. Det är naturligtvis också möjligt att tillföra formell social kontroll i form av kameraövervakning, vakter eller nattvandrare.

Det får dock betraktas som att det finns relativt goda förutsättningar att skapa ett aktivt kvällsliv i området, då fastighetsägaren har ambitioner och erfarenhet av att skapa sådana miljöer och att kommunen har en form av kulturhubb redan på plats i området i form av kulturhuset Culturen. Det förmodas dock krävas en del strategiskt arbete med utveckling av denna hubb för att skapa en kreativ atmosfär som får fäste och etablerar sig över tid i området.

Att det finns förutsättningar för ett aktivt kvällsliv innebär dock inte att det kommer finnas det över tid, och risken finns att detta stagnerar om det inte underhålls vilket kan skapa en problematisk och oattraktiv miljö.

För att eliminera oönskad aktivitet på den obevakade platsen i nordvästra Kopparlunden bör stödmuren flyttas ut och helst förses med en lutning så att det bildas en brant slänt ner mot platsen. Då tillskapas möjlighet till social kontroll från gående på Kopparbergsvägen.

Nedan presenteras Tyréns förslag till åtgärder gällande aspekten Trygghet baserat på analysen. Åtgärderna är numrerade och kopplade till aspekten med ett T=Trygghet. För varje förslag finns också angivet vem som är ansvarig för åtgärden. Samtliga åtgärdstabeller finns fristående som bilaga för lättare kunna revideras i det fortsatta arbetet.

Vid revidering av tabellen 200930 har åtgärderna färgkodats för att visa på status avseende omhändertagande. För ofärgade åtgärder är status oklar alternativt att åtgärden är aktuell i senare skede. Färgkodningen har följande upplägg:

Grönmarkerad	Omhändertaget
Orange	Delvis omhändertaget
Rött	Ej omhändertaget
Ofärgad	Status oklar/senare skede

Tabell 9. Tyréns förslag på åtgärder/synpunkter avseende Trygghet.

Ämne	Mål/behov	Nr	Åtgärd	Var/vem	Status/kommentar
Brottsförebyggande/Trygghet	Hälsa, välbefinnande och jämlika förutsättningar	T1	Förse stödmurar till ramp vid brofäste GC-bro över E18 med lutning för att öka förutsättningarna för social kontroll.	Allmän platsmark/Staden/DP Norr/DP Öst	Ej färdigutrett september 2020.
Brottsförebyggande/Trygghet	Hälsa, välbefinnande och jämlika förutsättningar	T2	Garage – tillämpa principer om situationell brottsprevention vid utformning.	DP Norr, DP Syd	Använd förslagsvis konceptet CPTED vid projektering. Delvis omhändertaget

					på Dp-nivå i Dp Norr planförslag 200923
Trygghet	Levande Kopparlunden	T3	Etablera plan för aktivering av Kopparlundsvägen	DP Mitt, fastighetsägare, Culturen, Staden	Möjlighet att tillämpa platsaktivering, placemaking eller annan typ av medskapande i samverkan.
Brottsförebyggande/Trygghet	Hälsa, välbefinnande och jämlika förutsättningar	T4	Bygg bort möjlighet att gömma sig under stödmur mot Kopparbergsvägen /Emmausmotet	Allmänt platsmark, DP Norr	Omhändertaget i Gestaltungsprogram för DP Norr 200904

5.5 REKREATION

Denna aspekt hanterar tillgången till kvalitativa utomhusmiljöer som främjar lek, rekreation och fysisk aktivitet.

Sociala värden/ geografisk nivå	Planområdet och dess kvarter	Planområdets omgivning	Staden
Rekreation	Finns tillgängliga utomhusmiljöer i planområdet av tillfredställande storlek och kvalitet? Främjar planens offentliga miljöer lek, rekreation, rörelse och lärande? Lockar utomhusmiljöerna flera/olika grupper i samhället?	Finns det gröna utomhusmiljöer i närliggande områden? Bidrar planområdet till att gröna utomhusmiljöer blir tillgängliga för fler människor?	Bidrar planen till en rättvis fördelning av utomhusmiljöer (grönområden) för boende i omkringliggande områden?

5.5.1 NULÄGE

I dagsläget innehåller Kopparlunden en blandning av småindustrier, kontor, handel och kultur. Den industriella prägeln har levt vidare trots att den tunga industrin har flyttat ut. Vissa delar av dygnet kan avsaknaden av bostäder och ett bredare vardagsliv i stadsdelen ge upplevelsen av att det är ödsligt och otryggt. Detta gäller särskilt de stora markparkeringarna och de dåligt utnyttjade asfaltskytorna. Tillgången på grönyta i området är mycket begränsad och det finns inte någon sammanhängande park för lek, spel och vistelse. Närmsta park ligger cirka 500 meter sydväst om planområdet på andra sidan Östra Ringvägen, intill kyrkogården. Trots närheten till centrum kan Kopparlunden upplevas som avskilt i och med de barriärer som omger området, i synnerhet E18 och järnvägen.

Befintlig mark inom planområdet är till övervägande del antingen bebyggd eller asfalterad. Vegetationen består av ett antal trädalléer, några skyddade äldre, samt enstaka mindre gräsytor.

Barnperspektivet

Dagens Kopparlunden är inte ett område som är anpassat för barn, med avseende på exempelvis trafiksäkerhet, trygghet, etc. Det ger i sin tur påverkan på möjlighet till lek, rekreation och lärande

5.5.2 PLANFÖRSLAGET

Planförslaget möjliggör en utveckling av Kopparlunden från industrimiljö till tät blandstad, med ett antal mindre parker och gröna stråk. I Norr planeras en park i anslutning till GC-bron över

E18. Från denna löper sedan ett grönstråk söderut med ett antal mindre fickparker och mindre torgbildningar för att sedan mynna ut i Verksparken i DP Mitt. I DP mitt planeras också i det reviderade gestaltungsprogrammet (september 2020) för ett förstorat Kulturtorg om 3000 kvm som den största offentliga ytan i området.

I planbeskrivning för DP mitt förklaras det att för de bostäder som planeras kommer bostadsgårdarna vara den primära utemiljön för småbarnslek. I revideringsprocessen av planförslaget har dock antalet bostäder minskat och utökning av det planerade Kulturtorget föreslagits.

Det planeras en stadsdelspark öster om DP mitt, men det kommer dröja innan den står klar. Kopparlundsvägen planeras som ett kulturstråk med små torgbildningar, där man tänker sig sittplatser, uteserveringar, cykelparkeringar etc. Stråket mynnar ut i Kulturtorget i söder där det är tänkt kunna arrangeras kulturella evenemang.

Gymnasieskola/högskola förekommer på flera platser i Kopparlunden. De har ej behov av friytor men de kommer naturligtvis nyttja ytor i området. Utifrån rekreation- och barnperspektiv menar man vidare att det är viktigt att bostadsgårdarna håller hög kvalitet avseende vegetation, ljus och solljus samt trivsel. Det nämns också att även takytor kan nyttjas som utemiljö för bostäder, förskolor och verksamheter.

Söder om Östra kyrkogården finns Utanbyparken med lekplats, cirka 500 meter väster om planområdet. I planbeskrivning för DP syd (20190916) talas det också om Johannelundsparken som ligger 100 meter väster om Kopparlunden i nivå med DP Norr, på andra sidan Kopparlundsvägen⁴⁴.

I den friyteutredning som tagits fram föreslås Kopparlundens parkstråk som löper parallellt med kulturstråket i nord-sydlig riktning genom en stor del av området fortsätta norrut och söderut ut ur området för att på så vis skapa en grön struktur som mentalt för området närmare de större rekreationsområden som finns i närliggande delar av staden.

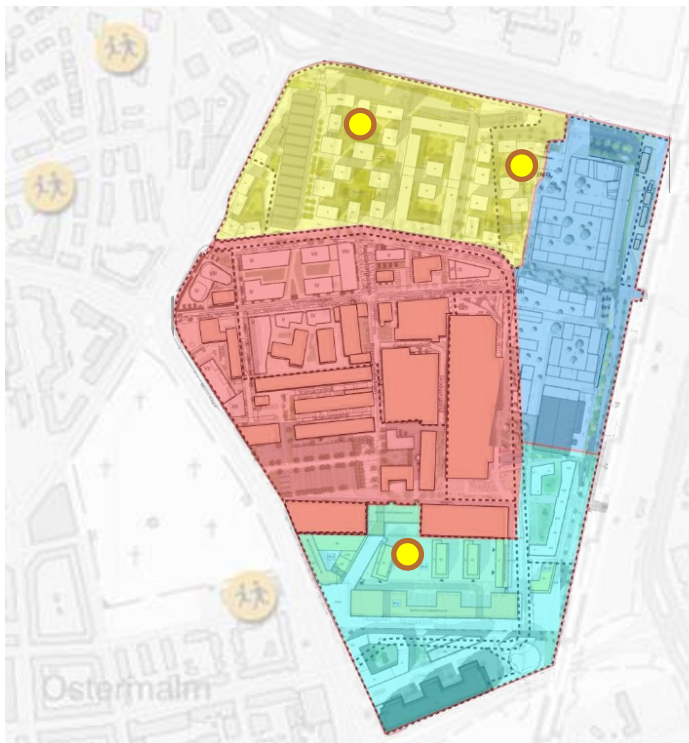
Förskolegårdar

I Kopparlunden planeras tre förskolor – en i DP syd och två i DP norr (se figur 21). Enligt riktlinjer för storlek och kvalitet på skol- och förskolegårdar (Västerås stad, stadsbyggnadsförvaltningen, 2019), är utgångspunkten en friyta på minst 40 m² per barn och minst 3000 m² stor förskolegård. Tyréns har med respektive detaljplanegrupp i processen att arbeta om planförslagen diskuterat lösningar för hur förskolegårdarna kommer så nära dessa riktlinjer som möjligt. I DP norr har detta varit en större utmaning på grund av att denna detaljplan innefattar fler förskolor vilket medför större behov av friyta som i sin tur tar friyta i anspråk från bostadsgårdarna. DP norr har dessutom haft mycket synpunkter på riksintresse kulturmiljö samt bullerproblematik att ta hänsyn till, varför det är den mer komplexa detaljplanerna av de tre, med många olika perspektiv att ta hänsyn till.

Hälsa och välbefinnande

I området är gång- och cykeltrafik prioriterat och planprogrammets intentioner är att det ska vara möjligt att köra bil inom området men att genomfartstrafik ska vara förbjuden. Detta kan bidra till minskad biltrafik i området vilket i sin tur kan ge positiva hälsoeffekter genom förbättrad luftkvalitet samt minskade bullernivåer. Det uppmuntrar även till ökad vardagsmotion för invånarna.

⁴⁴http://kartor.vasteras.se/sam/#layers=topowebbkartan_nedtonad/v/1/s/0,vasteras/v/1/s/0,lekplatser/v/1/s/1¢er=153797,6612614&zoom=4&map=vas

Figur 21. Planerade förskolors placering i Kopparlunden.

5.5.3 PÅVERKAN OCH KONSEKVENSBEDÖMNING

Inom planområdet finns i dagsläget en liten andel grönska vilket gör det viktigt att bevara de träd som finns där. Planområdet får en utvecklad grönstruktur genom det nya planförslaget. De parker, bostadsgårdar och torg som skapas i området kommer bidra till ökad grönstruktur. Ytor för idrott och fysisk aktivitet kommer dock vara begränsade, varför koppling till större rekreationsområden i närheten är mycket viktig för hälsa och välbefinnande. Den viktigaste kopplingen från denna synpunkt är den norra som sker genom upprättande av en GC-bro över E18. På andra sidan vägen ligger Ringvallens IP med fotbollsplaner och grönytor. Norr om denna ligger Emausskolan som kommer utöka sin kapacitet för att kunna ta emot barn som kommer bo i Kopparlunden. Norr om skolan finns Mårtenshage som är ett större sammanhängande grönområde. Till Mårtens hage är det cirka 600 meter från norra delen av Kopparlunden.

Specifika frågor utifrån Västerås Stads specifikation

1. En hög exploateringsgrad, hög mängd hårdgjord yta och få allmänna/öppna ytor i förhållande till antalet människor som kommer att bo och röra sig i området.
2. Tillgång och närheten till friyta inom och utanför Kopparlunden.

Frågornas nummer finns angivna vid respektive rubrik där de behandlas.

Friyta (1+2)

I den Friytekartering som genomförts av Fojab föreslås baserat på Västerås stads Grönstrukturplan ett projektspecifikt mål om 5 kvm allmänt tillgänglig friyta per invånare och totalt minst 10 kvm per invånare inom 300 meter från bostaden. Som riktlinje för total friyta i området tillämpas UN Habitats rekommendationer om minst 15% av totala markytan. Dessa riktlinjer uppnås med föreslagen exploatering med 22% allmänt tillgänglig friyta i området och 15 kvm friyta per invånare, samt 26 kvm tillgänglig friyta per invånare inom 5-10 minuters promenad, vilket enligt grönstrukturplanen motsvarar cirka 300 meter.

Den allmänna friytan har mot bakgrund av detta bedömts vara god inom Kopparlunden. Att det sedan saknas större yta för idrott eller mer ytkrävande fysisk aktivitet är en brist, vilken bör kompenseras genom kreativ utformning av de rekreationsytor som finns, exempelvis genom olika typer av utegym, motions slingor och annat som stimulerar rörelse för personer i alla åldrar. Den relativa närheten till bollplaner och grönområden norr om E18 bedöms utgöra ett bra komplement under förutsättning att stråket dit inklusive GC-bron blir attraktivt. Det senaste förslaget gällande allmän platsmark – att minska antalet parkeringsplatser utanför Culturen till fördel för ett större torg/park är en mycket välkommen förändring.

Kulturparken – modern tolkning av kulturhistoria

Att öka storleken på Kulturtorget ser Tyréns mycket positivt på. Detta kan bli den park som området har saknat. För att stärka barnperspektivet och stärka barnens förhållande till områdets identitet har Tyréns föreslagit att parken utformas med ett kulturhistoriskt tema. Detta är en naturlig plats för möten mellan Kopparlundenbor och andra västeråsare. I tidiga dialoger har förslag inspirerade av Tom Tits i Södertälje förekommit, vilket kan plockas upp i utformningen av denna park i kombination med pedagogiska lekredskap kopplat till områdets historia av metallindustri.

Bostadsgårdar och förskolegårdar (1)

Att planera för förskolegårdar som uppnår riktlinjerna om 3000 kvm sammantagen yta i en tät stadsstruktur är en utmaning i sig. Ska dessutom bostadsgårdarna som ligger i anslutning uppnå riktlinjen 20 kvm per 100 BTA föreligger en ännu större utmaning. Med tanke på att Kopparlunden helt saknar etablerad naturmark/skogsmark vilket är en brist ur pedagogisk synvinkel för barn som också har begränsad rörelsefrihet bedömer Tyréns att det är av särskild vikt att göra allt som står till buds för att uppnå nationella rekommendationer och riktlinjer avseende faktorer som går att påverka. Genom samnyttjande av bostadsgårdar och förskolegårdar kan riktlinjerna för yta för bägge dessa gårdsformer uppnås. Detta förslag baseras på antagandet att de flesta i gruppen boende nyttjar gården under kvällar och helger, dvs då förskolan inte har någon verksamhet. För att få till en god miljö för såväl boende som förskola krävs dock extra kreativa arbetsinsatser vid planering av utemiljön. I de fall gården ska delas av flera bostadsrättsföreningar är det bra om det finns en rumslig indelning som markerar gränsen mellan dessa föreningars yta. Detta förslag kan innebära utmaningar när det gäller förvaltning av hela den gemensamma utemiljön.

Vad gäller yta bostadsgård per person har detta inte behandlats i friytekarteringen. Detta har föranlett en särskild studie av detta inom denna SKA. Riktlinjen för detta baseras på forskning som presenterats i kapitel 3.2 och innebär att det bör finnas 20 kvm yta bostadsgård per 100 BTA, dvs ungefär per lägenhet. Det finns täta stadsdelar där motsvarande siffra är 10 kvm och forskning som förespråkar ett mer pragmatiskt förhållningssätt där riktlinjen anges som ett spann mellan 10-20 kvm. Denna SKA tillämpar 20 kvm som riktlinje men bedömer inte projektet som utdömt om siffran hamnar därunder på några av områdets bostadsgårdar. Det är naturligtvis inte enbart storleken på bostadsgårdar som angör dess kvalitet. Det är exempelvis också viktigt att gårdarna erbjuder avskildhet och tydligt signalerar privat mark för att brottsförebyggande och trygghetsskapande principer om social kontroll ska fungera väl.

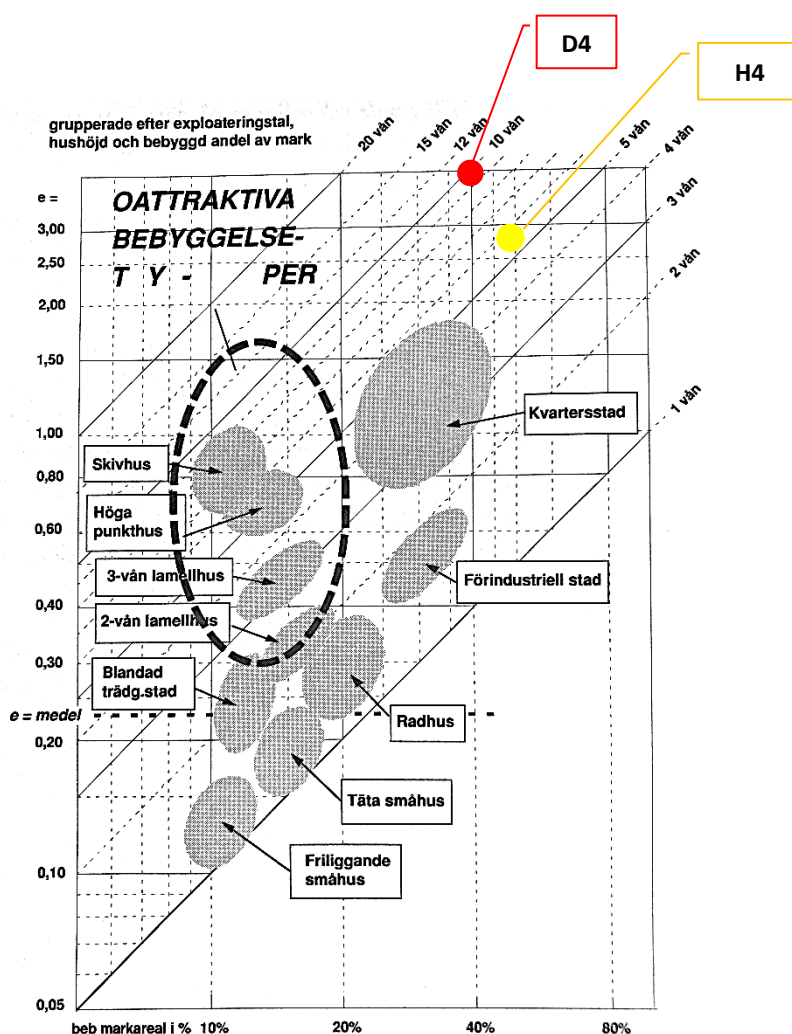
I DP mitt uppnår samtliga (2 stycken) bostadsgårdar riktlinjen med 24,7 respektive 21,25 kvm gårdsyta per 100 BTA.

I DP syd uppnår ingen av bostadsgårdarna riktlinjen. I det större kvarteret H4 ligger siffran på cirka 17 kvm, vilket betraktas som bra. Denna siffra innefattar gårdsyta på tre punkthus, vilket alltså är en förutsättning för bedömningen i denna SKA. Att kompensera små bostadsgårdar med gröna vistelseytor på tak är en relativt ny företeelse vilken ännu ej utvärderats. Det är således oklart vilka sociala värden detta kan få. I den aktuella planen bör dock taggårdar tillföra kvaliteter, särskilt för introvert rekreation. De planerade taggårdarna skulle dessutom ha goda solförutsättningar och tillhandahålla utsikt.

I och med Tyréns förslag att stänga gården för kvarter H4 för allmänheten kunde den yta som upptogs av trappor, ramper och öst-västligt gångstråk istället tillföras den totala gårdsytan. Därmed uppnår det nuvarande förslaget en 3000 kvm stor förskolegård och cirka 17 kvm

gårdsyta per 100 BTA med en tydlig avgränsning mellan privat och offentligt samt goda förutsättningar för introvert rekreation med takgårdar som ytterligare komplement. Därmed är Tyréns förslag om samnyttjande av förskolegård/bostadsgård inte lika relevant. Det är dock ändå önskvärt om förskolegården kan vara utformad så den även tilltalar de boende, då det skapar ytterligare kvalitet i boendemiljön.

I det stora sammanbyggda kvarteret D4-D5 har bostadsgården ökat från 9 kvm per 100 BTA till 10,5 kvm per 100 BTA i granskningsförslaget. Då ingår inte ytan för portikerna, men däremot ytan som upptas av stråket som korsar gården. I ytan är också inräknat takterrass på gårdshus. Denna gård har därmed inte den minsta gården i Kopparlunden längre, vilket är positivt. Antalet bostäder har minskat, men kvarteret har fortfarande en hög exploateringsgrad (se figur 22 för jämförelse) och kvaliteten på bostadsgården utmanas fortfarande av gårdens begränsade territoriella egenskaper främst på grund av stråket som korsar gården. Den nya takterrassen har en viss kompensatorisk effekt för detta.

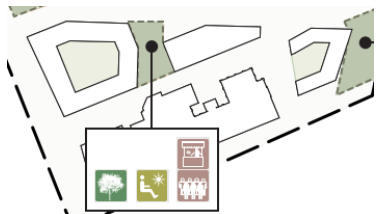
Figur 22. H4 och D4 på stadstyp diagram av Rådberg 2000.

I revideringen av kvarteret ingår också att omarbete gårdsmiljöerna till att vara mer slutna, för att stärka förutsättningarna för introvert rekreation och öka gårdarnas territorialitet vilket är viktigt ur brottsförebyggande och trygghetsskapande synpunkt. Detta har i granskningsförslaget omhändertagits till viss del i och med inrättande av en takterrass. Denna gård har ytterligare

utmaningar när det gäller brottsprevention och trygghet då gården genomskärs av ett GC-stråk som går genom bostadshuset i en portik. GC-banan stjälar yta från gården och portiken innebär en risk för otrygghet i och med den problematik som kan uppstå med bristande siktlinjer i den här typen av passager.

I granskningsförslaget har takterrass tillkommit vilket kompenserar för bostadsgårdens låga territorialitet. Inne i den norra allmänt tillgängliga portiken föreslås också entréer eller fönster vilket ökar den sociala kontrollen i portiken (Planbeskrivning DP Syd 200923).

Tyréns avrådde från att bygga ihop byggnaderna D4 med D5 på grund av att den långa storskaliga fasad som bildas. Denna typ av miljöer kan bli mindre befolkade och upplevas otrygga då det är långt till närmsta flyktväg om man är eller upplever sig förföljd. Att inte bygga ihop husen skulle dock innebära problem ur bullersynpunkt. Nuvarande förslag innebär att byggnaderna byggs ihop med ytterligare en portik i denna södra del av kvarteret. Detta då en kulvert är belägen i utrymmet mellan husen och alltså behöver vara åtkomlig för inspektion. Det är dock troligt att denna portik kommer vara stängd för allmänheten och öppnas med boendes tagg, vilket gör att denna portik inte kommer medföra samma negativa konsekvenser som den norra.

Figur 23. Kvarter J1 i DP Syd med platsbildning i anslutning.

Bostadsgården i kvarteret J1 som uppgår till 950 kvm ger cirka 9 kvm per 100 BTA vilket i sig är svagt. Gården har dock goda förutsättningar att tillhandahålla god territorialitet i och med sin slutenhet (se figur 23). Den är också tillräckligt stor för att kunna utformas med rumsliga indelningar för olika typer av aktiviteter som kan pågå samtidigt. En del av platsbildningen mellan den östra och västra delen av kvarteret skulle med fördel kunna planeras för lekplats/park som kan nyttjas av barn boende i kvarteret och samtidigt främja möten mellan dessa barn och andra från andra delar av området eller från andra delar av Västerås. I diskussioner med DP-gruppen har detta dock bedömts mindre lämpligt med hänsyn till angränsande gator och behov av att stängsla in lektytor, vilket begränsar övrig användning av torget.

Vad gäller DP norr föreslog Tyréns att det öst-västliga stråket skulle utgå för att ge mer utrymme åt bostadsgård och förskolegård. Tyréns ansåg att de kvaliteter som ett offentligt stråk av den karaktären har i form av offentliga mötesplatser och säker skolväg för barn boende i kvarteren vägde lättare än bostadsgårdar och förskolegårdar av tillräcklig storlek enligt rådande riktlinjer.

Denna omprioritering av ytan har inte skett då DP-gruppen och staden vill ha stråket kvar. Tyréns föreslog också samnyttjande av bostadsgårdar/förskolegårdar för att uppnå riktlinjerna, vilket däremot fångats upp i planerna. Tyréns förslag utgick dock från att det nämnda stråket skulle utebli och därmed den samnyttjade ytan vara större. I nuvarande förslag kommer graden av slitage vara högre på grund av de många som ska nyttja den relativt begränsade ytan.

I granskningsversionen uppgår den västra förskolegården till 2754 kvm vilket är 246 kvm mindre än rekommendationen. Detta kompletteras med 266 kvm på takterrass. Kopparlunden hör dock till de områden som av staden räknas som centrumnära då vägledningen om gårdsstorlek anses stå i konflikt med Översiktsplanens mål om närhet för boende till skola och förskola. Därmed bör de 246 kvm som saknas kunna hänvisas till detta särskilda skäl nummer 4. Vad gäller den östra förskolegården som också hade kunnat få större yta om det öst-västliga stråket hade uteblivit har den en yta på 1500 kvm, vilket alltså uppgår till hälften av den rekommenderade ytan. Tyréns anser att det är svårare att åberopa särskilda skäl med denna stora avvikelse från riktlinjerna. Möjligen kan förskolans närhet till grönområdena i Mårtens hage

norr om Kopparlunden kompensera något, liksom gårdens direkta anslutning till parkstråket i Kopparlunden. Den östra förskolan har också minskat från fyra till tre avdelningar.

Vad gäller bostadsgårdarna som tidigare ansågs mycket små innebär det nya förslaget att de som minst uppgår till 10 kvm per 100 BTA. Vid samnyttjande med förskolegårdarna uppgår ytan till 13 kvm per 100 BTA och vid tillskapande av taggård något högre.

I revideringen av DP Norr har Tyréns också föreslagit att omarbeta gårdsmiljöerna till att vara mer slutna, för att stärka förutsättningarna för introvert rekreation och öka gårdarnas territorialitet vilket är viktigt ur brottsförebyggande och trygghetsskapande synpunkt. Detta förslag har hörtsammats och det omarbetade förslaget ser bra utifrån denna aspekt.

Revideringar i granskningsversioner september 2020

- ❖ Antalet bostäder i D4/D5 har minskat från cirka 240 i samrådet till cirka 200 i granskningsförslaget, vilket motsvaras av 24 300 kvm BTA i samråd respektive 20 850 kvm BTA i nuvarande förslag. Gårdsytan per 100 BTA uppgår till 10,5 kvm.
- ❖ Takterrasser har tillkommit vilket kompenserar för bostadsgårdens (D4/D5) låga territorialitet.
- ❖ Takterrasser har tillkommit i kvarter H4 som också fått ökade territoriella kvaliteter och en förskolegård som uppnår riktlinjen 3000 kvm.
- ❖ Inne i den norra allmänt tillgängliga portiken föreslås entréer eller fönster vilket ökar den sociala kontrollen.
- ❖ Den västra förskolegården i DP Norr uppnår nästan riktlinjen 3000 kvm och kompenseras av taggård. Den östra förskolegården uppnår dock ej riktlinjen men har istället minskat antalet avdelningar.
- ❖ Bostadsgårdarnas territoriella kvaliteter har ökat i DP Norr.
- ❖ Bostadsgårdarnas yta har ökat något i DP Norr.

5.5.4 FÖRSLAG TILL ÅTGÄRDER

Nedan presenteras Tyréns förslag till åtgärder gällande aspekten Rekreation baserat på analysen. Åtgärderna är nummerade och kopplade till aspekten med ett R=Rekreation. För varje förslag finns också angivet vem som är ansvarig för åtgärden. Samtliga åtgärdstabeller finns fristående som bilaga för lättare kunna revideras i det fortsatta arbetet. Vid revidering av tabellen 200930 har åtgärderna färgkodats för att visa på status avseende omhändertagande. För ofärgade åtgärder är status oklar alternativt att åtgärden är aktuell i senare skede. Färgkodningen har följande upplägg:

Grönmarkerad	Omhändertaget
Orange	Delvis omhändertaget
Rött	Ej omhändertaget
Ofärgad	Status oklar/senare skede

Tabell 10 Tyréns förslag på åtgärder/synpunkter avseende Rekreation.

Ämne	Mål/behov	Nr	Åtgärd	Var/vem	Status/kommentar
Friyta	20 kvm bostadsgård per 100 BTA	R1	Minska exploatering alt omdisponera byggnadsvolymer	D4/D5 (DP Syd)	Förslag från Tyréns som inte tagits med i revideringen. Till någon del omhändertagen i Planbeskrivning DP Syd 200923

Friyta	20 kvm bostadsgård per 100 BTA /Levande Kopparlunden.	R2	Komplettera bostadsgård med lekpark på platsbildning i anslutning till bostadshuset	J1(DP Syd)	Förslag från Tyréns förmedlat till DP Syd. Ej aktuellt. (September 2020)
Bostadsgård/ förskolegård	20 kvm bostadsgård per 100 BTA /Stadens riktlinjer förskolegårdar	R3	Planera för samnyttjande av bostadsgård /förskolegård	DP Norr	Förslag från Tyréns som kan utredas vidare. Omhändertaget i Dp Norr planförslag 200923
Bostadsgård/ förskolegård	20 kvm bostadsgård per 100 BTA /Stadens riktlinjer förskolegårdar	R4	Stäng av bostadsgården kvarter H4 för allmänheten.	H4 (DP Syd)	Förslag från Tyréns som kommit med i reviderat förslag. (Planbeskrivning DP Syd 200923)

6 REKOMMENDERAT FORTSATT ARBETE

Förutom de rekommendationer som presenteras i åtgärdstabellerna i kapitel 5 kan Tyréns rekommendera en uppdaterad SKA gällande DP Öst när det är dags för den att prövas. Tyréns rekommenderar samtliga parter i den fortsatta processen att arbeta vidare med åtgärderna i åtgärdstabellerna som finns i rapporten så väl som samlat i kapitel 7. Förutom de rekommendationer som presenteras i åtgärdstabellerna kan Tyréns rekommendera en separat SKA gällande DP Öst när det är dags för den att prövas. Det bör också genomföras en utvärdering av det praktiska utfallet i projektet kopplat till planprogram och visionsdokument. Tyréns bistår gärna i vidare utredningar och diskussioner om vilka åtgärder och insatser som bör prioriteras i kommande skeden.

7 SAMLAD BEDOMNING OCH ÅTGÄRDSFÖRSLAG

Här redovisas en samlad bedömning av analyserade sociala aspekter av samrådsförslag för DP Syd, Mitt och Norr och de revideringar som arbetats fram i samband med att denna sociala konsekvensanalys tagits fram. Det är ett speciellt förfarande att genomföra en konsekvensanalys på material som ständigt är i förändring. Likaväl som det är värdefullt för helheten att föra in olika perspektiv i en pågående process är det en utmaning att presentera resultatet av en sådan process och analys i en rapport och som en samlad bedömning.

Bedömningen har genomförts i matrisform där checkpunkter från Tyréns analysmodell synkats med stadens mål och riktlinjer. Viss överlappning finns mellan respektive aspekt i analysmodellen.

Bedömning redovisas enligt följande

- Planerna svarar väl mot checkpunkter och stadens mål och riktlinjer (markerad i grön i tabellerna).
- Planerna svarar delvis mot checkpunkter och stadens mål och riktlinjer alternativt är svårt att bedöma (markerad i gul i tabellerna).
- Planerna svarar ej mot checkpunkter och stadens mål och riktlinjer (markerad i röd i tabellerna).

Den sammanvägda bedömningen av respektive aspekt ser ut som följer:

Tabell 11. Sammanvägda bedömningen av respektive aspekt

Bedömning av de 11 checkpunkterna	Planerna svarar väl mot checkpunkter och stadens mål och riktlinjer.	Planerna svarar delvis mot checkpunkter och stadens mål och riktlinjer alternativt är svårt att bedöma.	Planerna svarar ej mot checkpunkter och stadens mål och riktlinjer.
Vardagsliv	8	3	0
Sammanhållning	6	3	0
Identitet	6	4	0
Trygghet	6	4	0
Rekreation	2	4	0

Sammantaget bedöms detaljplanerna Syd, Mitt och Norr skapa övervägande positiva sociala konsekvenser för Kopparlunden och Västerås. Störst utmaning vad gäller negativa sociala konsekvenser har aspekten Gröna Miljöer. Detta har att göra med målkonflikten att bygga tät stad med de sociala och ekonomiska värden det medför och samtidigt uppnå rimlig rymlighet.

Vardagsliv

Checkpunkter utifrån Tyréns analysmodell	Stadens mål och riktlinjer	Bedömning/Kommentar
Kommer kvarteren byggas och anpassas för olika målgrupper?	Hälsa, välbefinnande och jämlika förutsättningar	Det finns ambitioner hos fastighetsägarna att upplåta bostäderna med olika upplåtelseformer. Studentbostäder och kategoribostäder diskuteras. Området förmodas innefatta barnanpassade miljöer såväl som kulturella verksamheter för olika åldrar.
Planeras området utifrån tillgänglighet för barnvagnar, äldre och personer med funktionsnedsättning?	Hälsa, välbefinnande och jämlika förutsättningar, Tillgängliga Kopparlunden	Viktigt med kunskap på detaljnivå vid projektering och bygglovsskede.
Har entréer och funktioner i byggnader goda förutsättningar att tillgänglighetsanpassats?	Hälsa, välbefinnande och jämlika förutsättningar, Tillgängliga Kopparlunden	Viktigt med kunskap på detaljnivå vid projektering och bygglovsskede.
Är gång och cykel prioriterat framför biltrafik?	Tillgängliga Kopparlunden, Hållbara Kopparlunden, Enkelt att gå och cykla	Ja
Möjliggörs etablering av verksamheter på kort och lång sikt?	Levande Kopparlunden	Det möjliggörs etablering av olika verksamheter, det är dock oklart hur det säkerställs att det blir en blandning avseende små och stora/resursstarka respektive resurssvaga.
Planeras lekmöjligheter nära bostaden?	Hälsa, välbefinnande och jämlika förutsättningar, Hållbara Kopparlunden	Ja. Det vore värdefullt om barn i området kunde göras delaktiga i utformning på något sätt.
Finns det en plan för hur attraktiva vardagsmiljöer kan stödjas redan under byggtid?	Hälsa, välbefinnande och jämlika förutsättningar, Levande Kopparlunden	Genomförandeplanen bör förtydliga vikten av samverkan och medskapande genom de olika etapperna.
Finns funktioner för kollektivtrafik, verksamheter, service, grönområden och andra viktiga funktioner tillgängliga i närheten av planområdet?	Levande Kopparlunden	Det planeras för funktioner inom området samt finns även i närheten.
Kompletterar planen med funktioner som saknas i omkringliggande områden?	Levande Kopparlunden	Det finns begränsningar i hur pass mycket av detta som styrs/går att styra i detta skede.
Bidrar planen till en rättvis fördelning av resurser i staden?	Hälsa, välbefinnande och jämlika förutsättningar,	Nybyggda bostadsområden tenderar att endast erbjuda bostäder till relativt välbeställda hushåll. För att uppnå dessa mål bör det finnas en blandning av avseende såväl boendepriiser som priser för att nyttja service i området.
Finns det kopplingar till regionala cykelstråk?	Enkelt att gå och cykla	Ja

8 av dessa 11 aspekter bedöms svara väl mot checkpunkterna och stadens mål och riktlinjer. 3 bedöms delvis svara upp mot dem alternativt vara svårbedömda.

Sammanhållning

Checkpunkter utifrån Tyréns analysmodell	Stadens mål och riktlinjer	Bedömning/Kommentar
Finns attraktiva målpunkter för olika grupper inom planområdet?	Levande Kopparlunden	Befintliga kulturhuset, gymnasieskolor, vårdcentral, gym och arbetsplatser. Det finns ambitioner hos fastighetsägarna att skapa levande stadsmiljö med olika typer av målpunkter.
Hur möjliggörs möten och nätverk samt en genomströmning av människor?	Öppna Kopparlunden	Entrétorget leder människor in i Kopparlunden via befintliga attraktionen Culturen till nya mötesplatsen Kulturtorget/Kulturparken och vidare längs kulturstråket. Cykel och gångstråk förväntas bli attraktiva alternativ till befintliga dito runt området.
Finns det varierade boendeformer?	Levande Kopparlunden	Det finns ambitioner hos fastighetsägarna att upplåta bostäderna med olika upplåtelseformer. Det är dock mycket osäkert hur dessa ambitioner kommer omsättas i projekteringsskedet
Finns gemensamhetslokaler där boende kan mötas?	Levande Kopparlunden	Oklart. Bör säkerställas vidare i processen.
Möjliggörs platser för möten som inkluderar både boende och andra som passerar eller reser dit?	Levande Kopparlunden	Ja. Viktigt att dessa tilltalar även resurssvaga grupper.
Kopplas planområdet samman med närliggande områden och målpunkter?	Balanserad komplettering	Ja. Största utmaningen är att skapa attraktiv koppling över E18.
Finns betydande barriärer mellan planområdet och omkringliggande områden?	Balanserad komplettering	Ja. Se ovan.
På vilket sätt bidrar planen till målpunkter för invånare i andra områden?	Levande Kopparlunden, Öppna Kopparlunden	Kulturhistorisk miljö, utbud av butiker, restauranger, kultur.
På vilket sätt bidrar planområdet till mer fysisk (och socialt) integrerad stad?	Hälsa, välbefinnande och jämlika förutsättningar	Området tillgängliggörs. För att säkerställa effekter gällande social integration behöver förmodligen åtgärder kopplat till innehåll vidtas.

6 av dessa 9 aspekter bedöms svara väl mot checkpunkterna och stadens mål och riktlinjer. 3 bedöms delvis svara upp mot dem alternativt vara svårbedömda.

Identitet

Checkpunkter utifrån Tyréns analysmodell	Stadens mål och riktlinjer	Bedömning/Kommentar
Vad särskiljer bebyggelsen i planområdet gällande arkitektur och struktur?	Hälsa, välbefinnande och jämlika förutsättningar	Kulturhistorien
Finns det något/några särskilda landmärken inom planområdet eller i nära anslutning?	Hälsa, välbefinnande och jämlika förutsättningar	Ja, många.
Finns möjlighet för boende att sätta sin prägel på kvarteren/planområdet genom t.ex. dialog och medskapande?	Hälsa, välbefinnande och jämlika förutsättningar	Oklart. Detta bör planeras för i det fortsatta processen.
Hur kan identitet skapas i planområdet redan under byggtid?	Hälsa, välbefinnande och jämlika förutsättningar	Genom platsaktivering, placemaking, medskapande-process.
Vilka positiva identitetsskapande värden i området/närområdet är av vikt att bevara och/eller stärka i planområdet?	Hälsa, välbefinnande och jämlika förutsättningar	Viktigt att tolka kulturhistorien och kommunicera den i nya delar i området.
Vilken identitet har planområdet i förhållande till omkringliggande områden?	Hälsa, välbefinnande och jämlika förutsättningar	Unik
Stärker planen områdets identitet eller bryter den mot den? Vilka konsekvenser kan det medföra?	Hälsa, välbefinnande och jämlika förutsättningar	Se konsekvensanalys kulturmiljö.
Hur upplever boende i närområdet sin stadsdel?	Hälsa, välbefinnande och jämlika förutsättningar	Oklart. Kan utredas vidare.
Hur beskrivs stadsdelen av människor i staden, myndigheter och media?	Hälsa, välbefinnande och jämlika förutsättningar	Fokus på den unika kulturmiljön
Hur kan planområdet bidra till en stärkt och en attraktiv bild inom kommunen?	Hälsa, välbefinnande och jämlika förutsättningar	Spännande mix mellan gammal kulturmiljö och ny modern arkitektur.

6 av dessa 10 aspekter bedöms svara väl mot checkpunkterna och stadens mål och riktlinjer. 4 bedöms delvis svara upp mot dem alternativt vara svårbedömda.

Trygghet

Checkpunkter utifrån Tyréns analysmodell	Stadens mål och riktlinjer	Bedömning/Kommentar
Är fönster placerade så att de skapa "ögon" mot gatan?	Hälsa, välbefinnande och jämlika förutsättningar, Öppna Kopparlunden	Ja. Dock saknas det garanterad kvällsbefolkning i centrala DP Mitt.
Finns det tydliga gränser mellan privata och offentliga rum?	Hälsa, välbefinnande och jämlika förutsättningar	Ja. Till viss del i kvarter D4/D5 som har de största utmaningarna gällande detta.
Minimeras risken att det att skapas otrygga platser inom planområdet?	Hälsa, välbefinnande och jämlika förutsättningar	Delvis. Risken finns kvar i nordvästra hörnet av Kopparlunden, samt i de små gränderna, Glödgargränd exempelvis. Också oklart hur DP Öst kommer upplevas fram tills den börjas byggas.
På vilket sätt finns det förutsättningar för trygghet och aktivitet på dagtid och kvällar/nätter?	Hälsa, välbefinnande och jämlika förutsättningar, Levande Kopparlunden, Öppna Kopparlunden	Stor dagbefolkning och kvällsbefolkning i större delen av området. Störst oklarhet med kvällsbefolkning i centrala DP Mitt. Ambitionen är dock att Kulturstråket ska innefatta Restauranger och annan kvällsaktivitet.
Är förutsättningarna goda för att de offentliga miljöerna kommer bli trygga, trafiksäkra och tillgängliga för alla (oavsett ålder, bakgrund, kön, etnicitet, sexuell läggning)?	Hälsa, välbefinnande och jämlika förutsättningar, Tillgängliga Kopparlunden	Ja.
Är stråk inom planområdet upplysta?	Hälsa, välbefinnande och jämlika förutsättningar	Belysningsplan kommer tas fram.
Bidrar planen till fler människor i rörelse i och mellan områden?	Levande Kopparlunden, Öppna Kopparlunden	Ja.
Kan barn röra sig till målpunkter i närliggande områden utan säkerhetsrisker förknippade med trafik?	Hälsa, välbefinnande och jämlika förutsättningar	Viktigt att barnperspektivet finns med vidare i projekteringen.
Är stråk till viktiga målpunkter trygga (t.ex. kollektivtrafik och mataffärer)?	Hälsa, välbefinnande och jämlika förutsättningar	Ja.
Bidrar planområdet till en tryggare stad för alla (oavsett ålder, bakgrund, kön, etnicitet, sexuell läggning)?	Hälsa, välbefinnande och jämlika förutsättningar	Ja, jämfört med nollalternativet.

6 av dessa 10 aspekter bedöms svara väl mot checkpunkterna och stadens mål och riktlinjer. 4 bedöms delvis svara upp mot dem alternativt vara svårbedömda.

Rekreation

Checkpunkter utifrån Tyréns analysmodell	Stadens mål och riktlinjer	Bedömning/Kommentar
Finns tillgängliga utomhusmiljöer i planområdet av tillfredställande storlek och kvalitet?	Hälsa, välbefinnande och jämlika förutsättningar, Balanserad komplettering, Hållbara Kopparlunden, Stadens riktlinjer för förskolegårdar	Det finns brister avseende yta för rekreation som kunde varit större, bostadsgårdar som inte når föreslagna riktlinjer, förskolegårdar som inte uppnår stadens riktlinjer, samt begränsad tillgång till etablerad naturmiljö. Dock finns rekreationsområden i nära anslutning till planområdet som kan nyttjas som komplement.
Främjar planens offentliga miljöer lek, rekreation, rörelse och lärande?	Hälsa, välbefinnande och jämlika förutsättningar, Balanserad komplettering, Hållbara Kopparlunden,	Ja. Viktigt att detta säkerställs även i projekteringen.
Lockar utomhusmiljöerna flera/olika grupper i samhället?	Hälsa, välbefinnande och jämlika förutsättningar, Balanserad komplettering, Hållbara Kopparlunden	En del befintlig verksamhet lockar olika grupper (Culturen exempelvis), så förutsättningar finns för att bygga vidare på den diversiteten. Viktigt att det offentliga rummet även välkomnar resurssvaga grupper.
Finns det gröna utomhusmiljöer i närliggande områden?	Hälsa, välbefinnande och jämlika förutsättningar, Balanserad komplettering,	Ja. För att det ska bli attraktivt att nyttja dem krävs dock att barriärer byggs bort.
Bidrar planområdet till att gröna utomhusmiljöer blir tillgängliga för fler människor?	Hälsa, välbefinnande och jämlika förutsättningar,	Oklart.
Bidrar planen till en rättvis fördelning av utomhusmiljöer (grönområden) för boende i omkringliggande områden?	Hälsa, välbefinnande och jämlika förutsättningar	Förmodligen inte, med tanke på att boende i området kommer nyttja grönområden i närheten mer än boende i närområdet kommer nyttja grönområden inom området.

2 av dessa 6 aspekter bedöms svara väl mot checkpunkterna och stadens mål och riktlinjer. 4 bedöms delvis svara upp mot dem alternativt vara svårbedömda.

ÅTGÄRDSTABELLER

Tabell 6. Tyréns förslag på åtgärder/synpunkter avseende vardagsliv. Rödmarkerad text indikerar förslag som ej hör sammats/ej är aktuella på grund av ändrad utformning.

Ämne	Mål/behov	Nr	Åtgärd	Var/vem	Status/kommentar
Tillgänglighet - gångfartsområden	Barns trygghet och personer med kognitiv funktionsnedsättning och synnedsättning i gångfartsområden	V1	Trafikstruktur med körbana för bilar istället för gångfartsområde. Säkerställ en trygg och skyddad zon för fotgängare som är tydlig att läsa av och som kan följas med teknikkäpp (naturligt ledstråk eller ledyta).	Staden	
	Tillgänglighet för personer i rullstol och med rollator i gångfartsområden	V2	Zonen för fotgängare ska ha jämn beläggning och bör vara 2 meter bred. För att undvika att cyklister ska "föredra" den dedikerade gångzonen bör bil/cykel-zon också ha jämnare beläggning, avskild i färg, material eller linje och med symbol/skyltning.	Staden	
Tillgänglighet - bostadsgårdar	Lika möjligheter för personer med funktionsnedsättning att få tillträde till gårdar som för personer utan funktionsnedsättning	V3	Där det är möjligt, komplettera trappa med ramp intill.	DP Syd (D4) och DP Norr	Omhändertaget i planbeskrivning för DP Norr 200923
		V4	Skapa lika förutsättningar för alla (oavsett funktionsnedsättning) att nå gården i Verkstaden 7. Tyréns föreslår sluten gård som endast nås för boende via trapphus/hiss.	DP Syd Verkstaden 7	Omhändertaget i planbeskrivning för DP Syd 200923
Tillgänglighet - allmänt	Tillgängliga Kopparlunden	V5	Tillgänglighetsanpassning i utformning och detaljprojektering av bostäder, gårdar och allmänna platser.		Fortsatt arbete. Viktigt att säkerställa att kompetens gällande tillgänglighet på detaljnivå finns i bygglovs-hantering.
Förskolegårdars utformning	Minst 3000 kvm sammanhängande yta per förskola	V6	Förskolegården som delats upp av stråket slås samman till en sammanhängande gård	DP Norr	Idé från Tyréns som behandlats. Åtgärden omhändertas i planförslag 200923 och uppnår nästan riktlinjen över sammanhängande förskolegård.
	Minst 3000 kvm sammanhängande yta per förskola	V7	Den byggnad där taket avsågs användas som gård höjs upp på pelare som	DP Norr	Idé från Tyréns som behandlats. Idén avfärdad i DP Norr Planförslag 200923.

			möjliggör en större sammanhängande gård		
	Minst 3000 kvm sammanhängande yta per förskola	V8	Utöka förskolegårdens- och bostadsgårdens storlek och forma gårdar som kan samnyttjas	DP Norr och DP Syd	Idé från Tyréns som ska utredas vidare av Fojab och Tyréns. Den västra förskolegården i DP Norr är omarbetad i Planbeskrivning 200923 och uppnår 3000 kvm. Den östra gården uppgår till 1500 kvm. Antal avdelningar har istället minskat. I DP Syd uppnår förskolegård en 3000 kvm (Planbeskrivning DP Syd 200923).
	Behov av cirka 50-60% varierad topografi och vegetation	V9	Inkludera kullar och andra åtgärder för varierad terräng i likhet med naturliga skogsmiljöer	DP Syd och DP Norr	Förslag till fortsatt skede. Omhändertaget i Gestaltungsprogram för DP Norr 200904
	Pedagogisk lek och lära av naturen	V10	Möjliggör för flertalet pedagogiska inslag för att kompensera för avsaknad av närhet till skogsområde, t.ex. odling och vattenlek.	DP Syd och DP Norr	Förslag till fortsatt skede. Omhändertaget i Gestaltungsprogram för DP Norr 200904
	Barnens delaktighet i utformning av gården	V11	Möjliggör flexibilitet och möjlighet för barnen att sätta sin prägel på förskolegårdens utformning.	DP Syd och DP Norr	Förslag till fortsatt skede. Omhändertaget i Gestaltungsprogram för DP Norr 200904
Externa grönytor/lekytor för barn	Barnens behov av kompletterande grönytor till förskolegården, minimera slitage på förskolegårdar	V12	Säkra koppling mot Ringvallen/Märtenshage genom gc-bro.	Staden	Planeras
Rekreation/identitet/mötesplats	Hälsa, välbefinnande och jämlika förutsättningar	V13	Utforma lekytor och möjlighet till spontan lek inom Kopparlunden genom utformning av Kulturtorget/ Kulturparken	Staden	Tyréns ser positivt på utveckling av större yta för park och lek på kulturtorget/ kulturparken. Omhändertaget i Gestaltungsprogrammet för DP Mitt 200904
Friyta/exploateringsgrad	Hälsa, välbefinnande och jämlika förutsättningar	V14	Se över möjlighet att minska den höga exploateringen i Kopparlunden samt minska antalet förskoleplatser.	DP Norr och DP syd	Signaler från fastighetsägare i DP Norr att detta inte är ekonomiskt hållbart. Diskussion i DP syd inledd. Antalet bostäder i DP norr har minskat med 10 % enligt Planförslag 200923. De har

					dock ersatts med Äldrevård, vilket förmodas innebära samma exploatering som tidigare. Antalet bostäder i DP Syd har minskat med ca 50 (Planbeskrivning DP Syd 200923 och uppgift från Fojab).
grön-/lekytor för barn	Barns behov av naturliga skogs-/grönområden nära förskolan	V15	Detta bedöms inte som möjligt att åtgärda. Se åtgärd 3 (vegetation och topografi) och åtgärd 4 (pedagogisk lek) som kan utgöra möjliga kompensations-åtgärder.		
Rekreation/livsmiljö	Boendes behov av introvert rekreation/ensidighet/privat bostadsgård/trygghet/brottsförebyggande.	V16	Skapa mer slutna bostadsgårdar genom att minska möjlighet för allmänheten att passera genom bostadsgårdar/kvarter	DP Syd (främst kvarter J1) samt DP Norr (främst västra kvarteret)	Tyréns har framfört resonemang till respektive DP. Omhändertaget i Planprogram DP Norr 200923. Och till viss del i kvarter D5 genom tillskapande av Takterrasser (Planbeskrivning DP Syd 200923).

Tabell 7. Tyréns förslag på åtgärder/synpunkter avseende sammanhållning.

Ämne	Mål/behov	Nr	Åtgärd	Var/vem	Status/kommentar
Sammankoppling	Integrerad stadsdel	S1	Viktigt att GC-bro över Pilgatan och vidare sträckning utanför Kopparlunden blir attraktiv, tydlig och inbjudande för gång- och cykeltrafik till och från staden och tåg-stationen.	Staden	
Trygghet och säkerhet	Trygg och säker gång- och cykeltrafik	S2	GC-tunnel under Mälarbanan behöver utformas med omsorg beträffande trafiksäkerhet och trygghet – bredd, ljus, trafikseparering och social kontroll.	Staden	
Sammankoppling	Integrerad stadsdel	S3	Trygg och säker GC-passage över Östra ringvägen och vidare in i staden. Ett attraktivt stråk genom kyrkogården bör öppnas upp och tillgängliggöras.	Staden	Tyréns anser att det är av stor vikt att kyrkogården tillgängliggörs för lugn rekreation och stråk som förbinder Kopparlunden med staden då såväl rekreation som sammankoppling är utmaningar för god

			Dialog med kyrkan. GC-bro över E18	Staden/Trafikverket	utveckling av Kopparlunden. Det är av stor vikt att GC-bro över E18 och vidare sträckning mot Emmausskolan och Mårtens hage blir attraktivt, tydligt och inbjudande för gång- och cykeltrafik.
Samman- koppling, trygghet, barnperspektiv	Integrerad stadsdel, säker skolväg	S4			
Social hållbarhet, Social integration	Integrerad stadsdel	S5	Fylla området med social hållbarhet, arbetstillfällen, säkerställa blandning av funktioner och målpunkter - Konkretisering av stadens mål.	Staden	Bör utredas vidare.

Tabell 8. Tyréns förslag på åtgärder/synpunkter avseende Identitet.

Ämne	Mål/behov	Nr	Åtgärd	Var/vem	Status/kommentar
Identitet/ delaktighet/ trygghet	Hälsa, välbefinnande och jämlika förutsättningar	i1	Medskapande- process med nyinflyttade	Fastighetsägare /staden	Tyréns ser stort värde i dessa typer av processer för att skapa identitet och trygghet under byggskedet.
Identitet	Hälsa, välbefinnande och jämlika förutsättningar	i2	Gör kulturparken till en pedagogisk temapark för att belysa kulturhistorien i området	Staden	Viktigt att få med verksamheterna i området (kanske främst de i Culturen) på utformning och innehåll.
Kommunikation	Hälsa, välbefinnande och jämlika förutsättningar	i3	Kommunikations- insats för att etablera den nya bilden av Kopparlunden som en gång- och cykelvänlig stadsdel	Staden	

Tabell 9. Tyréns förslag på åtgärder/synpunkter avseende Trygghet.

Ämne	Mål/behov	Nr	Åtgärd	Var/vem	Status/kommentar
Brottsförebyggande/Trygghet	Hälsa, välbefinnande och jämlika förutsättningar	T1	Förse stödmurar till ramp vid brofäste GC-bro över E18 med lutning för att öka förutsättningarna för social kontroll.	Allmän platsmark/ Staden/DP Norr/DP Öst	Ej färdigutrett s eptember 2020.
Brottsförebyggande/Trygghet	Hälsa, välbefinnande och jämlika förutsättningar	T2	Garage - tillämpa principer om situationell brottsprevention vid utformning.	DP Norr, DP Syd	Använd förslagsvis konceptet CPTED vid projektering. Delvis omhändertaget på Dp-nivå i

					Dp Norr planförslag 200923
Trygghet	Levande Kopparlunden	T3	Etablera plan för aktivering av Kopparlundsvägen	DP Mitt, fastighetsägare, Culturen, Staden	Möjlighet att tillämpa platsaktivering, placemaking eller annan typ av medskapande i samverkan.
Brottsförebyggande/Trygghet	Hälsa, välbefinnande och jämlika förutsättningar	T4	Bygg bort möjlighet att gömma sig under stödmur mot Kopparbergsvägen /Emmausmotet	Allmänt platsmark, DP Norr	Omhändertaget i Gestaltungsprogram för DP Norr 200904

Tabell 10 Tyréns förslag på åtgärder/synpunkter avseende Rekreation.

Ämne	Mål/behov	Nr	Åtgärd	Var/vem	Status/kommentar
Friyta	20 kvm bostadsgård per 100 BTA	R1	Minska exploatering alt omdisponera byggnadsvolymer	D4/D5 (DP Syd)	Förslag från Tyréns som inte tagits med i revideringen. Till någon del omhändertagen i Planbeskrivning DP Syd 200923
Friyta	20 kvm bostadsgård per 100 BTA /Levande Kopparlunden.	R2	Komplettera bostadsgård med lekpark på platsbildning i anslutning till bostadshuset	J1(DP Syd)	Förslag från Tyréns förmedlat till DP Syd. Ej aktuellt. (September 2020)
Bostadsgård/förskolegård	20 kvm bostadsgård per 100 BTA /Stadens riktlinjer förskolegårdar	R3	Planera för samnyttjande av bostadsgård /förskolegård	DP Norr	Förslag från Tyréns som kan utredas vidare. Omhändertaget i Dp Norr planförslag 200923
Bostadsgård/förskolegård	20 kvm bostadsgård per 100 BTA /Stadens riktlinjer förskolegårdar	R4	Stäng av bostadsgården kvarter H4 för allmänheten.	H4 (DP Syd)	Förslag från Tyréns som kommit med i reviderat förslag. (Planbeskrivning DP Syd 200923)

8 BILAGOR

INTERVJUER/DIALOG

8.1 INTERVJU MED AKTÖRER VERKSAMMA I OMRÅDET

PERSONALEN PÅ CULTUREN

I samband med observationsstudien i området genomfördes en spontan intervju med personalen på Culturen. De berättade att de efter många års arbete med verksamheten skulle sluta då staden beslutat att dra tillbaka det ekonomiska stöd föreningen tidigare erhållit. Vad gäller planerna för området var de positivt inställda, men med farhågan att det kommer innebära minskade parkeringsplatser utanför huset. De berättar att en stor del av deras besökare är ditresta från övriga landet och att det är viktigt med parkeringar av den anledningen.

LJVVVERKSTADEN – EN DEL AV CULTUREN

Telefonintervju

Lajvverkstaden är en ekonomisk förening som drivs som ett företag. Lajvpedagogen Qla Zetterberg berättar att de ser positivt på utvecklingen av Kopparlunden. De känner viss oro för om kommunen skulle höja hyran kraftigt för att marknadsanpassa den till det nya området som Qla tror kommer bli väldigt attraktivt. De är också lite oroliga för att parkeringsplatserna inte kommer räcka till.

Förändringen i hur Culturen drivs påverkar inte Lajvverkstaden så mycket, men Qla tycker det är konstigt att kommunen drar in bidraget till den ekonomiska föreningen Culturen.

Lajvverkstaden har inte varit inbjudna att uttrycka sina åsikter i planprocessen.

ELEKTRA BIO – EN DEL AV CULTUREN

Telefonintervju

Elektra bio är en ekonomisk förening med filmvisning och kafé i kulturhuset Culturen. Enligt verksamhetsutvecklare Leif Petterson har de blivit inbjudna till samråd och haft möjlighet att tycka till om planerna. De ser positivt på utvecklingen av Kopparlunden och Leif säger att de har möjlighet att utöka verksamheten till 10 visningar per dag istället för dagens 8. Första visningen är idag kl 13 och den sista 20, och de har öppet alla dagar förutom under sommaren.

Det som kan vara negativt är om antalet parkeringsplatser minskar. Det finns också en oro över hur det blir nu när kommunen dragit in stödet till Culturen.

4:E TEATERN – EN DEL AV CULTUREN

Telefonintervju

4:e teatern är en ideell förening som arbetar med kommunikativ scenkonst ur ett barn- och ungdomsperspektiv. Teaterchef Fredrik Lundqvist är positiv till utvecklingen av Kopparlunden. Han ser Culturen och 4:e teatern som resurser för att fylla kulturstråket med kultur och liv. Detta kräver dock samordning och staden har precis dragit tillbaka stödet till föreningen culturen som hade just den funktionen.

De har inte bjudits in till samråd eller på annat sätt haft möjlighet att tycka till om detaljplanerna.

GYMMET GYM OCH FITNESS SVERIGE

Mailkorrespondens

Gymmet ser positivt på utvecklingen. De har inte fått information om möjligheten att tycka till om planerna, men säger samtidigt att de inte försökt ta reda på något om planerna.

MEMBER 24

Mailkorrespondens

Gymmet Member 24 känner inte till planerna men är spontant positiva till utvecklingen då det skulle innebära ett större kundunderlag för dem. De är dock måna om att parkeringsplatserna utanför deras lokal blir kvar.

8.2 INTERVJU MED PERSONAL PÅ FÖRSKOLAN UTANBY

En enklare telefonintervju genomfördes med en pedagog på Förskolan Utanby, som ligger på andra sidan om Östra Ringvägen om Kopparlunden, precis söder om Östra kyrkogården.

Förskolan brukar vanligtvis besöka lekparken Utanbyparken som ligger precis intill förskolan, den besöks varje vecka. Ibland är de vid Johannelundsparken, en lekpark dit flera förskolor i närområdet och föräldrar med barn samlas. Det är en av få parker där det erbjuds möjlighet till något mer varierande och utmanande lek för barn, då det finns gungor, möjlighet att klättra, åka madrass, det finns tåg, en stuga och stenar att klättra på.

Det saknas roligare och lite större lekplatser i närområdet, upplever pedagogen. Särskilt om det ska tillkomma fler barn och förskolor i området. Framförallt lite äldre barn på förskolan behöver träna på sin grovmotorik, klättra och utmana sig. Från förskolans läge saknas tillgång till skogs- och grönområden, det finns ett skogsområde i slutet av Lovisebergsvägen som inte längre besöks då man hittat sprutor där vid tidigare besök. Andra skogs- eller grönområden, t.ex. Rocklunda, behöver förskolan ta buss till om de vill besöka. Ofta tar de promenader där de tittar på omgivningen, t.ex. broar. Pedagogen ser inte vägar som Kopparlundsvägen som något problem när de går med barngrupper, eftersom det är bra att barnen får träna på det.

Pedagogen beskrev att dessa förutsättningar gör att det ställs större krav på barnens möjlighet till utmanande lek på gården. Hon nämnde bland annat: möjlighet att utmana de äldre barnen, öva motoriken, balansen, hinderbana, labyrint, stationer och kuber som är flexibla i användningen. vattenlek, lösa föremål som gammalt trä eller tegelstenar med bokstäver för att öva på alfabetet och språkinläringen. Andra detaljer att tänka på är tillgång till ett stort förråd och möjlighet att få in digitalisering, som är en del i läroplanen, till utomhusmiljön: t.ex. högtalare, projektorer, uttag mm.

8.3 INTERVJU MED PERSONAL PÅ GYMNASIESKOLOR

Kontakt har vid två tillfällen tagits mailledes med Kopparlundsgymnasiet och Hahrska Gymnasiet men utan svar. Detta kan eventuellt härledas till rådande situation med den statligt beordrade distansundervisning som gymnasieskolor i Sverige är ålagda i och med Coronakrisen.